

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

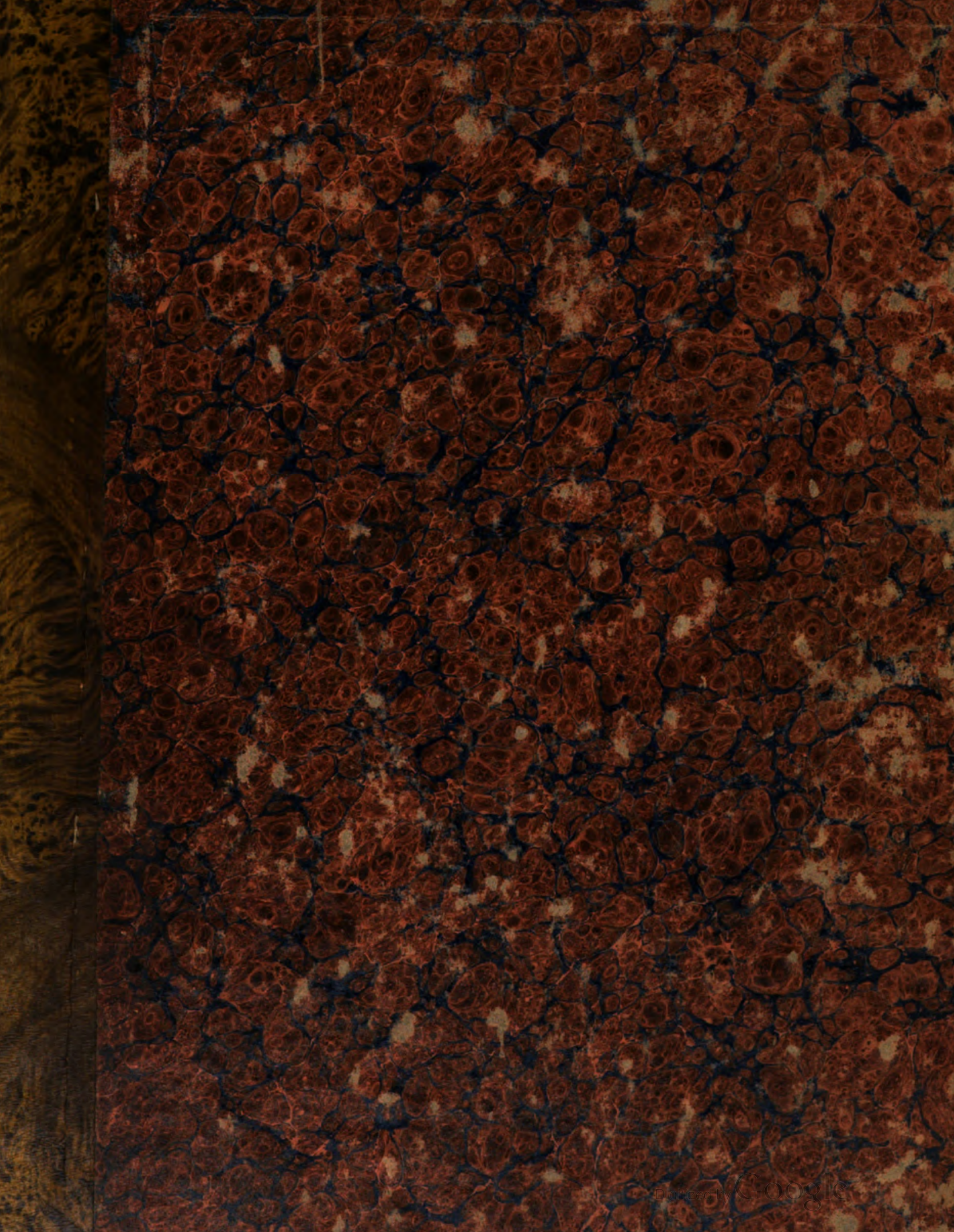
Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

Apr. 6. 1892?

Incompleet in 11 41-66 a la 2^e part.

UNIVERSITEITSBIBLIOTHEK

9000000

DAN: HEINSII
Nederduytsche
POEMATA;

By een vergadert
en uytgegeven

Door

P. S.

Tot Amsterdam
Gedruct By Willem Janssen a.^o 1616.
Met Privilegie voor 5 Iaren.

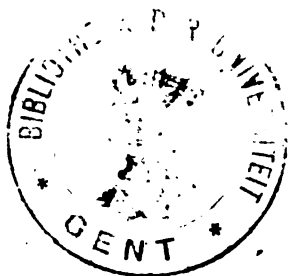
Privilegie.

DE Staten Generael der vereenichde Nederlanden hebben geconsenteert ende geaccordeert, consenteren ende accorderen mits desen, dat Wilhem Iansz. Boeck-vercooper tot Amstelredam voor den tijt van vijf jaren naestcomende alleene inde vereenichde Provintien sal mogen drucken, doen drucken, ende uytgeven seker Boeck geintituleert *Danielis Heinsij Nederduysche Poëmata, by eenvergadert door Petrum Scriverium*. Verbiedende alle ende een yege-lijck Ingesetenen van dese Landen 'tvoorsz. Boeck int geheel, ofte ten deele, int groot, ofte cleyne, in eenige spraecke, binnen de voorsz. tijt van vijf jaren na te drucken ende uyt te gevē, oft elders nagedrukt inde vereenichde Provintien te brengen om te vercoopen, sonder consent vanden voorsz. Willem Iansz. Op de verbeurte vande voorsz. nagedrukte exemplaren, ende daerenboven inde somme van *℥c.* Gedaen ter vergaderinge vande Hoogh-gemelte Heeren Staten Generael. In s'Graven-Hage den xxvij Oëctobris c I 3 I 3 c xv.

A. v. M A T E N E S S E vidit.

*Ter ordonnantie vande Hoogh-gemelte Heeren
Staten Generael*

A E R S E N S.

Aen den Edelen Heer ,

Mijn Heer

IACOB VAN DIICK,

Ambassadeur ordinaris

uyt den name ende van vvegen des Doorluchtichsten en Groot-
machtichsten Heer ende Koninck Heer GVSTAFF, den
II van dien name der SVVEDEN, GOTHEN, WEN-
DEN Koninck ende erff-Vorst, Groot-Vorst in
FINLANDT, Hertoch tot ESTHEN
ende WESTMANLANDT:

residerende by de Hooge Mog. Heeren DE STATEN
GENERAEL der Vereenichde NEDERLANDEN.

MIJN HEER, de Poëet Horatius recht
geboren om de sotheyt van zij-
nen tijdt, die niet cleyn en was, te
bespotten, siende dat een groot
deel vande Romeinen door de
groote soeticheyte vande Griec-
sche sprake, haer eygen teene-
mael waren vergetende, ende aen een sijde setten-
de; segt dat hy oock de selfde sotheyt begonnen
hadde, doch dat Romulus, den eersten vader en-
de oorspronck der Romeinen, op eenen nacht by
hem quam omtrent den morgenstont, als de dro-
men

* * ij

men

men gemeenelicken waer vallen, ende seyde hem in zijn oore; Dat hy dede gelijk de gene die hout int vvout dragen; daer het doch maer al te veel en vvaft. Het selfde mochtmen niet sonder reden seggen van onse landfluyden, die doorgaens de Romeinen, ende somtijds ooc de Griecten, soo veel toegeven, dat zy hare manierē, sprake, schriften leeren, ende daer in soo veel tijdt besteden ende toebrenge, dat zy nieu vvers vremdelingen en sijn dan in haer vaderlandt, nieuwers en doler, en slameren, belacchelickē sijn dan daer zy geboren sijn; geen talen min en konnen, en leeren, en verstaen, dan die haer de nature ende hare ouders geleert hebben. De Italiaenen sijn de eerste, die in onsen tijdt de geleertheyt ende byna te nemael vervallen sprake der Romeinen vveder opgebout ende verciert hebben: maer hebben daerentusschen niet vergeten haer eygen. De geleerde Petrarcha, die soo veel int Latijn gedaen en beschreven hadde, heeft driemael groter eer in zijn moederstale behaelt, ende is veel meer bekend gevvorden door zijn Toscaenschen sanck, als door alle het geen dat hy aen den dach gebrocht heeft. Politianus heeft hem by zijne grote vvetenschap, noch oock by den Griecschen ende Romein-

Romeinfchen fanck, die hem de fusters van Apollo soo mildelickēuytgedeelt hadden, niet konnen houden, sonder de Italiaensche poësy te gedencken. Sanazarius en is niet te vreden geweest dat hy den Koninck ende vorst aller Poëten Virgilius in de oude Roomfche sprake hadde derven beroepen, heeft oock moeten toonen waer hy geboren was, ende niet ondancbaer te sijn tegen het landt dat hem voortgebracht ende opgevoedet hadde: heeft derhalven zijn soete Arcadia in zijneygen tale uytgegeven. In Vrancrijck, onder veel anderen die niet te vergeefs voor de deuren van Calliope geclopt hebben, ende door haer geleertheyt op de koetse des Faems geraect sijn, is Petrus Ronfardusten lesten voortgecomen; den welcken men segt dat twaelf geheele jaren besich is geweest om hem inde Griecsche tale te oeffenen: (van vvaer alle geleertheydt ende wetenschap ontspruijt: maer insonderheyt de Poësy haereneersten oorspronc, konste, aerdt ende soeticheydt ontleent:) alleenlicken om in zijn eygen tale te schrijven, ende de maechdekens van Parnassus nae zijn vaderlandt te trecken. Het vvelck alsoo hy hadde beginnen te doen, heeft terstont alle de geleerden van

gansch Vrancrijck als betovert, ende niet min loff
 en eer ingeleyt, dan of hy onder de eerste Griec-
 sche ofte Latijnsche schrijvers plaetse verdient
 hadde. iae heeft van zijnen Koninc groote gaven
 en een rijck incomen daer door verkregen. Van
 gelijken ijver is geweest Salustius Bartas , die
 by velen niet min en werdt gepresen, sonderlinge
 in het aensien van zijn geleertheit ende de heylig-
 e ende hoge stoffe die hy verkolen heeft. Ontal-
 licke meer geleerden hebben haer aldaer met
 haer eygen tale bemoeyt, en die altijd getracht
 te verheerlicken. Veel Spangiaerts ooc mede en
 hebben Spangien niet vergeten, oft sy schoon
 inde Latijnsche sprake hadden connen uytmun-
 ten, ende self Romen bestrijden. Wy alleen on-
 dancbaer tegen ons landt, ondancbaer tegen on-
 se sprake, hebben tot noch toe meest al of de self-
 de veracht, ofte laten schoffieren van die gene
 die geen anderen condon, ende teenemael blindt
 ende onwetende waren. Daer wy nochtans con-
 nen toonen, dat jae self de voornaemste Fransoy-
 sen inde hare veel fouten begaen hebben, niet let-
 tende op den toon ende mate vande vvoornden,
 die zy merckelicken gevvelts doen. Gelijck oock
 meest de onse, die tot noch toe eenich gedicht in
 haer

haer moeders tale gefchreven ende uytgegeven hebben. Doch gelijk de Poëfy geen verftant en kan beminnē, dan dat hemelfch ende vol viers is; niet en behoorde by de handt genomen te vverden, dan van yemandt die by nae in alle vvetenfchap ervaren, ende inde Roomfche ende Griecfche teenemael thuys is : foo hebben vvy reden om de onfe geluckich te achten , als die gene die door de vvetenfchap van andere haer over al bekent gemacēt hebben, om haer eygen dencken. VVy fullen hier niet feggen hoedanich onfe Poët is, die felve over al in ander talen fpreekt; maer veel liever op hem verfoecken, dat hyt ten beften wil houden dat zijne Duytsche vruchten, die van hem felf nauwelicken int licht te verwachten waren, hem door een foete dieverije (gelijk als wyt duyden) afhandich gemacēt fiinde, aldus nu voordendach komen. D E S E en hebbe ick niemant, dan uwe E. miin Heer, connen toefchrijven. VVant het fy dat ick de Poët aenfie, weet dat hy in niemant meer en is gehouden: het fy dat ick overlegge wat reden dat hy heeft, en kan niet vinden dat hy beter foude konnen oordelen. Vvve deuchtende vvetenfchap die Holland voort-gebracht heeft, en heeft Holland niet konne n

konnen behouden : mits ander Princen die ge-
 vrijt, ende haer ontrocken hebben : de vvelcke
 uwe E. tot den hoochsten ſtaet verheven hebben,
 die een groot gemoet kan vvenschen ende een
 Koninck geven. Doch het hert, de liefde, het
 gemoet is by zijn vaderlandt gebleven. Het
 vvelck om te meer te laeten blijcken , ghy ons
 ooc uvve edele iegenvvoordicheyt gejoint hebt,
 ende uwe woon-plaets hier gecofen . Alvvaer
 ghy voor een voeſterheer ende vader der geleert-
 heyt bekend, ende alle dagen meer ende meer ver-
 maert werdt : ſoo dat alle cloecke verſtanden ſtrij-
 den ende tſamen ſpannen om uwe loff ende eer te
 verbreyden : die geſchildert in het vvitte velt
 van Mnemofyne, door den tijdt ſal breken, en-
 de uvve deuchden eeuwvich ende onſterflic ma-
 ken . VVaer van de Koninginne is een ongeloof-
 licke ſoeticheyt van aert ende beleefdheydt; die,
 gelijk de Magneetſteen het ijſer, de herten van-
 de vvereldt nae hem trect, ende haer ſelven ver-
 getende by uwe E. doet wonen. De groote Ari-
 ſtoteles van de deucht ſprekende, ſegt datter een
 gebreck ofte ondeucht is, die alle menſchelücke
 te boven gaet , ende daer-om de vvilde beeftē
 moet toegelchreven vverden , oock als zy in de

men-

menschen wordt gevonden : daer by een deucht verhaelende, den vvelcken alleen de Goden ende de Helden hebben. Het vvelck hy bevesticht met de vvoorden van Priamus, die van Hector by Homerus alsoo spreeckt:

ἔδ' ἐὶ ὠκείᾳ

Ἀνδρὸς γε θνητῆ παῖς ἔμμεναι, ἀλλὰ θεοῖο.

Dat is:

*Hy scheen voor-uvaer te sijn niet van een mensch
gekomen,*

Maer uyt den hemel self oorspronckelick genomen.

De selve bespeuren vvy alle daech in sommige, doch seer weynich: die met een bysondere minlic-
heyt van manieren ende aenlockende reden haer
soo dragen, dat zy boven haer fortuyne sijn, ende
haer oorspronck merckelicken te kennen geven.
Het selfde sien wy, mijn Heer, in uwe E. Denwelc-
ken ick niet te vergeefs en acht uyt onse loffelike
stadt van Haerlem gesproten te wesen (waer inne
ick oock mede mijn niet vveynich en verheuge,
als sijnde uwe E. landsman en mede-burger) daer
onder andere konsten, oock de vveerde Boeck-
druckerye haeren eersten oorspronck (elders by
ons te

ons te bevvijsen) heeft gehad. die uve E. vvesen-
 de een voorstander aller geleertheydt ende vvijf-
 heydt, daer de selfde voester ende onderhouster
 van is, soo verre boven de nijdt ende doodt sal
 verheffen, als uve deuchden haer alrede boven
 het gemeyne volck ende haer oordeel verhe-
 ven hebben. VVaer aen niet en tvvijfelt, die dit
 schreeff op den naestlesten Novembris des laers
 cId Id c xv,

*uwe Ed. hertsvvillige vrundt ende
 diender*

PETRVS SCRIVERIVS.

Aen

Aen den selfden.

NEERLANDSCHE Poësy, niet minder als de Grieken,
 En't oude Romen was: roert nu vry uwe vriecken,
 Van onsen Heyns geleert: Godin, doet die nu aen:
 Reckt wat ghy reken kont, laet al het ander staen.
 Ghy vreet vaer's Graven-Haech, de Tempe van ons landen,
 Niet verre vande Zee en Schevelijnsche stranden,
 Induyn en bosse leyt: vliecht daer, vliecht spoedich heen,
 Tot uwen voester-heer. ghy vreet wie dat ick meen:
 Vliecht naer den vyfsen Dijk, vermoeyt vā Koninckx saecken,
 En wilt hem met uw luyt een veynichten vermaecken.
 Als t' Hoff sal hebben't zyn, en als hy niet en doet,
 Neemt dan uw uyre vaer, vent dan nae hem de voet.
 Ghy sult (en t'vryfelt niet) seer aengenaem hem vvesen,
 En sal veel liever u dan yemandt anders lesen.
 Al sijn hem vel bevuust de spraecken altemael,
 Soo is de meeste lust tot zijne moeders tael.
 Tael ongelooftick soet, princes van alle taelen,
 Geboren om de croon van anders hoeft te haelen:
 Vol sins, vol defticheyts, volluysters, lancken ruijm,
 En diē vel misen kont het over-zeesche schuijm.
 Tael rijck en onvermengt: tael om ten toon te dragen:
 Godin, die niet behoeft een vvoordt te loopen vragen,
 En halen tot uw hulp. tael van geluckich slach,
 Die gansch Europa door de taelen trotsen mach.

Schier d'outste die men vindt: niet om te wederleggen:

Hy booge vande zyn, die wil: vy sullen seggen

Dat onse tael de haer soo ver te boven gaet,

Als van de swarte nacht de helder sonne staet.

En om dat vy den trots van Vranckryck hier aenraecken,

Soo segt haer dat veleer haer volckeren dus spraecken.

Die tael die daer nu is, die comt van vreemdt gespuys,

En uyt een ander hoeck gesproten leyt daer t'buys.

Van onse Duytsche tael de Fransman is gevreeken,

Genootdruckt zynen hals in't Roomsche iuck te steken,

En van het vreemde volck. twelck nemend in zyn landt,

Is daer met zyn gevvel een nieuwe tael geplant.

Dees spreken zy daer noch: haer eygen is verloren,

Die was gemeen met ons: men sprack daer soo te vooren

Gelyckmen hier te landt noch is gevvoon te doen:

VVy houden onse tael, vy sijn noch even coen.

Maer Vranckryck is verbeert, en houdt niet op van pralen:

Zy dencken niet vvaer haer de naem komt vande VValen.

Ist niet, om dat haer spraeck by minsten ende meest

Gevvisselt en vervvaelt veleertijds is gevveest?

O Galli sonder gall, ghy liet u soo manieren!

Daer tegen sijn vy noch gebleven Batavieren,

Geen dienstbaerheyt gevvent: en op een vrijen grondt

Ist dat vy noch van outs behouden onsen mondt:

Van niemant niet gesnoert, van niemant niet gebonden,

Iae in het minste niet van yemant oock geschonden.

VVech, vvech uyt beemsch gedrocht. de Vlaemsche soete maecht

Die sal vvelschicken, dat zy Hollandt vvel-behaecht:

De Gentsche nachtegael die sal veel sorge dragen,
 Die daer verheven sit op s' Faems vergulde vragan,
 En rent de volcken door, tot daer de Son opstaet,
 En wederom te bed met zijne peerden gaet.
 Mijn sorg, mijn ander-ick, mijn vriendt van oude iaeren:
 Dat Goddelick verstandt, dat ons kan openbaeren
 Al wat in Romen schuylt, iae van heel Grieken-landt.
 Dat tot ons groote licht den Hemel selve sandt.
 Die soeten honich-dieff van all d' Hybleesche raten.
 O, die den besten wijn getapt heeft uyt de vaten
 Van het Tyrrheensche landt: en nu soo veel uytgeeft,
 Dat gantsch Europa schier van zijne tafel leeft.
 O, die ver overtreft den schencker vande Goden:
 In't schaffen meer alleen als all des Hemels boden.
 Self't Nectar is veracht, en't gaet sooniet in swanck,
 Als Heins' nieuwe melck end' aengename dranck.
 Als hy zijn snaren roert, Homerus moet het geven:
 En de Thebaensche swaen, alsiet men hem hooch sreeven
 In't blaauw gesterde velt: Alcaus met zijn luyt,
 Laet maer ons nachtegael beginnen, heeft oock uyt.
 In't cort der Grieken trots kan hy alleen neersetten,
 End' haer, alst komt te pas, self geven nieuwe vvetten.
 En Romen ist genoeg, die haer geluckich acht,
 Als hy maer geeft gehoor, en haer niet en veracht.
 Self Maro gaet hem nae, hoer vel met groote gangen:
 Catullen Naso mee sijn met zijn lieffd bevangen.
 Zijn vriendschap verdt versocht. van haer vwordt hy ge-
 En om zijn soeten sanck te hooren, is daer strydt. (vrijdt;

Soo yemandt met de pen nae'tleven is te maelen,
 Men hoeft geen van Aquijn of Spangien hier te haelen.
 Mijn Martiael bekennt met all zijn trecken soet,
 Dat hy hem vallen wil (soo hy't gedoocht) te voet.
 Maer zijne sedicheydt en wilt dat niet gehengen:
 En 'tis hem eers genoeg, als hy zijn sanck mach mengen,
 En sitten aen haer disch. Dat hem soo veel geschiet,
 Dat hy nu breeck-spel is, en haer geselschap vliet.
 Niet valgende van haer, niet om met haer te scherffen,
 Maer heeft zijneest gesocht een vweynich te verwersen.
 Zijn moederlicke tael, hy hielt het voor een schandt,
 Dat die soo vweynich vierdt geoeffent hier te landt.
 Het overschot van tijdt dat hem de Goden gaven,
 Dat heeft hy hier besteeft. hy laet een ander draven
 Om eer en om geuvin: of met des teerlincks val
 Verminderen zijn goet, en spelen met den bal.
 Een hooch, een Godlick hert en laet sick niet verleyden
 Van die geen ander loon, dan sterflickheyd verheyden:
 Den hemel volcht hy naer. en om niet siil te staen,
 Is hy met onse spraeck en haeren loff begaen.
 Dees heeft hy uyt het slyck gebeurt, en opgenomen:
 Zijn uverck daer vangemaect. niet slachtende de lomen,
 Daer Nederland van vvaecht, en die nu (maer i'onrecht)
 De Reden-rückers bend, en Rijniers sijn gesecht.
 Een volck dat veeltijdt is ontbloomt van alle reden,
 Onmatich, onbesuyft, vvan schapen, onbesneden:
 In treurspels bly van sin, en vveer oubollich gram.
 V neem ick alleen uyt, ô constich Amsterdam!

Opuur toonelen heeft die konst, die was verloren,
Haer adem vveer geschept. by u is zy herboren.

Het Hoofd dat steeckt ghy op. ick sie uyt uwer maras
Tet rÿsen in de locht: ick sie een nieu Parnas.

Den vvech hebt ghy gesien. en datter aen mach faelen,
Dat sult ghy metter tijdt van Helicon gaen haelen.

Van't Helicon, dat hier een ander Heynst doet op,

En met een groot gemoet den ouden geeft die schop.

Want soo ghy hooren wilt het loff der vromer Helden,
Die voor het vaderlandt het lijff te pande stelden:

Daer aen heeft ons Poët zÿn frisch gemoet geleydt,

En door zÿn pen bevrijdt van alle sterflickheyd.

Ghy Heemskerck, diemen sach Mars over Thetis bringen,
En op zÿn eygen stroom den Spangiaert gingt bespringen:

Al liet ghy daer den geest, soo is de eer bevvaerd,

En ghy licht hier bedeckt met vrij-gevochten aerdt.

V Leyden is bekend, die met die groene baeren

Des grooten Oceaens quam voor uwer vest gevaeren,

Boysott: en Vander-Does. met dÿne dierbaer bloedt

Koft ghy doen aldereerst de Pegaseesche vloedt.

En op vrien is gescharpt soo menich Spaensche degen

Wordt ghy ô vrome stadt Ostende niet versvogen:

Naer een soo lang beleg, nae kommer ende kouw,

Wat heeft de vyandt doch gevonden, als berouw?

Ghy Helden vriet beroemt, vrie soud' u doch vergeten?

Al sat Heyns aen den disch vand' Hemelsche Poeten;

En oft schoon haren sanck en veeltgien alsoo gaet,

Dat Venus in haer sin, en Bacchi druyve staet:

En of hy schoon oock haer ginck in ons spraeck toelichten,
 Ter lieffde van ons all. soo liet hy haest de schichten
 Van't blinde Venus vricht. en recht der Helden vrindt
 Ontseyd' hy oock den God die alle pijn verslindt.
 Heemskerck was liever gast. wiens siel hy opgetogen
 Hooch vander aerden heeft, ver wyt des Spangiaerts oogen.
 Om dat hy eerst wyt 't land het oorloch heeft gebracht,
 En ons met eene pays van twaelf ier bedacht.
 Voornaemste man, ghy leeft, al zijt ghy schoon begraven:
 Men siet ront om dyn graff de Piëringen draven,
 Vlechten eenen krans van eyck en lauren loff,
 En keren van den bals het swart Vergetel stoff.
 Siet, Heins biedt u den hand: siet, Heins heeft u beschreven:
 Nu sult ghy onbevlekt in eeuwicheeden leven.
 Hoe wel, en hoe getrouw u eere was betracht,
 Al u veldaden schoon beliepen veld de nacht:
 Ten vaer de goude pen gestiert van wijse handen
 De duysterbeydt voorquam van d' Acherontsche stranden,
 Al u bedrijff was niet. want Lethes kouden vloedt
 Is suster vande doot, die't al vergeten doet.
 Veel hebben ingeleyt veel eer, en groote daden
 Veel eertijds aengerecht, maer leggen all beladen
 Met eenen langen nacht, ver domt, verstickt, versmoort,
 Soo dat men gantschelick van haer niet meer en hoort.
 Verwaerloost en versuymt nu menich Held moet suchten,
 Om dat hy onbekent daer leyt, en sonder vruchten:
 Want anders vaer zijn naem en deucht gespelt geveest,
 Dees prikkel soude veel ontsteken zijnen geest.

*Als yemandt in zyn tijdt heeft loff end eer verkregen,
 Wat baetet , soo daer nae zyn vroomheyt vwordt gescreven,*

Zijn name niet verbreydt ? het komstich eeuw' en kan

Geen dienst, geen vruchbaerheyt genieten vande man.

*Daer vwordt geen vvit gestelt, vaer nae met groote hoopen,
 Als nae het aes de visch, de luyden mochten loopen.*

Een Ridder, die altijd geveest is onversaecht,

Indien nae zijne doot daer niemant nae en vraecht,

En met een stille trom' de krijchsmā vwordt begraven;

Verschilt niet veel van een, die bloot van alle gaven

Van Mavors onbevreesd, ter vereldt niet en doet,

En als men vapens roept, het hert sinckt inde voet.

Sulck een volcht eer noch naem. Wie soude konnen seggen,

Hoe veel daer onbekent in duysternisse leggen?

Voor Agamemnon sijn veel vapen-tuers geveest,

Byd' haeren groot geacht, den vyandt seer geveest;

Maer leggen onbeklaecht. daer vaeren geen Poëten,

Oft ander vetend' volck op baren sarck geseten:

Die konden met haer sanck verdrijvende de nacht,

Der Helden naem end' eer vvel hebben voortgebracht,

Tot kennis van ons all: ten dienste vande landen:

VWant hier door allesins een hooch gemoet sou branden,

Te doen het geen hy leeft: sou vliegen dus gheport,

Zijn vaderlandt getrou, zyn selven doen te cort.

Themistocles en kon geen rust noch slaep bewangen,

Gedreven sijnde staech met yver en verlangen

Te volgen in het spoor Miltiadem den heldt:

VViens opgehangen rooff, den vyandt met geveldt

Benomen en ontiaecht, als hy ginck overvvegen,
 VWas heeldaer in ontroert, en nemende zijn degen
 In zijne rechter hand, is in het velt gegaen,
 Mars prickelde zijn hert, sach Xerxes voor hem staen.
 De mannelicke deucht, aen alle kant besloten
 Met ceder en laurier, met Hebes dau begoten,
 Van d' Eeuwvicheyt bevaert, vrij van Tijds ongeval,
 Past vveynich op de Nijdt, die is, en komen sal.
 VWat meent ghy dat een mensch op aerde doet beklijven?
 Een vvelgeleerde handt, geluckich in het schrijven.
 Verloren vvas de naem, het vvas om niet gedaen,
 Sooniet te hulp en quam de dochter vande swaen,
 De pen; van ander aert en van verscheyden krachten
 Als haere moeder is: vvant als zy gaet vervvachten
 De doot, dan komt haer liedt: de dochter met haer sanck
 Maect dat de mensch hier leeft veel dysent iaeren lanck.
 Men schreeff vvel eer op steen, op koper oock de vvetten:
 Op beddekens van vvas, en houte, taseletten:
 Op loot, en op yvoor met ijser ende vier:
 Opschorfs van lindeboom, op ceder, en papier,
 Op bladeren van palm, al nae de vvijs' der landen.
 En 't vvas haer niet genoeg dat d' olyfant zijn tanden
 Oft hoorens had geleent: zijn ingevant getouvt
 Moest lijden dat het oock vvierdt in een boeck gevouvt.
 Op lijnvaet heeft men oock en syden stoff geschreven,
 Als doet den Achemeen, en die in't Oosten leven.
 Ick swijch hier het Francijn, ick swijch het Pergament,
 Om dat het als den int een yder is bekend.

Dit all' vierdt soo bedocht, om dat men sou behouden
 Der gener loff en naem, die nimmer en verflouden,
 Maer onbevvegelick ten strijde sijn gegaen,
 En hebben met haer bloedt de landen voorgestaen.
 Met liedtiens heeft oock der vromen loff gesongen,
 Daer geen gereetschap was: en sijn alsoo gedrongen
 Door nevel ende mist, tot dat zy naderhandt
 Gebrocht sijn in een boeck by luyden van verstandt.
 Soo leeft Arminius, Civilis, ander helden
 By Tacitus verhaelt: en diemen daer siet melden
 Van't Bataviers geslacht, tot eer van onse Landt,
 Vrijvillich in den dienst, van Roomen niet vermant:
 Vriendt van het groote Ryck, en broederschap gesvoren,
 Sijnd' in zyn meeste kracht: niet, doe het ginck verloren,
 Den Arent vierdt gescheurt. Nu is het Roomsche Ryck
 By die ghestaltenis niet anders dan een lijck.
 Het trotse Grieken-landt vvaer is het heen gevaren?
 En Cecrops hooch gebouw? VVaer sijn Amphions snaren?
 VVaer is die groote stadt Minerva toegevuyt?
 Niet dan Medusaes hooft, en haeren uyl tot spijt
 Van ons gebleven is: voort is het al verdruvenen.
 Baeten is geveldt, verdroocht de Hippocrenen.
 De Musa ballingslands gaen dolen over al,
 Bedroeft om haeren berg, en 'tsoet Pyrenes dal;
 Door Mahomet veriaecht: vvant all' onmenslickheden
 Daer hebben d' overhandt in dorpen ende steden.
 Athenen leyt in d' aß. de Turck die vvroet in't stoff,
 Daer Constantinus eer gehouden heeft zyn hoff.

VVel aen! ô Nederlandt, ghy hebt u te verblijden,

Dat binnen uww bedrieff in onse laeste tijden

De vvetenschap toeneemt, verspreyt haer breed en vviijt,

Soo dat ghy Romen nu, iae oock Athenen sijt.

Tot vvelckes sekerheydt, en troosting van ons handen,

Tot Haerlem is gebroeyt, gesien ingeene landen,

De vveerde Druckery. dees vvaackert ons gemoet,

En ons soo menich boeck met lust wytgeven doet.

VVaer van dit zy een stael: Op desen voet laet vvesen,

O Landsluy, dat vuy oock van uwe vruchten lesen:

Tot eiersel van ons tael, tot eer en vveerdicheyt,

Tot voord'ring van haer deucht en haer bevallicheyt.

Ey liever! segt, en ist niet hoochlick te beklagen,

Dat een soo schoone tael mishandelt en verflagen

Sou leggen sonder glans, sou blijven onbekent,

Die niemant aen en raect, dan diese quetst en schent:

O Nederlandt, komt aen: maeckt, die nu is verschoven

En vluchtich, aengenaem in s' Princen lekker hoven.

VVaerom en souse niet? ick sie het baest gemaeckt,

Indien zy op de been, en inde kennis raect.

Laet dit zijn onse bruyt, dees laet ons alle trouwen:

Met defticheyt versien, en met geleertheyt bouwen:

Laet haer toch ongevalscht, met bastert niet besmet,

En van haer selven rijk, en van haer selven net,

Eens vvandelen in't licht, eens breken door de vvolcken,

Eens komen aen den dach. ick sie de vvreemde volcken

Die sullen allesins met yver ende lust

Deelachtich vwillen sijn, en desen tael bevrust.

Denckt

Denckt niet dat dees Godin in't stuk van hooge dingen
Sou wvesen onbequaem, en niet om uyt te bringen

De meening ende sin van een geleert gemoet,

Dat Phœbus selve drijft, Minerva loopen doet.

Gaet, Nederlandt, vrij aen: en wilt het volck niet slachten

Die niet, dan dat met moeyt van buyten komt, en achten,

En dat ons wordt geleerd: als off daer sonder niet

Een mensch vertalen kond' dat in zijn sinnen schiet.

Ick ken van sulcke slach een geest noch ionck van iaeren,

Alleen in onse tael verstandich en ervaeren,

Vernuftich ende kloeck: die noyt Latijnsche las

Ons Duytsche Mimos geeft, alleen van zijn gewas.

Dus doende, sullen wy niet passen op de Franssen,

Off nae d'Etrusche fluyt behoeven meer te danssen.

Haer beyder Poesy, hoe lieffelick die lonckt,

Hoe zy staet toegemaeckt, en cierlick opgepronckt,

Sal niet by d'onse sijn in't minste te gelijcken:

Wy sullen haer den vlag en't hooge seyl doen strijcken.

Want onse suyverheyt en overschoonen glans,

Die ons gebleven is, die ruyckt daer nae Romans.

Dat daer met onse tael besoelet soude wvesen,

Staet u het tegendeel in desen boeck te lesen.

Siet daer dan, en ontfangt met blijfchap desen schat,

Die toegeschreven wordt de eere van mijn stat.

Aenvaert dit groote man, tot u geschickt om reden:

Niet om uw hooge staet, niet om dat ghy van Sweden

Hier Raedt sijt en Gesant, en dat de Koninck wuijs

Voor zijn eygen volck gegeven heeft den prijs:

Maer om uw groot verstandt, en treffelicke gaven.
 Om dat ghy zijt gevuoön nae Helicon te draven,
 Te lesschen uwen dorst in't diepst van Hippocreen,
 En derft veel aen den danß met Phœbus selve treen.
 Om dat ghy tot ons konst insonder sijt genegen,
 En kont als in een schael ons dichten overvlegen.
 Om dat sick Phœbus heeft om uvent vuil berooft,
 En u zijn eygen krans ginck hangen om het hoofd:
 Daer gevende noch by veel telgen van laurieren,
 Alleen in uw geveldt, alleenlick om te cieren
 Den veelverdienden kop van een geswindt Pöet,
 Die u behagen sal, en met de Goden eet.

P. S.

Aen

Aen den Leser.

HEt oude spreekvvoordt segt, Daer de man niet selfs komt, daer werdt het hooft niet wel gewassen. Het selfde, ionstige Leser, is ons hier weder-vaeren. Want alsoo dese *Poëmata* gedrukt sijn in een ander stadt, daer wy altijd niet over ofte by en hebben kunnen wesen; soo is over all onse sin ende meeninge niet te recht gevat, ofte gevolgt. Onder andere hebbe ick u dit willen vermaenen: De *Emblemata van minne* sijn by den Drucker sonder eenich onderscheyt achter een vervolgt tot het getall van 48 toe: daer nochtans maer alleenelijck de eerste 24 (namentlick het Ambacht van Cupido) van des Auteurs vernuft ende vindinge sijn: soo inde beelden, als de gedichtfelen. De volgende 24, te vooren tot meermalen ende op verscheyden plaetsen gedrukt, sijn van andere. Dees hadde een seker lief hebber soo uyt den hoochgeleerden Mr. Hadriaen de Jonge, als andere schrijvers, by een vergaert, ende in koper doen snijden: om deur den druck gemeen te maecken. Dan alsoo dit maer stomme beelden waeren, soo is de soetvloeyende tong van onse Poët daer toe geleent. die al spelende de selfde over veel jaeren Nederlandts heeft doen spreken. Hier hebt ghy op te letten: ende voort dese mistellingen te verbeteren. Pag. 65. vers 8. *De sterren trotsen derf*, leest *trotsen self*. Inde Lof-sanck van Bacchus, pag. 21. vers. 15: *aen u rechter sy*, leest *slincker sy*; om dat de figure, met de Poët soude over een komen, ende met de Poët de schilder, ofte plaet-snijder. Hout dese versuymenisse, ende diergelijcke meer andere (soose gevonden mochten werden) ons ten besten, ende vāert wel.

DANIELIS HEINSII

NEDER-DVYT-
SCHE

POËMATA.

HONORI ET AETERNITATI

IACOBO AB HEEMSKERCK
AMSTELREDAMENSI
Viro foris et optime de Patria merito.

Q. V. I.

*Post varias in notis ignotisq; oras navigationes
in novam Zembiam sub polo Arctico duas in In-
diam Orientalem versus austrumq; solitum In-
doy opimis spolijs. A. 1613 CIV reuerfus victor.*

TANDEM

*Expositionis maritimae adversus Hispania. profectus
eorundem validam classem Hercules ausu ingressi
in Porto Herculeo sub ipsa arce et virbe cubitalur
vii Kal. Maij. A. 1614 CIV fudit ac profligavit.*

IPSE IBIDEM.

*Pro Patria strenue dimicans gloriose occubuit:
Anima caelo gaudet, Corpus hoc loco jacet:
Habe lector famamq; viri ama, et virutem.*

CVIVS ERGO

AB.

Illustriss. et Potentiss. Feciderat Provin. Belgic.

ORDINIBVS R. P.

H. M. P.

Vixit annos x. Menses i. Dies xii.

*Heemkerck die dwars door'tys en'tyser dorstu streven
Siet d'eer aen't land hier'tyff voor Gibraltar het leven...*

OP DE DOOT ENDE TREFFELICKE VICTO-

*rie van de mannelicken helt IACOB HEEMSKERCK, Admi-
rael, begraven binnen Amsterdam.*

Hier binnen in dit graf, o Vrienden, licht gesloten
Dé onbeweechde helt van Amsterdā gesproten,
Die vol van manlick bloet, onwinbaer, onver-
saecht, (jaecht.
Heel Spanjen op het lijf de koortsen heeft ge-
Naer dat hy vā te voor was door het ys gebrokē,
En buyten Son en Maen een weerelt hadt ontloken,
Daer niemant was geweest, noch Liber, noch den helt
Die aen des werelts endt twee paelen heeft gestelt.
Al ist dat zy nu bey, by Iupiter geseten,
Bevrijt sijn van de doot, en met de Goden eten,
Het is nochtans bekend, dat haere kloeckste daet
En haeren grooten roem beneden dese staet.
Die komend' aen de kant van Hercules bevaeren,
En noch naer hem genoemt, daer vele schepen waeren,
De meester van de zee, voor d'oogen van de stad,
Int midden van zijn volck heeft by de kop gevat,
Gevolcht, aen boort geklampt, den ancker uyt gesmeten,
Hem vast daer aen gemaect, op dat hy sou vergeten
Te keeren wederom, en stekend' in den brant
Al dat int water lach, gaen branden af het lant.
Gelijk de dolle Mars, de breker van de steden,
Eer Tydei groote soon quam tegen hem gereden,
Stont boven op zijn koets, gewapent, en soo vast
Als eenen staelen muyr: soo stont hy voor de mast.

Het fweert was in de vuyst, het lichaem was omgoten
Van yser en metael, en rontom toegesloten,

Het hert spranck uyt het lijf, en overliep hem schier,
Zijn aensicht was vol moet, zijn oogen vol van vier.
Soo stont hy sonder vrees, en yewers op te dencken,
Als om des vyants macht te schenden en te krencken,

Te volgen waer hy vloot. tot dat hem is de voet
Genomen van het lijf. Noch stont hy met de moet.
Noch brocht hy aen het volck, vermaend' haer te bespringen
Het schip van alle kant, den brant daer in te bringen.

Int midden van de doot noch even onbevreesft,
Niet voelende de pijn, en gevende de geest.

Die vliegend' uyt het lijf wiert dadelick verheven
Int midden van de locht daer al de helden leven.

Van daer keeck hy om leech, en sach de weerelt staen
Beneden onder hem, die hy was om gegaen.

Hy sach ons ydelheyt, en al de sotte wenschen,
Het draven en het gaen, het loopen van de menschen.

Maer keerde meest zijn oog naer't Indiaensche goet,
Dat onse deucht bevecht, en die vergeten doet.

Hy sach de sneeu, het ys, hy sach de witte beeren,
Maer boven al de maets haer op het water weeren:

Den Spaensen Avila vol vrees en schrick: hy sach
Een klimmen op de mast, en nemen hem de vlach.

Hy sachse man voor man uytvoeren sijn bevelen,
En in Neptunus baen staen kaetsen ende spelen

Met ballen van metael. die vlogen alsoo dick
Als hagel ende sneeu, en maeckten groote schrick.

De donder met geweld quam breken door de baeren,
Of Iupiter selfs hadd' op't water komen vaeren,

Gewapent

Gewapent met de vlam, die Brontes moedernaecht
 En Steropes zijn maet; en Mulciber hem maeckt.
 De schepen spogen vier, dat even quam gedreven,
 Gelyck doen Terræ volck den hemel dede beven;
 Doen Ossa met geweld en ongehoorde kracht
 Vviert boven op het hooft van Pelion gebracht.
 Neptunus swam int bloet, men sach zijn baren rollen,
 En steygeren om hooch, van dooden opgeswollen.
 De zee was heel ontfekt, de menschen op het landt
 Vergingen half van vrees, en storven half van schandt.
 Zy stonden als beroeft van voeten en van handen,
 En sagen tot de gront haer eygen schepen branden.
 Den armen Admirael veranderde te spaer,
 Vuytstekende de vaen, en biddend' om genae.
 Een van den Spaenschen hoop, int nemen van de schepen,
 Bejegend' een maetrooft, die op hem hadd' geslepen
 Zijn mes en zijn gemoet: dat siende de Maraen,
 Spranck schielick buyten boort, om hem alsoo t'ontgaen.
 Maetrooft die volcht hem na, niet denckend' op het sterven,
 Maer besich met den specht te volgen en te kerven:
 Hout hem int water vast, en druckt hem daer soo stijf,
 Tot dat hy hem de siel geperst heeft uyt het lijf.
 Noch was dat niet genoegh, begoft hem te verscheuren,
 Te schudden met de mont, te trecken en te leuren:
 En heeft hem self geleyt, in slorpande zijn bloet,
 Tot aen den kouden stroom van Acheron de vloet.
 Men secht dat Charon self, alsoo hy maet sach komen,
 Van vrees en groote schrick de vlucht heeft aengenomen,
 En siende zijn gesicht soo leelicken gestoort,
 Beducht was dat hy self sou raken buyten boort.

Doen sach de Spaenjaert eerst, dat doot en hielsche krachten,
En Styx en Phlegeton sijn minder als de machten
Van een hoochmoedich hert, gewapent met zijn recht,
Dat voor het vaderlandt, en voor de vryheyt vecht.
Doen heeft hy eerst gesien, doen heeft hy moeten mercken,
Vvaer onse sterckten sijn en rechte bollewercken.
En dat de muyr, de wal, seer weynich daer toe doet,
Maer dat de vryheyt licht gegraven int gemoet.
Gelijck de wreede wolf is op het schaep gebeten,
De koninck van de locht sijnd' op een duyf geseten,
Verscheurt haer met de klau, soo schijnt het oock te gaen,
Als een van Nederlandt bejement de Maraen.
Marane neemt ons wech ons landen daer wy leven,
VVy sullen sonder vrees ons in de zee begeben:
Daer nu de schepen gaen, daer sullen wy tot spijt
Van uwen trotsen moet sijn even wel bevrijt.
Al daer den hemel streckt en daer de wolcken drijven,
Ist even waer men woont, als kinders ende wijven
Sijn buyten slaverny, sijn verre van u handt.
Al daer ghy niet en sijt, daer is ons vaderlandt.
De vogel is alleen geboren om te snijden
Met vleugelen de locht, de peerden om te rijden,
De muylen om het pack te dragen, of de lijn
Te trecken met den hals, en wy om vry te sijn.
Doch du geswinde helt met voorspoet overleden,
VVoont beter als wy doen, en gaet daer boven treden
By Bruti groote siel, by Cato, by de man
Die aldereerst ons landt gebrocht heeft uyt den ban.
Gestorven voor u volck, vol lof, vol eer, vol weerde,
Begraven en bedeckt van vrygevochten eerde.

En

En dat de vyant is noch d'aldermeest' ellendr,
Niet lange naer u doot, heeft hy dat self bekendt.

Aen Leyden

Uytgegeven met zijn beschrijvinge

door

IAN ORLERS, *Borger der selver Stadt.*

Nymphe groot van naë, onwinbaer in het strijdē,
Bemint wel eer vā Mars, maer doch in onse tijdē
Apolloos liefste kint, om dat ghy met u bloet
Gekocht hebt en betaelt de maechdelicke vloet:
Met honger hebt verdient de susters alle negen
Van Phœbus, die nu zijn de moeders van dē segen

Daer ghy u in bevint: en hebben u bereyt,
Op dat ghy niet en sterft, den loon van eeuwicheyt:
Doen klincken over al, van daer de gulde straelen
Der Sonne kijcken uyt, tot daer zy neder daelen
En wijcken voor de nacht, daer t'aertrijck is bequaem
Om menschen op te voen, ô Leyden, uwen naem:
O moeder van soo veel bekende dapper' helden
Die ghy voet met u borst, en die u nu vergelden
V droefheyt, uwen noot: vergeten doen u leet,
Afwasschen bey te saem u tranen en u sweet:
Laet toch u aensicht sien, laet uwen Rijn opsteken
Den kop bekleet met riet, die niet en heeft geweken
Voor al des vyants macht: maer alijt hooger rees,
Gevoet met menschen bloet, gespijst met Spanjaerts vlees.
En dat hy vry vertel (wie kan het beter weten?)
Vwie ghy te vooren waert, en hoe ghy nu gheseten

In

In overvloed en vreucht, in paeys en soete rust,
 In alle konsten hebt en spraken uwen lust.
 Al wat te Roomen was, al wat de Griecken waeren
 Seer wijs en trots daer by, dat hebt ghy doen vergaeren.
 De Iode, de Chaldee, en half den Indiaen,
 De Moor, den Arabier, wort binnen u verstaen.
 Te wijle dat Nassou ginck donderen beneven
 De tacken van de Maes, het aertrijck dede beven,
 Soo hebt ghy sonder vrees den wijtvermaerden helt
 Van Brennus neergedaelt doen komen, en gestelt
 Tot spijt van de Maraen: een baecken voor de volcken,
 Het licht van onsen tijt, den aerent in de wolcken.
 Die vol van hemels vier en van Apolloos nat,
 Vlooch altijt in de locht, op d'aerde noeyt en sat.
 Ghy zijt om zijne wil gegaen uyt uwe paelen,
 En om u jonge jeucht te stieren hem gaen haelen.
 De Fransman heeft bekend, dat ghy doen hebt gerooft
 De peerel van zijn landt, de kroone van zijn hoofd.
 Ghy hebt daer by gevoecht veel sielen die berennen
 De baene van de deucht, doorsnijden met haer pennen
 De tanden van de doot: verslijten met haer wijt
 En seer beroemt verstant den angel van den tijt.
 Hoe haesten wy dus seer? Ick bidde laet ons keeren,
 En eerst u vromicheyt en kloecke daeden leeren.
 Vvat dat ghy hebt gedaen, gedwongen van den noot,
 Int voorborch van der hel, int midden van de doot.
 Den honger was in stadt, de vyant voorde wallen,
 De moeder sach haer vrucht voor haere voeten vallen:
 Zy selve menichmael, naer datse sonder broot
 Veel dagen was geweest, viel met haer kinders doot,

Nóch

Noch hangend' aen de borst, noch besich om te buygen
Haer leden naer het werck, en gevend' haer te suygen.

O jammerlick gesicht! ghy hielt in dese smert
Een yseren gemoet, en een metaelen hert.

De liefde van het landt was krachtiger van binnen,
Als die van buyten was. wie soude konnen winnen
De mensch die niet en vrees? al hadde de Maraen
Gans Spanjen hier gebrocht, soo hadd' hy daer niet aen.

Gelijk de stercke leeu wanneer hy wort besloten
Van jagers in het veldt, of in het lijf geschoten,
Dan roert hy eerst den steert, den oorspronck van zijn kracht,
Is stercker als te voor, versaemelt al zijn macht.

Zijn maene rijst om hoog, het schuym loopt van zijn tanden,
Zijn oogen sijn vol viers, en schijnen hem te branden.
Hoe dat men hem besluyt, hoe dat men hem bespriet
En treft van alle kant, zijn hert en gevet niet.

Of als de wilde zee, naer dat zy vele daegen
Getercht is van de windt, van buyen ende vlaegen,
Indien zy van den dijk geperst wort of het sandt,
Zy steyvert in de locht, en vliecht tot op het landt.
Ghy sijt oock soo geweest, tot dat de vloet, de baeren,
Den hemel met geweld u selve quam bewaeren:

En dat Neptuni stroom met vreesfelijk geweld
Den vyant heeft te saem doen loopen uyt het veldt.
Vwaer was het snorken doen? waer mocht Baldeus blijven
Met al zijn groote macht, en met zijn bitter schrijven?
Soo haest als Nereus quam gewandelt, en gegaen
Den Spanjaert int gemoet, hy liet zijn tenten staen.
Men sach den swarten hoop seer haestelick verschuyven.
Noch heb ick niet geseyt, waer laet ick toch de duyven,

Die ghy gesonden hebt, daer mede dat ghy socht,
Gefloten van der aerdt, te klimmen door de locht?
Siet wat de Vryheyt doet. het gaen dat was benomen,
Het vaeren was gedaen, noch sijt ghy uytgekomen.

Geen schrijven mochter in. voor brieven was de padt
Ontnomen en beset. zy vlogen in de stadt.

Men secht dat Venus self haer vogels heeft gesonden
Aen Ioncker van der Does, en dese vondt gevonden.

Die zy met groote forch bewaert heeft, van dien tijt
Dat aldereerst van hem zijn Ida wert gevrijt.

Hoe dickwils heeft zy Mars genomen in haer ermen,
Gebeden dat hy wou de borgeren ontfermen?

Hoe menichmael heeft zy de wagen, daer hy met
Vuyt Thracen werdt gevoert, doen houden en beset?

Al was hy schoon bebloet, en hadde seer verbolgen
Zijn dienaers neven hem, die hem gestadich volgen,
De Vrees, de Schricklicheyt, de Stoutheyt onbeducht,

Daer mede dat hy jaecht geellanden op de vlucht:
Zy ginck hem even wel de sake noch vertoogen,
En haeren grooten noot: en wierp op hem twee oogen,

Soo lodderlick soo soet, dat hy tot aen de grondt
Van zijn manastich hert geraeckt wiert en gewondt.

Of soo dat niet en was genoeg om te bewegen,
Zy deder noch wat by. tot dat zy heeft verkregen

Het gene zy versocht. van daer is zy gegaen

By Thetis haer vriendin, en sprack Neptunus aen.
Neptunus heeft terstont doen spannen in zijn peerden,
En met een groot gedruys gekomen op der eerden.

Hy nam de winden met tot hulp, en Triton blies
Soo lang op zijne schelp, tot dat het water wies.

Het

Het water stroomt om hoog, hy maecte los zijn sluysen,
En opende zijn rijk. de Spanjaert ginck verhuysen,
Het was hem daer te nat, soo sijt ghy los geraeckt,
En van het harde jock des vyants vry gemaect.
VVat was dat eenen dach! Boïfot quam aengevaeren,
Gans Zeelandt vol van vreucht quam vliegen door de baeren.
Maetrootst bepeckt, betart, liep by de vlaggen staen,
VVierp over al zijn oog. het leger was gegaen.
Een van den rauwen hoop, van Amphitrites sonen,
Die leven in het nat, en in de schepen wonen,
Hadd' in een Spanjaerts hert gebeten, en geseyt,
Het vlees en is niet goet, zijn honden voorgeleyt.
Marane loopt toch wech, en wacht u voor de Zeeuwen,
Laet Hollandt Hollandt sijn. den hert vervolcht de leeuwen,
Het schaep vervolcht de wolf. gaet seker uyt de doot,
Eer dat men u verscheurt, keert naer u moeders schoot.
Vertelt haer dat ghy sijt geweest in vreemde landen,
Alwaer men Spanjaerts vlees kan knauwen met de tanden,
En lust heeft in haer bloet. maer liet toch dat ghy leert,
VVat dat ghy doet of laet, dat ghy niet weer en keert.
Soo haest het landt van Mars bevrijt was en ontslaegen,
Quam Phœbus in zijn plaets. die hadd' in haer behaegen.
Minerva quam met hem. die hebben in de Stadt
Gestadich van dien tijt haer woningē gehad.
Door haer is uyt het landt onwetendheit verdwenen,
En wetenschap geteelt. O Nederlandts Athenen,
O Voester van verstandt en kloecken geeft. ô Son
Van vryheyt ende konst, ô Duytschen Helicon.
Fonteyn van prijs en eer, ô herberch van de wijsen,
O woonplaets van de Facm, wie soude kunnen prijsen

Deglans van uwten lof, soo groot en breed? wie sou
 Afschilderen u werck en kostelick gebou?
 VVie soud' u daden kloeck de weerelt door verkonden,
 En treffen met den geest? de man is nu gevonden:
 Die met een groote lust, al wat verborgen lach,
 En wat men van u weet, brengt t'saemen voor den dach.
 Nu wort ghy wederom van vooren aen geboren,
 En uwten oorspronck self, die lange was verloren,
 Gevonden en verklaert. op dat men eeuwich leeft,
 Al waert dat ghy verginckt, wie dat ghy sijt geweest.
 De toorens gaen te niet, de muyren ende wallen
 Verslijten door den tijt, de steenen die vervallen.
 Maer dat de penne treckt, geholpen van't verstandt,
 VVort in der eeuwichheit in 'smenschen hert geplant.

Op het belech van OOSTENDE.

Enschout het kleyn tooneel, het graf der vromer
 helden, (den,
 Die voor het Nederlandt haer lijf te pandestel-
 Den dorren mollenhoop besprengt met men-
 schen bloet,
 Bestreden van de pest, de vyant, en de vloet,
 Bevochten en bewaert met alle d'elementen,
 Vier, water, aerd', en locht, maer meest met Spaensche renten,
 En 'tIndiaensche gout, daer Hollandt met verdrijft
 Den Spanjaert uyt het landt, en selve meester blijft.
 De weerelt wacht het endt, den hemel telt de jaeren,
 En siet het wonder aen. Daer eerst de wallen waren,

Is

Is nu des vyants macht. de Spanjaert komt gegaen
 Int midden van de Stadt, noch heeft hy daer niet aen.
 De menschen houden plaets die doot zijn, en die leven,
 Self die verslagen sijn en willent noch niet geven,
 Zy stellen haer te weer. want daer de aerde wijckt,
 Daer wort zy wederom met menschen vlees gedijckt.
 VVaer wilt de vyandt sijn? wat heeft hy toch begonnen?
 Oostenden is hy quijt, al heeft hy't al gewonnen.
 De menschen staen int sandt, hoe dat het komt of gaet,
 De Stadt is lange wech, de Spanjaert komt te laet.

*Aen den Leser, te voeten zijn beminde, in zijn Latijnsche
 gedichten ROSSA genaemt.*

Hy die met u gelaet, en soete blixem straelen
 Van u klaer aengesicht mijn arme siel doet dwaelen,
 Die met een heerschappy en sachte tyranny
 Berooft my van mijn hert, my selve weert van
 my,

Die met de toovery van liefelick te spreken,
 En daer by wreedt te sijn, mijn hert in my doet breken,
 Niet door verboden list, of quade duyvel konst,
 Maer door een soet gesicht, en geen volkomen jonst,
 VVilt met een bly gelaet dees woorden overlesen,
 Gestelt door uwen slaef, die dronck is van u wesen,
 Die blindt van het vergif dat van u oogen schijnt,
 Al levende vergaet, al lacchende verdwijnt,
 Die ghy benomen hebt door u gesicht, u leden,
 V Schoonheyt sonder maet, zijn wijsheyt ende reden,

Die ghy gebonden houdt, en toomt met uwe deucht,
Dat hy hem in zijn leet volkomelick verheucht.
Ick die te voren placht mijn leser te gaen soecken
Met een forchvuldich hert door al des weerechts hoecken,
En kenne nu maer een, en komend' in u handt,
Aenbidde den autaeer van u volmaeckt verstandt.
Ia sonder yemandt meer beneven ute achten,
Stort ick in uwven schoot het merch van mijn gedachten,
Het beeldt van mijn gemoet: gelijk ick altijd ben
In't midden van den brandt getrocken met de pen.
Godin siet aen het leet, waer van de beste vruchten
Niet anders sijn dan pijn, dan klagen ende suchten,
Siet aen het droef geluyt, dat voortijt uyt de mondt
Alléenlick quam gevloeyt, maer nu uyt 'sherten grondt.
Godin siet aen dit werck, en over dese dichten
Laet eens de gouwen glans van u schoon oogen lichten,
Dat vier van u gesicht, daer mede ghy doorboort
De vesten van mijn siel, my liefelick vermoort.
Ghy hebt my eerst gequetst, sijt weder de genefer
Van dese droeve sieckt. Dit doende lieve Leser
VVensch ick u veel gelucks, my selven soo veel goet
Als ghy my nu verdriet en swaricheyt aendoet.

Domine

Domina servitium libertatis summa est.

Lle die met haet en nijt
Tegen my ontfteken sijt,
Laet nu blijcken u gemoet
Over mijn voornaemste goet.
VVeet dat ick hebb' eenen staet
Die het al te boven gaet.

Niemandt is soo groot van macht
Die ick by my selven acht.

Geenen Koninck op der eerdt
Die ick acht van sulcker weerdt.
Prins en Vorst wie dat het sy
Stel ick ver beneden my.

Gisteren des avonts laet
Kreech ick dese nieuwe staet,
Als ick slaef geworden ben
Van de schoonste die ick ken.

Al de loon die ick verwacht
Is geen rijckdom, is geen macht,
Maer dat zy eens van ter sy
VVerp' een lieflick oog' op my.

Dat zy met die soete mondt
Die my doodelicken wondt,
Daer mijn siel haer herberch heeft,
Daer zy woont en altijt leeft.

Met de deuren van korael
Daer Cupido heeft zijn sael,

Daer

Daer hy eerstmael is geteelt,
 Tegen mijne lippen speelt.
 Doende daer by eenen lach,
 Die niet sachter wesen mach,
 Soeten dief van mijn gemoet,
 Die my levend' sterven doet.
 En die woorden die mijn hert
 Doen beminnen zijne smert,
 En dat Goddelick verstandt
 Dat den hemel heeft geplant.
 Dat is honich, dat is wijn,
 Dat sal mijn betaling sijn.
 Hier voor, wie't behaecht of spijs,
 Ben ick mijne vrydom quijt.

Domine praesentia tua fructus est.

Eur regen en deur windt gekomē hier tot Leydē,
 Hebb' ick naer u gevraecht u arme martelaer,
 Sieck sijnd' om uwent wil. Ick hebbe moeten
 beyden
 Van u te spreke aen, en ben gegaen van daer, (dē,
 Ellédich, sonder hoop, vol pijn, vol smert, vol lij-
 Voldroefheyte in de geest, vol jammerlick verdriet.
 Den andren dach quam aen. Ick hoopte te verblijden
 Mijn ongetrooste siel. maer wederom voor niet.
 En wilt my daerom niet, mijn lief, te minder achten,
 Soo ick de waerheyte seg. Ick ben bedroeft, ick queel.
 VVant om by u te sijn ses dagen kan ick wachten,
 Maer om u niet te sien, twee dagen is te veel.

Vilius est aurum. Op de gouden tant stocker.

Lief, ô kostlick pandt, dat uyt de mondt genomen
Van d'hemelsche Godin, sijt nu tot my gekomen
Met soete dievery, tot mindring vā mijn smert,
Om dat zy eerst van my gestolen heeft mijn
hert. (banden,

Mijn hert, dat zy my heeft geboeyt met soete
Mijn hert daer zy met speelt, dat zy draecht in haer handen.

Nu ben ick sonder my. doch om te sijn by haer,

Daer ick niet wesen kan, ist dat ick u bewaer.

Dan neem ick u in d'handt, dan legg' ick u eens neder,

Dan sie ick u eens aen, dan neem ick u eens weder.

O lief ô waerdich pandt, ô kostlick menichvout,

In u en vind' ick niet dat slechter is dan't gout.

Solvi non possum, nisi magis constringar.

Eluckich die int veldt, int midden van de lanffen
En van de sweerden bloot den droeven dans
mach danffen

Die wy al moeté gaen, en vallend' in het sandt
De leste voetval doet voor Godt en voor zijn
landt.

Maer my ellendich mensch die strijdt hebb' aengenomen
Vol vreucht en vol verdriet, wort oock de doot benomen.

Mijn vyandt is mijn lief: die my de strijdt aendoet

Die acht ick boven al, die wensch ick dobbel goet.

Haer sweert is haer gesicht, de lanffen sijn haer woorden

Daer zy my mede quetst: haer armen sijn de koorden

C

Daer

Daer zy my mede bindt. de pijlen die ick vlie,
 Dat sijn de oogen self, die ick soo geerne sie.
 O vriendelick gewelt! waer soud' ick konnen loopen,
 Daer ick gebonden ben met sulcke soete knoopen?
 O vyandt die ick soeck! ð lijden sonder pijn!
 Ick moest om los te gaen noch meer gebonden sijn.

Absentem video. Uror in aqua.

Oet aensicht dat de God der liefd' heeft overgotē
 Met lieffelick gewelt, en in mijn hert besloten
 V straelen, uwe glans, waer dat ick kan gegaen
 Ghy sijt alijt voor my, ick sie u voor my staē.
 Nu ben ick in de zee thien mijlen ver gevaeren,
 Int middē van de windt, int middē van de baerē
 Sijt ghy nochtans by my. u kracht die komt tot hier.
 Het water is seer groot, maer minder dan het vier.
 Vvat raet kan ick gedoen om mijnen brandt te stelpen,
 Dewijle gans de zee my niet en kan helpen?
 VVaer sal ick van u vlien? hoe kan ick sijn bevrijdt?
 Dewijle ghy my brandt, oock daer ghy niet en sijt.

Dominam non totam in imagine ejus video.

Ermetē stout pinceel, hoe hebt ghy derven naken
 Het vier dat my verbrandt, en met de handen
 maken
 Dat goddelick gesicht? den hemel en wilt niet
 Dat yemandt hem naerbootst, of zijne schoon-
 heyt liet.

VVaer

VVaer is dat glat gelaet, dat my het hert doet breken,
 En dat soo haest verkeert? waer is dat lieflick spreken?
 VVaer is den soeten lach? waer is den trotsen ganck?
 Die lusticheyt van geest? de dertelheyt? den sanck?
 Die blijtschap van gemoet? dat anders doen en dencken?
 De sprake van de oog? die heymelicke wencken?
 Het minste sie ick hier. ick soecke noch het meest.
 Of laet het lichaem staen, of schildert oock den geest.

Tout amant estropiat.

Ie dat den beul verminckt, die moet hy weer ge-
 nesen,

VWant als het lichaem is getrocken uyt het let,
 Die wilt geholpen sijn, die moet te vredé wesen,
 Tot dat hy wederom elck in zijn plaetse set.

Het gaet oock soo met u, ghy die verminckt van sinnen,
 Ontledet van verstandt, vol droefheyt ende pijn,
 Gaet suchten sonder hulp geraebraeckt van het minnen,
 Soeckt hulpe van den beul. dat is de medecijn.

Elegie.

 Oorluchtrige Princes van Neerlandts rijke stedē,
 En laet u niet voorstaen dat ick u kom betreden
 Om u vermaert gebou, dat heerelick cieraet
 Dat tot den hemel toe schier opgetroekē staet.
 Noch om u torēs hoog, noch om u groote kerckē,
 Noch om u straeten breed, noch om u oude werc-
 Noch om dat Phœbus self de vader van't verstandt (ken,
 En Pallas haeren stoel heeft binnen u geplant.
 Veel min om eenig goet, of kostelicke waeren,
 Gelijck den koopman doet, kom ick tot u gevaeren.
 Een hert gelijck het mijn, een brandende gemoet,
 Alleen naer lof en prijs en past niet op het goet.
 Twee oogen soeck ick hier, die my de mijn verblinden,
 Ontstelen my mijn hert. soo ick die niet kan vinden,
 Vaert wel ô schoone stadt. ick laet u weder staen,
 Ick gae gelijck ick quam. mijn bootschap is gedaen.
 Maeckt schipper weder seyl, en laet ons gaen doorsnijden
 Nepuni woeste veldt. en wilt den schoot niet mijden.
 Set vry set in den top, en laet de schuyte gaen
 Al loevend' aen de grondt, soo hebt ghy haest gedaen.
 Een ongeluckich slaef van vrees en hoop begeven,
 En kan op zee niet min verliezen dan zijn leven.
 Die eenmael derven moet zijns alderliefsste schoot,
 Stelt onder zijn geluck de huylre van de doot.
 Of laet ons henen gaen naer onbekende landen,
 Al waer de Ooste Son den Indiaen doet branden,
 Of naer het VVeste toe, of daer de Noortsche nacht
 VVtsluitende de Son, den anderen verwacht.

Alleen

Alleen wens ick noch eens voor't lest te mogen groeten
 De oorfaeck van mijn doot, te storten voor haer voeten
 Mijn onuytbluslick vier. Hoort soete Koningin
 Dees woorden voor het lest, en druckt' in uwen sin.
 Als my de bleecke doot het leven heeft benomen,
 Dees arme siel gerooft, wens ick voor u te komen
 Gedreven door de windt. liet my doch eenmael aen,
 En laet een weynich tijt u groote wreetheyt staen.
 Maer neemt een handt vol sandts, en wilt daer onder mengen
 Twee traenen ofte dry, en my daer met besprengen.
 Een soentjen waer te veel. oock soudt ghy ô Ionckvrou
 Bevreest sijn dat het my weer levend' maecken sou.
 Doch sucht eens ende segt, Ghy sijt te vroeg gebleven,
 En haddet wel verdient met my te mogen leven,
 Gestadich tot de doot. De doot die heeft getoont
 Dat ick u niet en hebb' naer u verdienst geloont.
 Dit is genoeg voor u. Het ander sal ick wachten,
 Van die my naer mijn doot behoorlick sullen achten,
 Gelijck de minnaers doen. de soete Venus bendt,
 Of die den grooten Godt Apollo heeft gekent.
 De minnaers sullen eerst haer droefheyt komen klaegen,
 En sitten op mijn graf, en weenen geele daegen,
 En hangen daer een kroon van myrten boven aen,
 Van myrten die altijdt met groene tacken staen.
 Daer onder sullen zy op seker hooge tijden
 Elck met zijn alderlieft' een soeten strijdt gaen strijden.
 Die best voecht lip aen lip sal hebben tot zijn loon,
 En voor den hoochsten prijs de groene myrten kroon.
 Daer naer dat ander volck, de benden der Poëten,
 Die met een dulheyt wijs van Phœbus sijn beseten,

Die sullen met haer konst beweenen mijnen noot,
 En stellen op het graf de oorfaeck van mijn doot.
 Die hier begraven licht was sieck van soetewonden,
 Die hem zijn alderlieft' hadd' in het hert gesonden.
 Noch bidt hy dat hy mach soo veel gelucks ontsaen,
 Als zy hem ongeneucht en quaet heeft aengedaen.
 Dit sal staen op den steen. Het ander sal men seggen,
 En d'oorfaeck van mijn doot op u alleene leggen.
 Godin bedenckt dy wel. doch als het wesen moet,
 Soo moet ick t'eenemael uytstorten mijn gemoet.
 O goddelick gesicht, ô aensicht, kroon der kroonen;
 Tyran van dit gemoet, en koninck aller schoonen;
 O beul van die u dient, ô smert, ô bitter pijn,
 O kancker sonder hulp, sieckt sonder medecijn,
 O winckel van ellendt, ô klip van mijn gedachten,
 O steenrots van de min, vonck van mijn droeve nachten,
 O spiegel van mijn leet, ô zee van ongenaed',
 O put van mijn verdriet, ô afgrondt van mijn quaet.
 O moedige Godin, ô adem van mijn leven,
 O leven van mijn siel, die my de moet kont geven,
 En wederom benceemt, ô onverwinlick dier,
 Brantstichster van dit hert, en stoockster van dit vier.
 Wie meenscu dat ick ben? een suffer van de straeten,
 Die u volmaeckre deucht niet soude kunnen vaeten;
 Een keerlse sonder licht, een lichaem sonder geest,
 Een aensicht sonder oog, een mens-gelijcke beest?
 Een van't gemeene volck, gelijk ghy t'allen tijden
 Van uyt u venster siet, en voor u deure lijden?
 Ick sweer ghy sijt verdooft. een ander heeft het goet,
 Maer ick een konincks hert, een princelick gemoet.

Dat

Dat niemandt niet en dient, dat niemandt naer kan loopen,
 Al wist ick voor een woordt de weerelt gans te koopen.

V neem ick alleen uyt. al mijn eergiericheyt
 Heeft tot haer uyterst' endt u soete suuyverheyt,
 V maechdelick gelaet. Een ander laet ick swerven,
 En naer den Haege gaen om staeten te beerven,
 Bewandelen het hof, bespien aen alle kant
 VVie datter komen sal, staen met den hoet in d'handt.
 Godin bewaert dat woordt, al die ick soo sie draeven,
 Naer eer of naer gewin, en acht ick niet dan slaeven.
 Te vreden met het mijn, ben rijcker, dan die leeft
 Besitter van veel goets, en niet genoeg en heeft.
 Den rijckdom en licht niet in landen ende steden,
 Maer die niet veel en heeft, en is nochtans te vreden,
 Trotst al wat datter leeft. de kroonen en 't geweld,
 De scepters en het goet is onder hem gestelt.
 Zijn hert staet altijt vast, en sonder te bewegen,
 Niet tot vergancklick goet of ydelheyt genegen,
 Bemantelt met de deucht. die maeckt hem kloeck en sterck,
 Gerust en altijt bly. dat is zijn bollewerck,
 Al wat het diep gewelf des hemels kan bepaelen,
 Al wat de gulden toorts der sonne kan bestraelen,
 Veracht hy al te saem, en siet hy niet eens aen.
 Het sy hoe dat het wil, het moet doch al vergaen.
 Alleen de kloecke geeft geleert en wel ervaeren
 Doorbreeckt al watter is. is meester van de jaeren.
 De doot en kent hy niet. schopt met den voet het graf,
 En als de mensche sterft, en weet hy niet daer af.
 Ia self die hy verkiest moet leven en niet sterven,
 En eenen grooten naem in eeuwicheyt beerven,

Bevrijt

Bevrijt ſijn van de doot. indien ghy daer naer ſtaet,
En niet naer windt en roock, ick geef u goeden raet.
VVy ſullen noch te ſaem opklimmen van der eerden,
Doorvliegende de locht met ongetoomde peerden.
Die Phœbus voor my voet : tot dat wy raecken aen
Den maechdelicken berch. daer ſullen wy af gaen.
Daer ſult ghy vinden ſtaen veel blinckende Ionckvrouwen,
Die eenen grooten naem in eeuwicheyt behouwen,
Die met haer ſchoon gelaet, en vriendelick gewelt
Ontſteken hebben 'thert van menich wijsen helt.
Daer ſult ghy mede ſijn. Ick ſie alree de tijden
Dat die mijn dichtren leeft, u dickwils ſal benijden,
Dat menige Ionckvrou ontſtekende van ſpijt,
Sal wenschen in haer hert te weſen die ghy zijt.
Godin ick weet de wech. ick hebbe mijne ſtappen
Soo menichmael geſtelt op Heliconis kappen,
En mijnen voet geplant daer menich menſch naer wenſt.
Beneven de fonteyn van Pegasus den henſt.
Ick hebbe van joncks af met geen gemeene wiecken
Doorvlogen en doorrent de wegen van de Griecken,
En Roomen wel doorſien. ten leſten opgedaen
Den ongebaende padt daer Nederlandt mach gaen,
Soo datſe van nu voort met Phœbi ſuſters danſſen.
Op't hoogſte van den berch, niet paſſend' op de Franſſen,
Of haeren grooten moet, en mogen vry en vranck
Vuyt Caſtalis de beeck gaen haelen haer belanck.
Die eenmael daer uyt drinckt moet lof en eer verwerven,
Al waer hy tienmael door, en ſal nochtans niet ſterven.
God herbercht in zijn hert, en heft zijn finnen op,
Doet gloeyen zijn gemoet, doet roocken zijnen kop.

Hy

Hy wandelt boven d'aer en boven al de volcken,
 Naect met het ho oft de locht, en metten geest de wolcken.
 VVat dat hy denckt of spreekt, en wat hy doet, hy maeckt
 Dat naer de Goden rieckt, en naer den hemel smaeckt.
 Ionckvrou dit is het volck dat Koningen doet leven,
 Dat Princen haeren naem en haeren lof moet geven.
 Die lustich van gemoet, van niemandt slaef en sijn
 Als van de suyver deucht, en een volmaeckt aenschijn.
 De minste niet van al, gewondt met soete smerten,
 Van lichaem niet te groot, maer groot genoeg van herten,
 Aenbiedt u zijnen dienst, en bidt gelijk ghy siet
 Om al zijn leven lanck te sijn in u gebiedt.
 Godin volcht goeden raet. doch dat ghy my doet lijden,
 VVeet dat men t'weten sal van nu tot alle tijden.
 Denckt op soo menich jaer, denckt op het groot getal
 Van menich groot gemoet, dat naer ons komen sal.
 Die u verdoofde siel soo weynich sal behaegen,
 En sullen my te meer gesaemdelick beklagen,
 Hoe dat ick u meer acht. want soo ick niet verwerf,
 Ick sal u doen dat spijt, dat ick u dienaer sterf.

*Op het Musijck-boeck van Meester Cornelis Schuyt
 van Leyden, aen M. KNOTTER.*

E moeder van de sachte vreucht,
 De suster van de soete gaven,
 Daer Bacchus met ons hert verheucht,
 Daer ons de Goden mede laven,

Musijck die maecht die suyver maecht,
 Gekleet nu eerst naer onse landen,

D

Die

Die Knotter u soo seer behaecht,
Komt haer begeven in dijn' handen.

Omhelst haer, stootse niet van dy
Daer sich de Goden met verlusten:
En wat ghy doet hoe swaer het sy
Laet wat om haren wille rusten.

VVant Iupiter self soo men seyt,
Als Phœbi stem is opgeheven,
Heeft zijnen donder neer geleyt,
Om hem tot vreuchden te begeven.

Pastorael.

Orydon die weyde schaepen
Vast aen 'twater van den Rijn
Daer de beste weyden sijn,
Als het vee denckt om te slaepen,
Als de duyfter nacht komt aen,
En de droeve silvre maen.

Daer

Daer sat hy met liefd' ontfteken
Van zijn Phyllis gans de nacht,
Phyllis die hem niet en acht,
Phyllis die hem 'thert doet breken.
Daer sat hy en sanck dit liedt
Op een nieu gesneden riedt.

Het sal nu twee volle jaeren
Phylli worden alle daeg,
Dat ick mijne liefde klaeg,
Dat ick die quam openbaeren.
Phylli 'tweede jaer ist nu
Dat ick eerstmael quam by u.

Van dien tijdt af gae ick dwaelen
Met mijn schaepen door het gras,
Sonder dat ick op haer pas,
Sonder dat ick haer gae haelen
Als zy dolen als zy gaen
Daer geen rechte wegen staen.

Ick sach eerstmael aen u wesen
In een bruyloft daer ghy waert
Met het volck van 't dorp vergaert.
Doen heb ick u eerst gepresen.
Floris sat niet ver van dy,
En ick aen de rechter sy.

Daer hebb' ick u eerst gegeven
Als de ander eenen soen.
Vat kond' ick toch min gedoen?
Oock heb ick veel vreucht bedreven,

En mijn lullepijp gestelt
Naer de deunen van het veldt.

Komende van daer na Leyden
By mijn kudde, was ick kranck,
Ia my luste geen en sanck.
VViesal seyde ick voor my weyden?
VVat mach wesen dese pijn?
Soudet wel een koortse sijn?

Geenen slaep en kond' ick haelen,
Altijt docht my dat ick sach
Phylli dijen soeten lach,
En dijn oogen die my straelen,
En dat liefelick gelaet
Dat noch in mijn herte staet.

Niemandt konde my behaegen,
Al ons vrysters hadden uyt,
En die lange schele Luyt.
Ick ginck wens en heele daegen
Phyllis, en het soete licht
Van haer goddelick gesicht.

Ick ginck heele daegen dwalen
In het hout dat aen de kant
Van den Haeghe staet geplant.
Corydon ginck sussen, draelen,
Corydon was mat en laf,
Al zijn schaepen naemen af.

Corydon schreef in de boomen
VVAer hy eenen vande bequaem

Phylli

Phylli dijnen soeten naem,
 Corydon sach in zijn droomen
 Phyllis altijdt voor hem gaen,
 Phyllis altijdt voor hem staen.

Ick gaf mijne polste voelen
 Onse Trijn, en vraechde raet,
 VVat mach wesen toch dit quaet?
 Trijn die seyden haer gevoelen,
 Naer dat zy haer hadd' versint,
 Lieve Corydon ghy mint.

Phyllis sal u wel genesen,
 Neemt haer tot u medecijn.
 En my denckt, het moet soo sijn.
 VVant als ick aenschou haer wesen,
 Ben ick lustich ende ras,
 En als voren wel te pas.

Maer zy wilt van my niet hooren,
 VVat hebb' ick de meyt misdaen,
 Dat zy't heeft op my gelaen?
 Vol van wreedtheyt ende tooren,
 Harder als de Maertse snee
 Voor het ongespeende vee,

Phyllis was eens in het lijden
 Dat zy in een sieckte lach,
 Corydon ginck dach voor dach
 Hem van dranck en spijsen mijden.
 Corydon en quam niet uyt,
 Corydon gaf geen geluyt.

Corydon en mocht niet leven,
Al de Goden van het veldt
Riepen waer is onsen helt
VVaer is Corydon gebleven?
Maer als Phyllis weer genas,
Sach hy datse wreeder was.

Al ghy herders die daer weydet
By den Rijn, ick bidd' u secht
Ben ick niet een rustich knecht?
VVant ghy alle voortijds seydet,
Dat ick was van soeten aert,
Sacht van haer, gekrult van baert.

Als de schelpen die daer leggen
Tusschen Egmont en de kant
Van de Schevelijnsche strandt.
Ia moer Floris dorst wel seggen,
Dese leste kurremis,
Datter niemandt schoonder is.

Ben ick kleyn om aen te schouwen,
En van licchaem niet te groot,
Noch en isfet al geen noot.
Laet u seker dat niet rouwen,
Siet den bock en siet de geyt,
Is daer niet groot onderscheyt.

Oock heb ick eens hooren singen
Van een herder in een liet,
Doch de naem en weet ick niet,
Hy was woest en niet om dwingen.

Langer

Langer als de meeste mast
Dieder in Noorwegen waft.

Galathée ginck hem vlieden
Als hy naer het waeter quam,
Daer zy hare woning nam,
Maer aen Acis gincks' haer bieden,
Acis was al haer gerief,
Acis was haer soete lief.

Phyllis wilt en onbedwongen
Is veranderlick van sin,
Niet gelijk ick in de min,
Sy is vol van kromme sprongen
Als de lammers in de Mey
Die gaen springen door de wey.

Al de meysjens die daer drijven
Haere schaepen by het bos
Van den Haege, gaen wat los
In de min, en selde blijven
Trou, gelijk die drijven 'tvee
Dicht by Carwijck op de zee.

Zy sijn vol van vreemde treken,
Dom van sinnen, oock wat broos,
En soo wonderlicken loos,
Zy en doen niet datse spreken,
Seer geslepen ende sijn,
Niet gelijk wy herders' sijn.

En nochtans soud' ick wel dencken
Dat ick oock wel spreken mach,

Want

VWant de Satyrs al den dach
My toelacchen, my toewencken,
Oock en achten zy gans niet
Soo volkomen als mijn liet.

Keefjen wilt hem oock optoeyen,
Maer voorwaer ten wilt niet fijn.
VVat heeft onse Kees by mijn?
Ick hebb' eenen rock met ploeyen,
En wat anders in de mou,
Dat ick niet verkoopen wou,

Om de schaepen om de kudden
Die daer tuffchen d'oude Maer
En het dorre VVassenaer
Haere drooge vellen schudden.
Mijne naem die wort gefpelt
In de dorpen en int veldt.

Als ick maer en wil gaen spelen
Boven op den hoochften dijk
Van dat fandich Noordewijck,
Kan men my wel hooren quelen
Over zee, tot aen de kant
Van het machtich Britten landt.

Thule felve kan my hooren,
Haeren Koninck prijft mijn fanck,
Die hy nu kent over lanck.
Thetis felve leent haer ooren.
Noch blijf ick in dit verdriet,
Phyllis die en wilt my niet.

Corydon

Corydon en kan niet leven
 Sonder Phyllis wat hy doet,
 VVant zy is te machtich soet.
 Hy en kan haer niet begeven.
 Phyllis is de eerste pijn.
 Phyllis sal de leste sijn.

Aen de eerbare ende konstrijcke Ionckvrouw
 ANNA ROEMER VISSCHERS.

Odin die by den stroom des Amstels sijt geboré,
 Van Phœbus seer bemint, van Pallas uytverkoré,
 Geboren als ick meen, en menich man geloóft,
 Niet uyt u moeders schoot, maer uyt u vaders
 hooft.

Minerva van ons landt, en tiende van de negen
 Die Pegasus bestort met zijnen soeten regen,
 Of alle tien alleen: de vierde van de dry
 Die Venus gade slaen, en dansen aen haer sy.
 Het sy dat ghy met goudt een aerdich werck wilt weven,
 En sticken met couleur, Arachne moet het geven,
 Het sy dat ghy den draet gaet nemen én de naelt,
 Het schijnt dat ghy met krijt, of met coleuren maelt.
 Laet komen het pinceel, Apelles sal beswijcken,
 Neemt kolen uyt het vier, Protogenes sal wijcken,
 En geven u den prijs. maer meest de Diamant
 Om dat hy weerdich is, is in u weerde handt.
 Die treckt al wat ghy wilt, en schijnt op u te wachten,
 Als slaef van uwven geeft en vliegende gedachten,

E

De

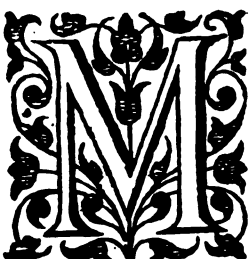
De Son, de schoone Maen, al watter is of was,
 Of yewers wesen kan, dat stelt hy in gelas.
 VVat Thales heeft bedocht, Pythagoras geswegen,
 En Socrates geseyt, en al de wijse plegen
 Te schrijven op papier, en roemen aldermeest
 Als noodich voor de mensch, dat schildert ghy nu eest,
 Of treckt het met de pen. de deucht die wort gewesen,
 En metter handt gevoelt, en niet alleen gelescht.
 Het sy dat ghyse set op lijnen of op doeck,
 Of als de mannen doen, maeckt een verstandich boeck.
 Het selve placht te doen het volck dat aen de stroomen
 Van Nilus heeft gewoont, zy schilderden met boomen,
 En dieren alderley, en gaven door een plant
 Te kennen haeren sin en innelick verstandt.
 Als ghy geboren wert, Minerva quam beneden
 Van haeren hemel hooch met Erato getreden,
 En loegen u eens toe, Terpsichore die nam
 Het kindt in haeren schoot, en Venus gaff de mam.
 Cupido wiechde self, en gaf u vast te raacken
 Zijn pijlen ende booch, wanneer ghy quaemt te waecken,
 Gelijck de kinders doen. daer van en hebt ghy niet
 Gehouden, dan dat ghy noch alle dage schiet
 Met oogen vol venijns. Maer als de teere jaeren
 Der kindtsheyt onbevroet by naer ten ende waeren,
 Doe quam Vranie, die bracht een groote fles
 Vuyt Castalis de beëck, en leerd' het kindt zijn les.
 Het spinnewiel, de spil, en is niet dan voor sinnen
 Die trecken naer het graf, en anders niet beminnen
 Dan tijdelicken loon. niet die door eer en lof
 Verheffen haeren geest, en vlieden uyt het stof.

Den

Den hemel was u boeck. ghy laest zijn goude noten,
 De letters van de nacht, daer niet hy staet begoten,
 En kendet al zijn volck. wat dat Orion doet
 Geteyckent aen zijn hooft, maer meest aen zijnen voet,
 Al loopend' in de locht, en toonende zijn hielen,
 VVaerom dat Cepheus staet, en Hercules moet knielen.
 VVat sterren dat hy draecht noch boven op zijn huyl,
 VVaer al de teyckens staen van Perseus en zijn bruyt.
 VVaer dat de Ionckvrou staet, die van ons is getogen
 Door onsen handel slim, en oppewaert gevlogen,
 Die ghy geselschap hielt, oock woonend' in de locht,
 En Ariadnes kroon, die ghy wel dragen mocht.
 Dan saecht ghy naer de wech, niet daer de Goden wonen,
 Die verder van ons zijn, maer haere vromē sonen,
 En dochters, door haer deucht, de klaere wech, de welck
 Nu noch gespickelt is van Iunoos witte melck.
 Daerghy noch wonen sult, ten sy dat ghy wilt wesen
 VVat naerder aen de lier van Phœbus self gepresen,
 En in de locht geplant, al waer men haer liet staen
 Dicht aen de sevenster, niet verre van de Maen.
 Dit was al uwen lust, de menschen te verlaeten,
 En het gemeyne volck met zijnen lust te haeten,
 Die altydt hangen aen het aertrijck, ende niet
 Het gene dat alleen den hemel in ons giet.
 De geest die vliecht om hooch, is van gelijcken aerde,
 Gelijck het heete vier klimt altydt van zijn aerde,
 En gaet van daer hy komt, hy weet dat al het gout
 Dat onse sinnen treckt, daer Amsterdam op bout,
 Niet anders is als slijck. dat eerstmael licht begraven,
 En sijnde los gemaect, ons selve maectt zijn slaeven,

Krijcht zijnen glans van ons, en zijne fuyverheyt,
 Iae felve zijnen prijs van onse fotticheyt.
 O groot, ô manlick hert, en weerdich niet te leven
 Daer fich de menschen maer tot ydel goet begeben,
 Maer daer u fusters zijn, of daer Minerva leeft,
 Die by Tritonis vloet altydt haer woonplaets heeft.
 O ster, ô hemels kindt, van wonderlicke fiamme,
 Vol geest, vol locht, vol vier, vol goddelicke vlamme.
 Gemaect tot fpijt van ons, en boven alle wens,
 In vrouwelicken fchijn fchier meerder als een mens.
 Had Phœbus u gefien, zijn Daphne fou noch leven,
 Of ghy sout felve fijn dat haer nu is gegeven,
 De kroone van zijn hoofd. maer feker ick en kan
 Niet dencken of hy wenft te wesen uwen man.
 Te wetten u verftandt met hemelsche gedachten,
 Met Goddelicken praet, en met gekeerde nachten,
 Met hooge wetenfchap, en redenen van al
 VVat in de weerekt is en naer ons komen fal.
 VVat dat de koude nacht des winters doet vertraegen,
 Des fomers wederom doet wackeren de daegen,
 VVat dat de groote zee doet komen ende gaen,
 Den hemel loopen om, het aertrijck stille ftaen,
 Het water in de locht gelijckelick doet wegen,
 Soo dat het niet en vakt. wat ons den foeten regen,
 Den kouden hagel maeckt, de maene van ons weert,
 En wat dat seggen wilt de fterre met de fteert.
 Die dan Apollo waer die foud' hem konnen lijden,
 En foud' Jupiter zijn Iuno niet benijden,
 Alhoudt zy aen den dis altydt den hoochften kant,
 En draecht den blizem felf wel dickwils in de handt.

Aen Daniel Heins.

 Et walging, jae op't hoochſt heb ick veracht het
 geen
 Dat de begaefde menſch berooft van alle reen,
 De dulle dronckſchap. maer prach met trog-
 glent gnocken (ſlocken
 Nu om een ſchuyfjen, en van't geen zy gulſich
 Een weynichjen ter ſhuyck. van die (meen ick) die ſijn
 Oock dronckaerts, niet van Frans of ſchrale Rijsche wijn,
 Maer Pegasus fonteyn. O driemael drie Godinnen
 VVtdeeltſters van die dranck, laet my genade vinnen,
 Op dat ick deſen lof, die ick gans niet verdien,
 Mach tegensprecken, om daer door de Nijdt t'ontvlien,
 Die altijd ſchrolt op eer, en willens niet wil weten
 Dat dit is het gebruyck van aertige Poëten.
 VVant ghy Apollo prent niet eens in u gedacht
 Dat ick vermetelick my 'tſelve waardich acht.

A. R. V.

*Aen Ionck-vrou ANNA VISSCHERS op haer dicht te Leyden
 ſijnde van haer gemaect, ende aen hem geſonden op het zijne.*

 Ry Muſen dry en dry heeft Griecten ons gegevê,
 Die nu noch ſo men ſecht op Helicons top levê:
 Doch wie de meefte ſy, of wie dat voorê gaet,
 En heeftſe niet geſeyt, en noch in twijfel ſtaet.
 Heſiodus welcer heeft boven al gepreſen
 Calliope ſeer hooch, en meent dat zy moet weſen

E 3

Die

Die leyden moet den dans. maer Clio strijdt om d'eer,
 Melpomene niet min: Vranie noch meer.
 En hebben al gelijk. want Clio leert ons prijzen
 De mannelicke deucht, haer vrienden eer bewijzen.
 Melpomene die heeft de Koningen bedocht
 In haeren droeven sanck: Vranie de locht.
 Tewijle datse noch vast met malkander kijven,
 Oneffen van getal, en twijfelachtich blijven,
 Krijcht Leyden het bescheyt. De meeste van haer al
 Komt hier van Amsterdam: maect effen het getal.

*Oversettinge van het XII. Idyllium Theopriti,
 waer van het beginsel is,
 ἰλυσὶς ἐν φιλίᾳ κῆρυς.*

 Yt ghy gekomen dan, naer dat ick heb gewacht
 Naer u mijn liefste kindt dē dē dē dach en nacht?
 Ghy sijt gekomen, jae. Maer yegelick die mint
 VVort out op eenē dach, als hy zijn lief niet vint.
 Soo veel de soete lent de winter overtreft,
 Den appel by de pruym die wilt is sich verheft,
 Het schaep met dicke wol zijn lam beschaemen kan,
 Een maecht veel soeter is, als die den perden man
 Alree versleten heeft: soo veel als lichter is
 Een reebock als een kalf, of in de wildernis
 De nachtegael den prijs van alle vogels wint,
 Soo is voor my u komst het soetste dat men vindt.
 Siet ick ben hier gevluht, als een die verre gaet
 Naer desen beuckenboom, dewijl de sonne braedt

En

En droocht het dorre landt. Och of de soete min
 VVou blaesen op ons hert, en voegen onsen sin:
 En dat die naer ons sijn, ons kenden al te saem,
 En songen dus van ons, en spelden onsen naem.
 Daer sijnder twee geweest eens in voorleden tijdt,
 Den eenen vrydeself, en d'ander werdt gevrijt,
 Haer liefde was gelijk. Och was het volck niet soet,
 Als liefde wederom met liefde werdt gevoet!
 Och Iupiter of dat en al ghy Goden waer,
 En dat my wierdt gebracht naer menich duyfsent jaer
 Die bootschap onder d'aerdt, dat hy die my nu wondt
 En mijne soete min waer yeder in de mondt:
 Maer meest het jonge volck. dan dit sal moeten gaen
 Alsoo de Goden self in haeren raet verstaen.
 Doch ick en vreesen niet als ick u prijs voor al,
 Dat yemandt tuyt mijn neus de leugens mercken sal.
 VVant doet ghy my wat leet, dat soet ghy metter daet,
 En doet my dobbel goet, my gevend' een toemaet.
 O volck van Megara, die kloeck sijt in den boot,
 Ick wens dat ghy bewoont geluckichlick den schoot
 Van't rijck Athenen landt, die boven al vereert
 Diocles, die soo veel met minnaers heeft verkeert.
 VVant altijdt by zijn graf van alle kanten staen
 Veel minnaers, die om prijs een soete strijdt aen gaen,
 Met soentjens om het best. en die dan mondt aen mondt
 Lecht aldersoetjens aen, keert wederom terstont
 Recht naer zijn moeders schoot, t'huys brengende de kroon.
 Och wel geluckich is, die krijcht voor zijnen loon
 Dat hy mach rechter sijn. hoe dick roept hy al stil
 Om Ganymedes hulp, dat hy hem maecken wil

Zijn

Zijn mondt als eenen steen, daer met de goudtsmit proeft
Of 'tgout is louter goet, of dat hem wat behoeft.

Adonis doot, uyt Theocritus.

Als Venus eerst Adonin doot
Sach liggen recht voor haeren schoot,
En sach zijn haer soo schricklick staen,
En sach zijn bleecke wangen aen,
Geboot zy haer volck al te gaer
Te brengen 'twilde swijn by haer.
Dat vliegende volck op de speur
Liep vlijtich alle bosschen deur,
En sagen daer de moorder staen,
En sloegen hem de boeyen aen.
D'een nam een strop uyt zijnen sack
Daer met hy den gevangen track.
De tweede was noch meer gestoort,
En dreef hem met zijn boge voort.
Het dier dat volchde voet voor voet,
Bevreest voor Venus wreeden moet.

De welcke siend' hem alderceest,
Riep, O ghy alderwreeste beest,
Hebt ghy dit licchaem aengeraeckt,
En mijne man aldus mismaeckt?
Het dier dat sprack : het is my leet,
En sweere by den meesten eedt,
Eerst u, en uwven man daer nae,
En my die hier gebonden stae,
En dese jaegers die hier gaen,
Dat ick niet docht om hem te slaen.
Maer soo ick uwven lieve man
Dat schoone beeldt sach eerstmael an,
Soo wierd' ick dul en ongerust,
En kreech van binnen grooten lust,
Om zijne heup die voor my stondt
Te mogen drucken aen de mondt.
Dit soenen heeft hem omgebracht.
Daerom gebruycket vry u macht.
Dees tanden ruckt uyt mijnemondt,
En morfelt die tot aen de grondt.
VVat doen daer toch de tanden in
Die onbequaem sijn tot de min?
En is dat niet genoegch voordy,
Mijn lippen lecht die oock daer by.
Hier met wiert Venus wel gesint,
En seyde, dat men hem ontbindt.
Van dien tijdt ginck hy niet van daer,
Maer volchde Venus altijt naer,
En brand' in vier zijn tanden af,
Die hy de schult van't soenen gaf.

F

Cupido Honich-dief, myt Theocritus.

DE soon van Venus soete man,
 Die nimmermeer stil wesen kan,
 Vvas opgestaen recht voor den dach,
 Als yeder noch in ruste lach,
 En ginck al heymelick bespien
 De honich-korven van de bien,
 Hy meynde 'thonich was soo goet,
 Het was soo wonderlicken soet.
 Maer eer hy haelde zijn gerief,
 De beesten prickelden den dief.
 De lekker liep aen alle kant,
 Hy spranck, hy blaefde vast in d'handt,
 En toonde Venus die daer stondt
 Al schreyende de nienwe wondt.
 Hy seyde, moeder, hoe kant sijn,
 Dat sulcken dier maeckt sulcke pijn?
 De moeder seyde, sijt ghy groot
 Die yeder brengt in sulcken noot?

*Uyt zijn eygen Latijn, in Hipponacte, Dulcis puella,
geschreven aen THAVMANTIS bereyt sijnde om met
den gesant BVZANVAL naer Vranck-
rijk te reysen.*

Oet meyské, laetste vier, dat my altijt sal prangen
Int diepste van mijn hert, en in de sinné hangen,
Soo lang als ick aenschou dat liefelick gesicht
Van Phœbi goudé hooft, de vader van het licht,
Soet meysken wilt dit woort, alst immers soo
moet wesen,

Geschreven voor het laetst, van uwen dienaer lesen,
Niet dat ick hopen wil dijn yseren gemoet
Veel harder als een klip, int midden van de vloet
Van d' ongebaende zee, bevochten van den regen,
Gegeesselt van den windt, daer mede te bewegen,
Maer op dat ghy vol trots, hoo veerdich ende wreet,
Noch eens u herte moocht verheugen in mijn leet.
Vaert wel onmenschlick dier, ick sal gaen ballinck wesen:
Bey van ons vaderlandt en van u soete wesen.

Vaert nu wel voor het leest. het vonnis dat ghy geeft
Sal worden overleyt, als ghy niet meer en leeft.

VVy breken door den tijdt, en senden naer ons leven

Ons boden over al, die goe getuygnis geven

VWie dat wy sijn geweest. ick sweere by mijn pijn,

Dat ick u naer mijn doot een groote vleck sal sijn.

Doch ghy staet in de windt dees woorden ende reden

Met een gesloten oor, en spot met mijn gebeden:

Hoort maer eens aen dit woort. wat dat het oock mach sijn,

Dat mijn hoochmoedich hert soo lang' houdt in de pijn.

Hersy de hooftliche locht, oft het geduerich praeten

Van die dy volgen naer, recht slijpers van de straeten,

Bequaem om niet te doen : een volck dat ongeleert
 De wijsheyt niet en kent, geleertheyt niet en eert.
 Die u met ydelheyt het moedich hert ontfeken,
 En niet dan roock en windt, en groote staeten spreken:
 De deucht wort niet verkleynt. zy staet als eenen wandt
 Diep in der aerdt gegrondt, altydt in eenen standt,
 Vast, sterck en onbeweecht: en sonder aen te hooren
 Het oordeel van het volck, of sich daer in te stooren,
 Blijft altydt dat zy is, en let niet wat men secht,
 En is in niemands macht, is boven vrouwen recht.
 Met desen pandt sal ick, waer my de winden drijven,
 En mijn fortuyne leyt, altydt te vreden blijven.
 En of my schoon de zee smijt yewers aen een endt
 Van eenen dorren kant, daer ick ben onbekent,
 Schipbreuckich, sonder vrient, en sonder gelt of panden,
 Gelijck het die wel gaet die doolt in vreemde landen,
 Soo sult ghy noch verstaen, dat die ghy doet dit spijt,
 Van Princen word't gekent, van Koningen gevrijt.

Elegie, ofte Nacht-klachte.

Dewijle dat de nacht op alderhande dieren
 Verspreyt haer droevich kleet, op Velden en Ri-
 vieren,
 En dat de wilde zee vermindert haeren stroom,
 En dat de weereelt gans licht als in eenē droom:
 Dewijle dat de locht uytsteect haer goudē oogen,
 Die haer uyt 'shemels fael al springende vertoogen,
 En dat de droeve maen haer broeders plaets bewaert,
 Die morgen wederom sal komen nae de aerdt:

Soo

Soo dwael ick hier alleen daer my mijn sorgen draegen,
 Om van u fel gemoet en wreede fin te klaegen,
 Ionckvrou ghy licht geruft, en blaest uyt uwten mont
 Dat goddelick venijn dat my dus heeft gewont,
 In uwten eersten slaep van alle sorg' ontbonden,
 Niet denckend' op mijn vier, niet denckend' op mijn wonden,
 Niet denckend' om den God die met zijn wreede kracht
 Heeft willen mijn gemoet doen staen in uwe macht.
 Ick ligg' hier neer gestort voor uwe doove deuren
 Als of my in de nacht wat voordeel mocht gebeuren:
 Of datter hope waer om dijnen herden fin
 Te trecken naer mijn hert, te leyden naer de min.
 De vogels die de locht met vleugelen deursnijden,
 De visschen die de zee met haeren steert berijden,
 Die liggen nu in rust tot dat den dach komt aen:
 Maer die u dient alleen moet oock by nacht vergaen.
 By nacht vergaet hy meest, ick neem u tot getuygen
 Mijn tranen die ick stort, daer met ick niet kan buygen
 Haer onbermhertich hert. mijn tranen die ick hier
 Laet liggen als een pandt van dit ellendich vier.
 Elck dinck heeft zijnen tijdt, naer dat de koude daegen
 Zijn lang by ons geweest, en d'ongetemde vlaegen
 Van haegel en van sneeuw, en dat den grijsen baerd
 Des winters voor een tijdt bedeckt heeft gans de aerdt,
 Komt Zephyrus weer aen, en uyt zijn schoone saelen
 Laet zijnen silv'ren dauw op alle velden daelen:
 En met den Adem soet die zijnen mont uytspreekt
 Neemt d'aerde wederom haer groen geschildert kleet.
 Heteen gaet, t'ander komt, de duyfternis moet wijcken
 Naer dat de ronde Son komt uyt zijn kamer strijcken,

En toont zijn gouden oog. En als de Son wech gaet,
Dan komt de Maen weer om die in zijn plaetse staet.
Het heeft al zijn gebeurt, het komt al op zijn tijden:
Twee dingen blijven vast: u wreetheyt en mijn lijden.
Mijn lijden blijft altijt, en d'oorfaeck van mijn pijn
V onbeweeglick hert moet sonder ende sijn.
De oorfaeck daer van is dat ick niet twee kan minnen
Of dry op eenen dach, en spelen met mijn sinnen
Gelijck een lichte pluym daer Boreas op waeyt,
Nu hier vliecht en nu daer; en keert sich ende draeyt
Naer het bevel des wints: of als een schip gespleten,
Int midden van de zee, daer't roer is af gesmeten.
Maer houdt al even vast en onbeweechlick aen,
En blijft alleen op dy, en niemant anders staen.
Ionckvrou dat is mijn schult: hierom wil ick gaen vaeren
Daer ghy niet meer om my u hert en sult beswaeren.
Ionckvrou vaert wel, ick gae: ick gae daer ghy my sent.
Ionckvrou vaert wel, ick gae; ick loope naer mijn endt.
Ionckvrou vaert wel, ick gae, ick gae mijn leste gangen,
Ionckvrou vaert wel, ick gae, ick sal mijn hert uytlangen
En werpen voor u deur. doet open uwen schoot,
En neemt daer in de siel van die ghy hebt gedoot.
Laet my ten minsten toe dat ick daer in mach leven,
En wonen naer mijn doot: wilt my de weldaet geven,
Dat ick de plaetse mach bewaeren van mijn min
Die my geweygert was: en blijven vast daer in.
Of Venus sal mijn siel in haeren gouden wagen
Veel hooger als de Maen en als de Sonne dragen;
En by de lichten schoon, de lichten die daer gaen
In 'shemels schoon gebou mijn arme siel doen staen.

De sterren die ghy fiet, dat sijn de weerde sielen
 Die Venus en haer kint noch dagelicks vernielen;
 Dat hebben minnaers oock geweest voor onsen tijdt.
 En leven nu om hoog van alle sorg bevrijt.
 Zy staen in Venus huys, zy letten ende mercken
 Op ons verdriet en pijn, en uwe wreede wercken:
 En draegen die vast aen by Venus end' haer soon,
 Die elck op zijnen tijdt beschicken zijnen loon.
 Int midden is een sael van onbekende bloemen,
 Met bloemen opgebout, die wy niet kunnen noemen:
 Hier is Cupidoos stoel, die spreekt daer ende secht
 Een yeder zijn misdæet een yeder na zijn recht,
 Daer neven is een perck, daer loopen twee Godinnen
 De Droefheyt en de Vreucht, de susters van het minnen,
 Die garen in een kruyck ons tranen altemael,
 En setten die ten toon int midden van de sael.
 Ons suchten altemael die staen om hoog geschreven
 In Venus tafelboeck tot 'tende van ons leven:
 Int midden is een sael, daer weegt men al ons quaet,
 En die meest heeft geleen, die krijcht den besten staet.
 Daer sal ick boven aen de beste plaets beerven,
 Om dat ick ben geweest volstandich tot het sterven:
 De eerste plaets is mijn daer sal ick staen tot spijt
 Van die u heeft behaecht en die my heeft benijst.
 Ionckvrou, wel aen, ick gae, en laet u hier tot panden
 Mijn tranen voor de deur, die bitter offerhanden:
 Doch soo ick sterven moet, denckt eens in uwen sin
 Of ick de doot verdien, om dat ick u bemia.

Bruylof

Bruylof-Liedt.

Nt midden van de locht heeft Iupiter een kamer
 Van klaren diaman't, gesmeten met den hamer
 Van Mulciber zijn soon, die daer in heeft gestelt
 Al dat men noch ter tijdt van Iupiter vertelt.
 Hoe dat de oude vrou, de moeder aller saecken
 Natura liet eē schoon en blijde maektijdt maeckē.

Doen't aerderijck eerst stont, en doen het groote velt
 Des weereelts eerstmael was op zijnen grondt gestelt.
 Het lach noch woest en wilt. de soete naem van minnen
 En was noch niet bekent, noch niemant was van binnen
 Geschoten van de sacht' en liefelicke smert
 Die uyt de oogen komt geslopen in het hert.
 Dewijle dat zy dus de suuyver wijnen schoncken
 En namen in de handt, en vroyelick uyt droncken,
 Neemt Iupiter een kool, en schildert met de handt
 Een beelt een wonder beelt, beneden aen de want.
 En neemt twee pondt venijs, daer met de God der minnen
 Cupido nu bestrijckt zijn doodelicke pinnen,
 En strijckt dat aen de mondt en lippen heel rontom,
 Aen d'oogen boven al: en wendet om end' om.
 De Goden sagen toe, en werden seer verslagen:
 Zy kregen in het sien ten eersten goet behagen,
 Tot dat een soete koorts haer in het herte quam,
 Gekropen meer en meer, die haer den sin benam.
 Sy waren seer verhencht, en loegen in haer pijnen.
 Men wist niet wat het was, men haelde medeciijnen.
 Haer ader wert gevoelt, men vracchde naer het quaet,
 Men vracchde naer de sieckt', men vonter geenē raet.

Natura

Natura ginck terstont, en liet het werck naer trecken
 De weereit door en door, en ginck een volck verwecken,
 Venijnich van gesicht, seer wonderlick van sin,
 Dat noch tot dese tijdt heeft gants de weereit in.
 Men wist niet wat het was, het aertrijck was vol roeren,
 De menschen waren bang, sy wouden krijch gaen voeren:
 Met kracht en met geweld, met yser ende vier
 Gaen jagen wederom dat nieuw geboren dier,
 Zy wouden in geschil met al de Goden treden,
 End' ydel laten staen haer landen ende steden.
 Men wasser van vervaert, men wister geen en raedt,
 De een die sloot zijn oog, de tweede badt genaedt,
 De derde riep om hulp: zy kregen soete wonden:
 Men hiet het Tooverij. Tot dat men heeft gevonden
 Een goede medecijn, de welck verborgen was
 VVel negen hondert jaer in Venus gulden kas.
 Een goede medecijn, bekend in alle landen,
 Van soentjens t'saem gemengt, en worsteling' der handen,
 En lieffelijk gesucht, en wat ontrent den schoot,
 Dat niemant maecht en laet, en niemant doet de doot.
 Dees soete koorts is nu gemeen in dese tijden,
 En wonder wel bekend. Ghy moetet oock belijden,
 Heer Bruydegom, dit is, dit is dat soete quaet
 Dat u doen komen heeft in desen blijden staet.
 Heer Bruydegom ghy saecht die vriendelicke straelen
 Van't maechdelick gelaet, dat heeft u hert doen dwaelen,
 Ghy wiert, ghy wiert gans swack, de soete koorts quam in,
 Benamen wijsen raet, betooverde den sin.
 Den brandt quam tot het hert, al u gedachten swommen
 Int midden van het vier, men wist niet te bekomen

Tot hulp van dese sieckt, tot troost van dese pijn,
Haer ongenadich hert moest eerst versadicht sijn.
Haer aensicht is geweest de pijnbanck van u herte,
Haer oogen sijn geweest de buelen van u smerte,
Die hielden u vast aen, en met een harden bandt
Omvingen uwten sin, en boeyden u verstandt.
Maer nu ist eens gedaen, het yser is gebroken,
De banden sijn ontdaen, de boeyen sijn ontloken,
Neemt desen tijt tot hulp, en om gesont te sijn
Omhelst dat selve quaet, en bluft daer met de pijn.
Het heeft een groote kracht om quetsen en genesen,
Het was al u verdriet, het sal de wellust wesen.
Het was de pijn de smert, het sal nu sijn de lust,
Het was de ongeneucht, het sal nu sijn de rust.
De schoone nacht komt aen. siet de vergulden Goden,
De sterren kijcken uyt, dat sijn de gouden boden
Die Venus aen dy sent, die seggen dat is tijdt,
Te voorderen de saeck, te voorderen den strijdt.
Ons werck komt aen, wy gaen, wy sullen voort gaen haelen
De oorsaek van u koorts, de oorsaek van u quaelen.
Al staet zy by haer volck omringt aen alle kant,
VVy sullen haer nochtans u leveren in d' handt.
Nughy o lieflick volck Ionckvrouwen wijckt ter sijden:
Ghy die de Bruyt bewaert, en wilt met ons niet strijden.
Gaet troost haer voor het leet, en geeft den lesten soen,
Het ander dat ghy laet, dat sal den Bruyd'gom doen.
Gaet aen vrou Bruyt, gaet aen, den Bruydegom wacht binnen.
Gaet aen vrou Bruyt gaet aen het soete spel der minnen.
Gaet aen onnoofselschaep, gaet aen onnoosel lam,
De lesten tijdt is hier, die noyt voor u en quam.

En sijt doch niet bevrees, ick ben u borch gebleven,
Dat ghy in dese strijdt behouden sult u leven.

En weest doch niet bevrees. het gene dat men doet,

En is niet om het lijf. de strijdt is sonder bloet.

En weest doch niet bevrees: ghy sult den maechdom laeten,

Die niemant goet en doet, noch niemant en kan baeten.

Het is een ydel naem, de maechdom en is niet,

Die niemant niet en voelt, die niemant niet en siet.

Hy is noch visch noch vleesch: de wijste van ons allen

En weet niet wat hy is. Hy kan oock licht ontvallen,

En sluypen door de handt. En weest dan niet vervaert,

Vant die hem dus verliest, die heeft hem best bewaert.

Heer Bruydegom ghy moet gaen minderen u pijnen,

Heer Bruydegom ghy moet gaen nemen medecijnen,

En sweeten uyt de koorts, en sweeten uyt de pijn,

Die anders niet en kan te recht verdreven sijn.

Trouddicht

Ter eeren van DANIEL de BVRCHGRAVE,

met ANNA OOSTERLINCKS.

E schippers die de zee met kielen scherp door-
snijden,

En met een houten peerdt het blaeuwe diep be-
rijden,

Gekomen sijnd' aen landt, bevrijt van alle noot,

Dan vellen zy de mast, dan strijcké zy de schoot.

Het gheen daer wy in sijn, eer wy ons selven paeren,

Is een beroerde zee. de sorgen sijn de baeren,

De liefd' is onsen windt: de klippen die ons schaen,
 Is daer wy aldermeest en alderlieft naer gaen.
 Deklippen sijn gestelt int midden van het leven,
 Daer worden zy seer licht van alle kant gedreven.
 Dan komt de westen windt, seer liefelick en stil,
 Die voert ons int verderf door onsen eygen wil.
 De sterren die ons leen, dat sijn de blinckend' oogen,
 Die sich gemeynelick tot ons verderf vertoogen.
 Dan mist ons het compas: dan missen wy de locht,
 Dan worden wy met lust in ons verderf gebrocht.
 Het roer is ons verstandt: den ancker is de reden,
 De kaebels sijn de deucht: de ballast goedese den.
 Dan doch de minsten deel breng in behouder handt
 Zijn onbeweechde schip van stormen aen het landt.
 Maer Burchgraef wel voorhen van ballast komt gevaeren
 Int midden van de zee door klippen ende baeren
 Tot aen't gewenste landt: en vry van alle wee,
 Van schipbreuck, ende last, komt naer een goede rec.
 Dit is de beste wens: het lant hebt ghy gekregen,
 Daer u den oosten windt niet meer en sal bewegen.
 Heer Bruygom blijft hier vast: en werpt den ancker uyt,
 En van het quade weer verskert dijne schuyt.
 VVy sijn noch in het diep, wy moeten voort gaen dwaelen
 Daer ons den harde windt en baeren komen haelen.
 Vaert wel, en als ghy sijt in uwen meesten staet,
 Denckt eens hoe dat het noch met onse schuyten gaet.

Het

Het sterf-huys van Cupido.

 Ifteren des avonts laet,
 Eer de Son te bedde gaet,
 Eer zy gaet, end' ons berooft
 Van haer schoon vergulden hooft,
 Eer de fwarte nacht begint
 Is gestorven Venus kint:

Venus kindt dat soete dier
 Is gevallen in zijn vier.

Nu licht Venus arme vrou,
 Iammerlick in grooten rou.
 VVie sal blusschen dese pijn?
 VVie sal Venus trooster sijn?
 Morgen voor den dageraet
 Eer de Son haer bedd' verlaet,
 Dachvaert Venus altemael
 Iupiters volck in haer sael.

Alghy Goden over hoop,
 Die wilt koopen goede koop,
 Morgen voor het Sonneschijn
 Salder eenen koopdach sijn,
 Eenen booch, en neven dien
 Eenen koker wel voorsien:
 Pijlen sijnder ses of acht,
 Alle van verscheyden kracht.

D'een heeft honich, d'ander gal,
 D'ander lieflick ongeval:
 D'een brengt groote blyschap aen,
 D'ander doet die wbet vergaen.

Een van hoop, van vreesse twee,
 Een van vreucht, en dry van wee,
 Twee doen haeten goeden raet.
 Twee doen haeten middelmaet.

Dits den huyfraet meen ick al,
 Die men daer verkoopen sal.
 Dits den huyfraet allegaer,
 Die hy heeft gelaten naer.
 Komt ghy Goden al te mael
 Morgen vroeck in Venus sael:
 Die best biedt, van Venus moet
 Vinden noch twee soentjens goet.

Aen de

I O N C K V R O U V V E N

van HOLLANDT.

Hy liefelick geslacht, dat Venus heeft gegeven
 Te voeren in de handt den sleutel van ons leven,
 Die met u oogen saeyt dat goddelicke saet,
 Dat in ons herten veldt altydt gewortelt staet,
 Ionckvrouwen 't is om u. ick sweere by de ban-
 den

Van onsen kleynen God, ick sweere by zijn handen,
 Ick sweere by den pijn, den meester van mijn hert,
 Die altydt stoockt mijn vier en meerdert mijne smert.
 Ionckvrouwen 't is om u. ick sweere by de schoone,
 De schoone die mijn siel gevangen voert ten toone,
 Die my heeft in haer macht, ick sweere by de pijn
 Daer sonder ick niet sou in vreuchden kunnen sijn:

Ick

Ick sweere by dat licht dat zy my pleecht te geven
Als zy haer oogen wendt de Sonne van mijn leven,
Het is om u geweest, alleen om dese saeck,
Dat ick Cupido wil gaen leeren onse spraeck.
Self Venus van dit jaer (het is niet lang' geleden)
Quam vroeyelick en bly naer Hollands rijke steden,
Den silveren dau viel met druppels hier en daer
VVAer datse ging en stont, van haer schoon gouden haer.
Zy wou dat haeren soon by my wat sou verkeerren,
Op dat hy onse spraeck van Hollandt mochte leeren:
Ick gaf haer goeden moet, ick seyd' het sou wel sijn,
Het kindt is jonck genoeg. zy liet het daer by mijn.
Hy woonde vast by my, wy souden Hollandts spreken,
Hy hadd' de spraecke vast in tien of twellef weken.
Ick hebbe menichmael, als ickse liggen vant,
Zijn pijlen ende boog genomen in de handt,
Maer als hy van my ginck, in plaetse van bedancken,
Sant hy my een geschenck (het sijn zijn oude rancken)
Hy heeft my eenen pijl gedrukt in mijn gemoet,
Die my altijd in vreucht en smerte leven doet.
O bitter-soete pijn! dat is hy O Jonckvrouwen,
Die my eerst heeft geleert de hoop op een te bouwen,
Die my eerst heeft geleert, die my eerst heeft getoont
Den handel van het volck, dat ons soo quaelick loont.
Dat volck, dat soete volck, dat volck dat met haer spreken,
En met haer sacht gelaet der mannen hert doet breken,
Dat met haer godlick vier, en vriendelick gesicht
Als sterren in de nacht, ons duyfter siel verlicht.
De oorsaek van ons smert, de oorsaek van ons vreuchden,
De oorsaek van ons quaet, de oorsaek van ons deuchden.

De schrick van onse siel, en wederom de lust,
De brandt van ons gemoet, maer die hem selven bluft.
Wat ick de Sonne waer, of dat ick haren wagen
Een dach mocht ofte twee doengaen naer mijn behagen,
Ick soude stille staen soo dickwils in de locht
Dat ick den schoonen glans van een aenschouwen mocht.
Dat ick waer als de Son, ick soud' haer oogen maecken
Twee sterren in de locht, dat zy my mochten naecken,
Dat ickse mocht aensien. ick soude se doen staen
In midden 'shemels troon niet verre van de Maen.
Hoe menichmael heb ick gewenst te mogen wesen
Een bie, een kleyne bie, om hönich te gaen lesen
Vuyt haeren rooden mondt. als zy eens open gaet
Soo word' ick met een sap der lieflickheyt versaeckt.
Daa komt haer siel in my soetrickende geslopen
En vloeyet in de mijn, en doet de deuren open.
Van mijn verheucht gemoet. dan is mijn brandend' hert,
Int midden van zijn vier, maer verre van zijn smert.
Cupido dat ick kond' soo licht soo kleyne wesen
Gelijck de minste vlieg', my dunckt ick waer genesen.
Ick soud' een huysken recht gaen maecken by den mondt
Van een daer ick op denck, daer ick in wonen kond'.
Dat sou mijn woning sijn, daer soud' ick altijd suygen
Dat hemels lieflick nat, ick soud' haer sinnen buygen,
Haer wreethet doen vergaen, ick sou haer volgen naer
Tot dat ick in haer hert, of zy int mijne waer.
Gelijck de krekels doen, die in de bloemkens sweven
En by den soeten dau, en 't nat des hemels leven,
Soo gaet het oock met ons. de liefde kan ons voen,
Ia sonder spijs of kost of yet daer by te doen,

Het is een soeten dranck, het is een soeten regen
 Die neer daelt in ons hert, het is een soeten segen,
 Het is den honich dau die uyt u aenschijn vloeyt,
 O Venus borgery, daer mede ghy bespoeyt
 Bespoeyt ons drooge siel. als ghy ons wilt begeben
 En mogen wy niet eens meer dencken om te leven:
 Ons leven, onse siel, ons herten sijn gestelt
 In uwe sachte macht, en vriendelick geweld:
 VVant Venus is een vrou, zy heeft ons oock de vrouwen
 Gegeven in de macht, dat is al ons behouwen.
 VVat sou de weerelt sijn, wat waer des weerelts grondt,
 Ten waere dat men daer een lieflick aensicht vondt?
 Men secht dat Iupiter als hy eerst alle saecken
 Hier in dit woeste rond begonnen hadd te maecken,
 Hem keerde drymaels om al lacchend', ende sprack
 Dat in dit groote rijk noch eene saeck' ontbrack.
 Doen bracht hy voort een dier, hy ded' een dier voort kommen,
 Een dier, een lieflick dier, dat wy een meysken nommen.
 Maer als hy't had volmaeckt, en sach zijn maecksel aen,
 Hoe dat het hem toe loech, en sach het voor hem staen,
 Self in zijn eygen werck kreech hy soo groot behaegen,
 Dat hy zijn eygen min begonde te beklaegen.
 Hoe dickwils heeft den Godt die met zijn stercke handt
 En 'tblixems vlamlich vier doet daeveren het landt,
 Hoe dickwils heeft hy self al sachjens komen kruypen,
 En naer dat soet gesicht zijns alderliefste sluypen.
 Dat was zijn konincks rijk, den hemel liet hy staen
 Als hy maer naer den schoot van zijn Vriendinn' mocht gaen.
 Ick acht hem levend' doot, ick sluyt hem van de menschen
 Die sulck een dier aensiet, en niet en soude wenschen

H

VVat

Vvat naerder haer te sijn. ick acht hem voor een hout
Die in de soete min al levende verflout.

Dat ick den hemel mocht voor Iupiter bewaeren,
Ick sou een nieuwe soort van volck daer in vergaeren,

De meyskens souden sijn het meeste volck daer in:

Dat waer een borgery, bequaem naer mijnen fin.

Het ambacht dat men sou in mijn gemeynte leeren,

Dat souden soentjens sijn, ick sou daer in verkeerren,

En wetten stellen voor, die yeder wie hy waer

Met neersticheyt en vlijt sou moeten volgen naer.

Dees, soete borgery en sou geen droefheyt maecken,

Haet, tooren, ende nijt, en sou men daer niet smaecken,

Geen krijch en foudersijn daer in, dan die geschiet

Met vreuchden en geneucht, en alst de min gebiet.

De vesten souden sijn gevlochten en geweven

Van myrten die den soon van Venus ons sou geven:

De wallen souden sijn van traenen, die de bruyt,

Als zy te bedde gaet, den eersten nacht stort uyt.

Vvant daer staet altydt een van Venus kleyne knapen

Niet verre van het bed', soo haest als zy gaet slapen,

En gaert dat kost' lick nat, en nemet wel gewis,

Om dat het huyden daechs niet veel te krijgen is.

Doch so ick niet en kan tot mijne wenschen komen,

Soo hebb' ick even wel u lieden voorgenomen

Dit boecxken als een merck end' als een seker pandt

Van onse groote jonst te geven in de handt.

Ionckvrouwen, laet dan eens u lieden soete straelen

En blinckende gesicht daer vriendelick op daelen,

En wenst my, wenst my toe, dat voor den soeten loon

Ick noch besitten mach Cupidoos sachte kroon:

Den

Den hemel van dien God (O die hem mocht beerven)
 Is in den lieven schoot van zijn vriendin te sterven:
 Den hemel van dien Godt is by het schoon aenschijn
 Van zijne alderlieft' alijdt te mogen sijn.

*Voor-reden aen de doorluchtige Vrouwen, over
 veel jaren geschreven.*

Het is een out geschil van langen tijdt geresen,
 En noch op desen dach niet duydelick gewesen,
 VVie dat men geven moet van deuchden en ver-
 standt
 De vrouwen of de mans dé prijs en d'overhant.
 De mannen hebben eerst met kloeckicheyt van
 handen

Genomen in haer macht de steden ende landen,
 En onder haer gebiedt en onder haer geweld
 Des aertrijsks ronde kloot getrocken en gestelt.
 Daer tegen is de deucht, daer tegen sijn de gaeven
 Van't vrouwelick geslacht besloten en begraven.
 En haer getrouw gemoet, en haeren handel kuys
 Heeft tot zijn leste pael den doppel van het huys.
 De kinders sijn haer volck, dat sijn haer soete lieden,
 De borgers van haer stadt, daer over zy gebieden,
 En voen die met den wijn die voor den eersten dorst
 /Gelijck uyt een fonteyn komt vloeyen uyt haer borst,
 Tot dat zy sijn bereyt om in het veldt te treden,
 En op haer vaders wijs te vechten voor haer steden.
 Of door de wetenschap gellepen van verstandt,
 Vercieren haere stadt, doen meerderen haer landt.

Soo dat men een groot deel van dat de mannen drijven
In oorloch en in vree de vrouwen moet toeschrijven,
Die eerstmael brengen voort en helpen aen haer kracht
En voeden met haer bloet het mannelick geslacht.
Het mannelick geslacht, dat eerstmael als verloren,
Noch Son en fiet noch Maen, eer dat het wordt geboren.
Haer graf is 'smoeders buyck, daer lange tijdt de man
Voor doot begraven licht, eer dat hy leven kan,
Tot dat de silvre Maen heeft negen mael op eerden
De droeve nacht verlicht met nieu gespannen peerden,
En negen mael haer schijn, en negen mael haer hoofd
Vervult met suyver licht, en wederom berooft.
Dan komt dat edel dier dat gans de aerd' doet beven,
En meerder als de vrou neemt uyt de vrou zijn leven.
Van daer is zijn begin. en die de vrou veracht
VVordt met de vrou getelt eer hy wordt voort gebracht.
Daerom de wijfen Helt de koninck groot van machten
Lycurgus heeft belet de vrouwen te verachten,
En placht haer eenen booch te geven in de handt,
Om kloeckelick in noot te vechren voor haer landt.
Haer naelde was de spies, haer spintock waeren lanffen,
Haer ambacht was de krijch, haer huysen waren schansen:
Haer wiege was een schilt. daer in wiert t'huys gebrocht
Dat nieu-geboren kindt met dat quam in de locht,
Met dat geboren werdt. en als zy souden tijden
Den vyandt int gemoet om voor haer landt te strijden,
De moeder riep haer toe, O kindt gaet in den tocht,
En keert met desen schilt, of worter in gebrocht,
Hier met sal ick u sien of levend' weder keeren,
Oft hier int huys gebrocht den dooden hoop vermeerden.

Gaet

Gaet henen, gaet mijn kindt, en toont in desen strijdt
 Dat ghy een rechte spruyt van Lacedemon sijt.
 Geen vrouwen sijn bequaem om rechte mans te baeren,
 Dan die sich noch van sweerdt noch spiessen en vervaeren.
 Geen vrouwen baeren mans, dan die in tijdt van noot
 Niet vreesen voor de krijch, niet schricken voor de doot.
 Als Pyrrhus sterck van macht, de Koninck van Epiren
 Naer Lacedemon quam met onbekende dieren,
 Met Elephanten groot, van wonderbaer gewelt,
 Die noyt voor zijnen tijdt en quaemen in het veldt,
 De vrouwen hebben self de mannen moet gegeven
 En kloeckelick vermaent om vromelick haer leven
 Te laeten voor her landt, en met een sterck gemoet
 Te offeren aen Mars haer licchaem ende bloet.
 De mannen in de noot die wouden gaen versenden
 Haer vrouwen uyt de stadt, om soo van haer te wenden
 De vreesse van de doot: maer eene van verstandt
 Quam in de Raet gegaen met een sweert in haer handt,
 En heeft de mans gevraecht, of zy dan liever vrouwen,
 Verlaeten haere stadt, behouwend' haere vrouwen,
 Dan dat zy die voor haer tot hulpe van het landt
 Gewapent souden sien neer vallen in het sandt.
 De vrouwen sijn bekend van d'Amazoonsche vorsten,
 Die met een yser heet uytbranden haere borsten,
 D'een hielden aen den toom, en d'ander aen de lans,
 En sittende te peerdt, soo renden op de mans.
 En noch veel ander meer, de welck van de Poëten,
 Omdat het vrouwen sijn, al wetens sijn vergeten,
 Die wy nu brengen voor, en stellen als ten toon,
 Niet willend' haer voortae benemen haeren loon.

Neemt dit dan aen in danck, en leert de mannen prijzen,
 Dat ghy die vrouwen oock haer eere moocht bewijzen,
 En toelaet haeren lof geheel en ongeschent,
 Die niet min kloeck en sijn, maer minder sijn bekend.

*Ionckheer IOHAN van der Does, Heere van Noort-
 wijk aen DANIEL HEINS, eerst gekomen sijnde
 om te studeren tot Leyden.*

Heyns die van den Heynst dijn naem voert, door
 wiens hoef

Ontsprongen is geweest uyt 'tgrasig Helicone
 De Caballijsche vloet: eer dat hem Glaucus sone
 Den toom wierp in de mondt ontrent Pirenes
 gloef.

VVaer door ut'hans soo mildt zijn wateren uyt meet;
 Als dien voor al ons jeucht Apollo heeft verkoosen,
 Om tusschen tijden sich int dansen te verpoosen,
 En houden aen de lijn de dochters van Moneet:
 Soo dickwil moy gemaect, doch nemmermeer versact
 Van een so fraeyen ront en wel gestemde fangen,
 Als of ghy dees geleert, of van haer hebt ontfangen,
 Ten tijden doen ghy eerst tot Leyden wert bestaet,
 En dat ghy hebt begoft te roeren Clioos snaer,
 Met een soodanen voys, als tot lof van Corinne
 Te quelen Naso plach, of daer met zijn vriendinne
 Cassandre was gewoon te cieren Sannazaer.

Hier van kan wesen tuyg soo menich hooffen brief
 Geschreven op de wijs van Nasoos Heröiden;
 VVelck't licht geloof door liefd' gebracht heeft in swaer strijden,
 Tot

Tot nadeel van haer eer, der maechden 'tmeeste grief.
VVaer van ten deel ons wel gebleken is de proef
Vuyt Deidamiens brief aen Peleus soon gefonden,
Vol fins, van woorden rijck, ja van gelijcke vonden
Als hy te vinden plach dien 't Geetsche landt begroef,
Noch sijnd' in 'sKeyfers ban, soo verre buyten Room.
Daer noch beneffens ginck een lofdicht schoon ter eeren
Des overzeefchen tochts, nu onlangs by ons Heeren
De Staeten 'slandts gedaen op 'svyants kust en stroom,
En van de groote zeeg, daer met Gods stercke handt
Graef Mauritz heeft gekroont niet verre van VVestende,
Al waer men selve 'thoofst voor d'ons den rug sach wenden,
Voor wien soo menich Specht leyt met de neus int sandt.
De rest heb niet gesien. doch wie en kan den boom
Niet kennen uyt de vrucht, en uyt de klau den leeuwe?
O door vlijt en verstandt, niet als men in d'ouw' eeuwwe
Gewoon was, dichter kloeck geworden in den droom.
En wilt derhalven niet u belgen, als ghy siet
Den draf van Alcmeens soon de dwergen conterfeyten,
Oft op Achillis schildt met klaterbussen speyten,
Of dat Pan Phœbus hier derftrotsen met zijn riet.
VWaer med' ick seggen wil, dat gh'u niet stooten moet
Aen Zoilus geblas, als die u hoort te laeten
Genoegen, t hebben d'eer, dat voor al ons landt saeten
Selfs Scala u op't hoofst geplant heeft Daphnes hoet.

DANIEL

*DANIEL HEINS aen Ioncker IAN van
der Does, Heere van Noortwijk.*

NV sie ick voor gewis, dat al wat de Poëten
Van Phœbus door haer konst ons hebben laeten
weten,
Niet anders is geweest dan slechts eē vals bediet,
In Griekenlandt gebroet, jae oock veel min als
niet,

Dat hy tot zijn geboort hadd' Delos uytgekoren,
Om daer te mogen sijn van Cœi kindt geboren,
In Delos altijd nat, gekroont van alle kant
Soo van de groote zee, soo van het dorre sandt.
Aldaer de wilden Godt, de Godt van onse landen,
Neptunus gans het lant omringde met zijn banden,
Aldaer de waetren wreet seer hooch in haren tocht
Besprongen met haer schuym de vreesfelicke locht.
Het een; meen ick, is waer, maer't ander is gelogen:
VVant dat hy soude sijn in Delos opgerogen,
En kan ick niet verstaen : maer dat hy by de kant
Der zee geboren is, blijkt wel uyt u verstandt.
VVant hy int Hollants spreekt, en als in onse steden
Geboren en geteelt, my komt aen boort getreden
Met eenen Duytschen voys, van sulcken soeten klanck,
Als Phœbus met zijn volck in Cadmi bruyloft sanck.
Ick wil voortaeen mēt recht Bœoten laeten vaeren
Met al den Griekschē pracht, en Pindaro zijn snaeren
Gaen senden, als ick sie, dat hy, die onsen geest
En onse konste stiert, van Hollandt is geweest.
Hy moest van Hollandt sijn, van Hollandt moest hy wesen,
Maer Delos en was niet, gelijckerwijs wy lesen

Gelegen

Gelegen binnen in Ægæi woesten grondt,
 Aldaer den ronden hoop der Cycladen in stondt.
 Ick meyn' het is niet ver van Catwijck af gelegen,
 Van Leyden oock niet ver, beset met dorre wegen.
 T'is Noortwijck nu genaemt, dat Noortwijck, daer den helt
 En vorst van onse konst is Overste gestelt.
 Dat Noortwijck daer de zee, dat Noortwijck daer de baeren
 Desterren trotsen derf, en vreeselick opvaeren
 Door Æoli gebiedt, dat Noortwijck daer het landt,
 Als Delos hier te voor, staet midden in het sandt.
 Daer gans het huysgesin van Nereus groene benden
 Al springende rontom sich door het water wenden,
 Daer Doris met haer volck komt swemmen, ende gaen
 Schier boven op het landt, en op de duynen staen.
 Hoe dickwils heb ick self, ick neem u tot getuygen
 Ghy winden, die de zee doet rijzen ende buygen,
 Hoe dickwils heb' ick self, als ick daer ben gegaen,
 Al den gesteerten hoop rontom mijn lijf sien staen?
 In desen dorren kant, daer niet dan schepen waeren,
 Dan zee, dan harde locht, schier midden in de baeren,
 Is voortgekomen eerst, die met zijn wijs gemoet,
 Als Phœbus, al den hoop van Roomen wijcken doet.
 Men secht dat Venus self, die uyt de zee geboren
 Is selver oock geweest, doen meer als van te voren
 Te Noortwijck is gesien, de meysjens van het landt
 Die hebben haer doen self genomen by de handt,
 En in den dans geleyt. Cupido quam getreden
 En met een bly gelaet naer onsen kant gereden.
 Zijn peerdt was Zephyrus, die doe ter tijt een kleedt
 Van roosen om en om zijn vleugels was gespreet.

Men secht dat hy daer oock al op de selve tijden,
Te schepe leerde gaen, en op het waeter rijden.

Hy was bepeckt, betart, als ons maetroosen sijn,

Die nu noch alle daech gaen seylen in den Rijn.

Men secht dat hy daer oock op d'Hollandtsche manieren
Zijn voeten leerd' op't ys en over de rivieren

Snel vliegen als de windt, daer noch op desen tijdt

Het soete Venus-volck gesien wordt en gevrijt.

Hoe dickwils heeft hy oock zijn pijlen daer vergeten,

Iae selve zijnen boogh al schietende versleten?

Hoe dickwils als men ginck hem soecken in het landt,

Is hy gevonden daer staen spelende by't sandt?

Anacreon vaert wel, vaert wel voortae Athenen,

En ghy Romeynen oock. ick wil my van u spenen.

Als Delos by ons is, en Phoebus van dit landt,

Soo wil ick u voortae niet nemen in de handt.

EMBLEMA

EMBLEMA TA
AMATORIA.

1. *Pila mundus Amorum est.*

2. *Harmoniam rerum Amor conservat.*

1. *Pila mundus Amorum est.*

De wonderbaere kloot daer in de menschen swermen,
 Daer alle dink in is besloten, een groot al,
 Gelegen in de zee, en in des hemels ermen,
 VVoest, ront, aen alle kant gelijk, is onse bal.
 De weerelt is den bal, waer mede dat wy spelen,
 Het kaetspel is de locht. de mensch en siet ghy niet,
 Hy is nochtans hier in, en draeyt naer ons bevelen,
 Gesloten in den bal, die ghy hier vliegen siet.

2. *Harmoniam rerum Amor conservat.*

Kuypt kleyne kuyper kuypt, die alle man doet buygen,
 En treft met u geweld, en voegt al aen een.
 VVant waer het sonder u, de weerelt viel in duygen,
 Die nu behouden wordt van u, en anders geen.
 V vader is een smit, een koppelster u moeder,
 Ghy maeckt de hoepen vast van hemel en van aerdt.
 Het ambacht dat is goet. want ghy sijt den behoeder,
 Die 'sweerelts groote ton van onderganck bewaert.

3. *Dum colo fœminam, hoc fio.*4. *Exitus in dubio est.*3. *Dum colo fœminam, hoc fio.*

Mijn wijsheyt, mijn verstandt, is minder als twee oogen,
 Daer werd' ick van geleyt: mijn hert, mijn groot gemoet,
 Mijn mannelick geweld, en kan sich niet vertoogen,
 Als ghy my, o Ionckvrou, de swaeren strijdt aendoet.
 Ick worde als ghy sijt: ick geef u lijf en sinnen,
 Ick volge naer u doen. Godin, daer ick op bou,
 Ick kom u soo na by, dat ick begin te spinnen,
 En daer ick was een man, daer ben ick nu een vrou.

4. *Exitus in dubio est.*

Siet toch eens Venus kindt, en die sich daer beneven
 Gevoecht heeft op der aerdt, een Godt en oock een kindt,
 Die Hymen wordt genaemt: wiens ambacht is te geven
 De man zijn soetelief, die hy wel heeft gesint.
 Het is een wonder werck: zy dobbelen met steenen,
 Of zy't oock wesen sal, dat seer onseker is.
 VVant als ghy meent te sijn seer vast en op de beenen,
 De steen die keert noch om, de saecke gaet noch mis.

5. *Ima-*

5. *Imaginem eius mecum gesto.*

6. *Semper reciprocanda ferra.*

5. *Imaginem eius mecum gesto.*

Het beelt van die ick volg is in mijn hert geschreven:
 Dat wesen, dat gesicht, dien toovenaer, dien lach,
 Staet altijt in mijn sin, en is daer in gebleven
 Geschildert, van dien rijdt, dat ick haer eerstmael sach.
 Ick draech het waer ick gae : en als ick wil gaen smaecten
 Een gans volmaecte vreucht, soo denck ick wat zy doet.
 Dan sie ick haer voor my. maer als ick haer wil raecten,
 Haer rechte schildery treck ick uyt mijn gemoet.

6. *Semper reciprocanda ferra.*

Die in Cupidoos perck begonnen heeft te jaegen,
 Blijft altijt op het self: de vreucht komt naer de pijn,
 De pijn komt naer de vreucht : gelijckerwijs die saegen
 Dan met het lijf om leeg, dan weer om hooge sijn.
 Men gaet, men loopt, men komt, men suecht: en t'allen tijden
 Ist wederom te doen het gene ghy nu doet.
 Soo als de saege gaet, gelijck van beyde sijden,
 Altijt in eenen balck, altijt op eenen voet.

7. *Perfer*

7. *Perfer & obdura.*8. *Amoris semen mirabile.*7. *Perfer & obdura.*

Twée van het loofse volck van Venus soete knapen,
 Met vleugels toegeruft, slaen 'tkooren van het kaf.
 Het kooren blijft geheel, dat fy daer naer op rapen,
 Het stroo dat blijft alleen, dat fcheyden fy daer af.
 Soo gaet het in de min. ghy moet geduyrich lijden,
 Tot datter wert beproeft, wie rechte liefde draecht.
 Dan draecht zy in het graen, en werpt het kaf ter fijden,
 Die u heeft lief ghehadt, en die u heeft behaecht.

8. *Amoris semen mirabile.*

Siet Venus faeyer aen. hy gaet zijn faet uytſpreyden
 De weerelt om en om, gelijk een landtman doet.
 Het faet komt weder voort, en sonder lang te beyden
 Geeft vrucht op zijnen tijdt, die d'aerde weder voet.
 De vruchten die het brengt, die fijn begaeft met reden,
 Met wijsheyt en verftant, en wonderlick van aert.
 Die vruchten houden op de landen en de ſteden.
 VVijft my doch eenen boer die fulcke vruchten gaert.

9. *Vapulando sustentor.*10. *In pœnam vivo.*9. *Vapulando sustentor.*

Gelijck den tol die draeyt gestadich wort gedreven
 En door de handt gekeert, die hem geduyrich slaet,
 Soo gaet het oock met ons, de wreetheyt doet ons leven
 Die ons gestadich quelt. zy onderhoudt ons quaet.
 Ons lijden wort gevoet met tegenspoet int minnen.
 Dat selve geeft ons moet. neemt wech dees soete pijn
 Die ons noch hopen doet, al ist dat wy niet winnen
 En leven sonder hoop, wat sal de minne sijn?

10. *In pœnam vivo.*

Me Ionckvrou, 'tis genoeg. den beul die door u oogen
 Gekropen is in my, die weygert my de doot.
 Te sterven waer my vreucht: dat wilt hy niet gedoogen.
 Om dat ick levend' blijf, soo blijf ick in de noot.
 V aensicht is de banck daer ick op lig gebonden,
 Daer ick op word' gereckt. u soetheyt, u verstandt,
 Heeft een mael in mijn hert een machtich vier gefonden,
 Dat my altijd ontfteeckt, en nimmermeer verbrandt.

K

. 11. *Jm*

11. *In tenebris lucem.*12. *Sine fine.*11. *In tenebris lucem.*

De baeren van de zee tot aen de locht gedreven
 Bestormen vreesselick het schip dat ghy hier siet:
 Het helt, het wijckt, het sinckt, de schippers selve beven,
 En hebben nu het roer niet meer in haer gebiedt.
 Den hemel is bekleet met wolcken en met winden,
 Den dach is vol van nacht, het licht is al vergaen.
 In dese duyfsteris sult ghy noch hope vinden,
 Soo ghy maer aen en siet de oogen die daer staen.

12. *Sine fine.*

VWat doet den kleynen Godt? wat heeft hy toch te schrijven
 Beneden in het sandt? wat maect hy voor een werck?
 Hy keert den passer om, het een been siet ghy blijven,
 Het ander gaen rontom, en trecken een rondt perck.
 De circkel die ghy siet, is toe van alle sijden:
 Men siet geen endt in hem, oock isser geen begin.
 Soo gaet het oock met ons. wy blijven in het lijden.
 Die eens quam in ons hert, die woonter altydt in.

13. *Pen-*

13. *Pennas perdidit ille suas.*14. *Volvitur assidue.*13. *Pennas perdidit ille suas.*

Die my geschoten heeft, al is hy kleyn van leden,
 Zijn handt is wonder vast, hy maeckt een groote wondt,
 Hy neemt de sinnen wech. den brandt die sinckt beneden
 Tot aen het diepste merch, tot aen des herten grondt.
 Hy herbercht self in my, hy heeft my ingenomen,
 Hy volchde zijnen pijl als hy de wonde gaf.
 Nu blijft hy altijd vast; want doen hy is gekomen
 Te wonen in mijn hert, zijn vleugels waeren af.

14. *Volvitur assidue.*

Cupido drijft den hoep : dat is het spel der minnen.
 Den hoep en heeft geen end : de min en heeft oock geen.
 Den hoep is sonder kant : de minnaer heeft geen sinnen.
 Den hoep rolt alrijdt voort : dat heeft hy oock gemeen.
 Den hoep wort voort gestout: de minnaer wort geschoten.
 Den hoep gaet dickwils om: de minnaer is altijd
 Dat hy te vooren was. den hoep is toegesloten:
 De minnaer komt oock vast gebonden in den strijdt.

K 2

Amor

15. *Amor cecus.*16. *Omnia Natura contraria.*15. *Amor cecus.*

Al wat de liefde doet, is sot en sonder reden.
 Aensiet maer eens dit spel. het kindt van Venus komt
 Int midden van den hoop der vrysters aengetreden,
 En grijpster een van al, zijn aensicht is vermomt,
 Zijn oogen sijn gestopt: soo gaet het in het minnen,
 De minnaer is vermomt, zijn oogen sijn verblindt.
 Hy weet niet wie hem dient. een ander krijcht zijn sinnen;
 Hy vindt niet die hy soeckt, hy soeckt niet die hy vindt.

16. *Omnia Natura contraria.*

Al dat de minnaer doet van Venus soon gequollen;
 Is tegen het gebruyck, is tegen alle man.
 Het sy wat hy begint zijn sinnen sijn op rollen.
 Hy gaet, hy loopt, hy staet, veel anders als hy kan.
 Verkeert is al zijn doen, verkeert is al zijn laeten:
 Hy is een ander mensch. die komt in dese staet,
 En let niet op hem self: hy kan geen wijsheyt vaeten.
 En liever op zijn hoofd, dan op zijn voeten gaet.

17. *Fer.*

17. *Ferrum est quod amat.*18. *Puer denuo.*17. *Ferrum est quod amat.*

Befiet eens Venus soon, hy staet van alle sijden
 Gewaepent als een helt, die zijnen vyandt jaecht.
 Indien ghy vraecht, waerom? hy sal u self belijden,
 Dat hy de dochters oock daer mede wel behaecht.
 De een roemt op zijn goet, de ander op zijn boecken,
 En treffelick verstandt: de derde wel ter tael
 Stelt voor al dat hy wilt. maer seker dat zy soecken,
 En daer zy meest naer staen, is yser ende stael.

18. *Puer denuo.*

Het loofse Venus kindt, gelijk de kinders plegen
 Dienoch onnosel sijn en loopen in den rock,
 Heeft yewers uyt den hoeck een houten peert gekregen.
 Het peert dat hy berijdt is eenen besem stock.
 Let hier, ô Minnaer, op, indien ghy wilt beerven
 Het gene dat ghy soeckt, eer ghy het spel begint.
 VVant sonder sot te sijn en sult ghy niet verwerven.
 Die recht getroffen is, wordt wederom een kindt.

19. *Calari vult sua furta Venus.*20. *In lubrico.*19. *Calari vult sua furta Venus.*

De Godt die in d'een handt zijn pijlen pleecht te dragen,
 In d'ander eenen booch, staet sonder yet daer in.
 Vraecht ghy wat dat hy doet? hy heeft die neer geslagen;
 En dect het s handich deel, doch noodich in de min.
 Ghy die geluckich sijt, die Venus heeft verkoren,
 En u bemindens hert gegeven in de handt,
 Sijt wijs en siet wel toe. wilt ghy niet gaen verloren,
 Bedeckt u eygen vreucht, soo dect ghy haere schandt.

20. *In lubrico.*

Cupido leert het spel dat Hollandt heeft gevonden,
 Hy proeft te gaen op't ys, hy heeft twee schaetsen aen.
 Hy heeft twee yfers scherp aen zijne voet gebonden,
 Daer mede dat hy meynt op't water vast te staen.
 Het ys van selfs is glat, de yfers glat daer tegen,
 Menvalt seer lichtelick daer op, of oock daer in.
 Het vryen gaet alsoo. die niet en is te degen
 Geslepen op het werck, die duyfelt in de min.

21. *Bulla*

21. *Bulla favor.*22. *Amoris domitrix invidia.*21. *Bulla favor.*

Gelijk de lichte bel seer haestich wordt geboren,
 En dickwils weder breekt soo haest als zy op staet:
 Soo gaet het met de jonst van die ghy hebt verkoren.
 Zy gaet gelijk zy quam, en komt gelijk zy gaet.
 Die wijs is wacht hem wel van daer yet op te bouwen.
 Het is maer eenen windt. Cupido speelt zijn spel.
 Als hy hem wederkeert, soo sal zy weer verflouwen,
 VWant dat ghy jonste noemt, dat is een rechte bel.

22. *Amoris domitrix invidia.*

Siet Venus sone vlucht, en kan hem niet bedwingen
 Van bangicheyt en vrees, vervaert van dat gesicht
 Die swarten bulleman, die hem hier komt bespringen,
 En helpt vast op de loop dat kleyne tanger wicht.
 De min is teer en swack, zy is goet om verjaegen,
 En wordt gemeenelick verdreven door de Nijt.
 Dat is den bulleman. ghy sulket u beklaegen,
 Die met hem hebt te doen, ten sy dat ghy wijs sijt.

23. *Amor*

23. *Amor eruditus.*24. *Omnia conjungo.*23. *Amor eruditus.*

Cupido vliecht om hooch vast houdend' in zijn handen
 Een ongesloten boeck, dat hy beschreven heeft.
 Die wetenschap besit, vliecht over alle landen,
 En boven haet en nijt, trofst al wat datter leeft.
 De minnaer die dat heeft, en is niet meer gebonden
 Aen't oordeel van het volck, die verre van hem staen
 Beneden op der aerdt. dat sijn de keffend' honden,
 Die bassen in de locht, daer zy niet kunnen gaen.

24. *Omnia conjungo.*

Mijn ambacht dat ghy siet dat is by een te voegen
 Den hemel en de aerd, en watter is daer in,
 Met een genegentheyt, en liefelick genoeg.
 Dat is het eygen werck van een volkomen min.
 Ick naeye wat ick mach de herten aen den ander
 Die verre van een sijn. ick hechte watter leeft.
 Soo datse nimmermeer en komen van den ander,
 Met eenen soeten draet, die my mijn moeder geeft.

25. *Omnia*

25. *Omnia vincit Amor.*26. *Au dedans je me consume.*25. *Omnia vincit Amor.*

Den stercken ben ick sterck, den sachten sachte banden
 En toomen werp ick om: het wijckt doch al mijn handen,
 Al wat de schoone Son bestraelt. Het is een kindt,
 Een kint, een kint alleen, dat soo veel mannen bindt.
 VVat wonder ist dat haer de menschen overgeven,
 Als ick de leeuwen toom, en onder my doe beven?
 VVat strijdt ghy tegen my? alst' doch soo wesen moet,
 VVaerom en leert ghy niet my komen te gemoet?

26. *Au dedans je me consume.*

Beneden ben ick heet, van boven toegesloten,
 Van boven worter gans geen water in gegoten,
 Van onder viers genoech. O doodt, O wreede doodt,
 VVaert dat ick sterven kond' soo waer ick uyt de noodt.
 Nu sterf ick als ick leef, ick ben doodt al mijn leven,
 Mijn hert verdroocht int lijf, mijn jeucht gaet my begeven,
 Geen vreucht en isser meer. van buyten is den brandt,
 Van binnen suygt hy uyt mijn sinnen en verstandt.

L

27. *Mes*

27. *Mes pleurs mō feu decelēt.* 28. *Ardo d'appresso & da lōghi mi struggo.*

27. *Mes pleurs mon feu decelent.*

Mijn vier brandt meer en meer, wat sal het eynde wesen?
Het water spruyt uyt' vier, en kan my niet genesen.

Mijn vier dat wort gestooct, mijn vier dat brandt en blaecht
Soo lange dat mijn vier my een fonteyne maeckt.
Van traenen vloey' ick wech: wilt zy my niet verhooren,
Ick moet doch eyndelick int water gans versmooren.

O wonderbaeren brant, van branden komt my dat.
Ick fwemme daer ick gae, den brant die maeckt my nat.

28. *Ardo d'appresso & da longhi mi struggo.*

Twée vieren krencken my seer swaerelick mijn sinnen,
Het een niet verr' van my, het ander is van binnen.

Het vier dat binnen is, daer word' ick van verbrandt,
Het vier dat buyten is, dat helpt my oock van kant.
Het vier dat binnen is, dat moet ick altijdt lijden,
Het vier dat buyten is, dat komt my oock bestrijden.

De helft is wel by my, daer van ick gae te niet:
Dus lijd' ick in mijn hert een vriendelick verdriet.

29. *Lij me nourrist, m'estaind.* 30. *A autruy mort, a moy vie.*

29. *Lij me nourrist, m'estaind.*

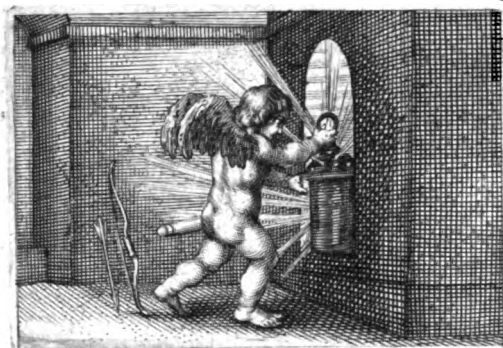
Het gene dat de torts ontsteeckt en doetse branden,
 Dat selve bluftse weer soo haest men keert zijn handen.
 Soo gaet het in de min. O wreeden brandt, O brandt,
 VVat baet mijn wijsheyt my, oft' treffelick verstandt?
 Ick loop her ende weer, ick gae nu soo veel daegen,
 En foecke dees en die, om mijnen nootd te klaegen.
 Ick moet weer na het vier, de gene die't my doet
 Als oorfaeck van mijn vier, mijn vier oock blussen moet.

40. *A autruy mort, a moy vie.*

Int vier leef ick altijd, tot 't vier ben ick geboren,
 Het is mijn lust, mijn vreucht, het vier hebb' ick gekoren,
 Daer sonder kan ick niet : soo ick niet hadd' het vier
 Dat my het leven geeft, ick waer een schamel dier.
 O vier blijft my maer by, en wilt my niet begeben,
 O oorfaeck van mijn vreucht, o vader van mijn leven,
 O rechte medecijn. het geen dat ander schaedt,
 Is oorfaeck dat ick ben bevrijdt van alle quaedt.

L 2

31. Ie

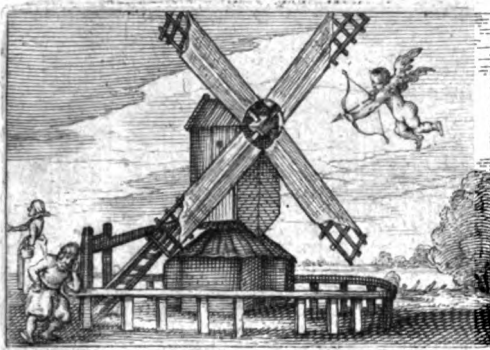
31. *Ie ne le puis celer.*32. *Cosi de ben amar porto tormento.*31. *Ie ne le puis celer.*

Ick decke vast den brandt, ick doe seer wel mijn beste,
 Maer'tis om niet gedaen, het komt doch uyt int leste:
 Hoequalick ist om doen in Venus bitter pijn
 Tetoogen ach! eylaes! een vroyelick aenschijn?
 Het vier vonckt in mijn hert, ick mach my wel wat veynsen,
 Intaensicht blijkt nochtans een vonck van mijn gepeynsen.
 O onverberchlick vier, wat dat men doet oft laet,
 Daer is altijd een vonck oft twee die ons verraet.

32. *Cosi de ben amar porto tormento.*

Den liefelicken schijn van haer twee schoone oogen
 Die trecken my tot haer wanneer zy sich vertoogen,
 Vertoogen ah! eylaes. ick schijne my te sijn
 Verloren als ick ben van d'oorfaeck van mijn pijn.
 By d'oorfaeck van mijn pijn woud' ick wel altijd wesen,
 Als ick ben by't verderf, soo schijn ick te genesen.
 Ick vlieg' rontom het vier, ick blijf in eenen standt,
 Ten sy dat ick my self vind' ganschelick verbrandt.

33. *Ni*

33. *Ni spirat immota.*34. *Inter omnes.*33. *Ni spirat immota.*

Het geen dat my verheugt moet ick van buyten haelen,
 Het geen dat my beweegt moet van een ander daelen,
 Oft anders ben ick still'. ick moet wel stille staen.
 O dat de wint eens quam, soo mocht ick weder gaen.
 Dat haeren adem slechts (den oorspronck van mijn leven)
 Vuyt haeren blijden mondt een windeken wou geven
 Op mijn beladen hert, ten minsten van ter sy.
 Nu ben ick sonder haer, nu ben ick sonder my.

34. *Inter omnes.*

Twee saecken boven al met glans den prijs behaelen,
 Mijn liefs seer klaer gesicht, en Phœbi gulden straelen.
 De sterren by de Son geleden sijn gans blendt,
 En in haer schoonicheyt en vind' ick oock geen endt.
 De Son die komt daer heen haer gouden hooft vertoogen,
 Mijn alderschoonste lief heeft peerlen in haer oogen.
 Een lief, een Son is daer. daer is oock wel een Maen.
 Maer die de Sonne derft, en isser niet wel aen.

35. *Je reviens de mon gré aux doux lacqs qui me serrèt.* 36. *O l'estroit eslargir.*

35. *Je reviens de mon gré aux doux lacqs qui me serrent.*

Nu ben ick een mael los, ick ben eens uytgetogen,
 Ick gae daer't my gelieft, ten lesten noch ontvlogen
 De handt die my soo lang gevangen heeft geleyt,
 En my dat schoone licht des hemels heeft ontfeyt.
 Ick ben nu vry. 'tis waer. wat wil ick doch beginnen?
 Hoe lieflick ende soet was my den bandt der minnen!
 Ick gae van daer ick quam, ick vliege naer de handt.
 Om buyten pijn te sijn, moet ick weer in den bandt.

36. *O l'estroit eslargir.*

Vier vensters quellen my gestadich in de minne:
 De oogen die ick hebb', en die van mijn vriendinne:
 Daer herbercht Venus kindt, dat is zijn eygen erf,
 Mijn lichten die ick draeg, die staen na mijn verderf:
 Zy leyden my int strick. wie wil ick het gaen klaegen?
 Ick hebbe self gehadt in mijn verderf behaegen.
 Als ick daer buyten was, soo moest' ick daer in sijn,
 VVaer ick nu weer daer uyt, soo waer ick uyt de pijn.

37. *De*

37. *De douceur amertume.*38. *Te stante virebo.*37. *De douceur amertume.*

Het honich soude sijn soet boven alle saecken,
 VVaert dat de liefde niet noch soeter placht te smaecken.
 De galle soude sijn het bitterst' dat men vindt,
 VVaert dat men niet en vondt dat loose Venus kindt.
 Ses ponden bittergal met honich overstrecken,
 Is dat men liefde noemt, daer van de menschen spreken.
 Het soet komt uyt het suer, het suer komt uyt het soet,
 Dat droeve blijtschap t'saem, en blijde droefheyt voet.

38. *Te stante virebo.*

Haer leven is het mijn, mijn blijtschap moetsge geven,
 Haer vreuchden sijn de mijn, een siele doet twee leven.
 Als ick maer eens den dau, den dau van haere mondt
 Mach voelen op mijn hert, soo word' ick gans gesont.
 O dat zy maer en wou de kracht van haere straelen
 Tot op den diepen grondt mijns herten laeten daelen.
 Mijn leven dat ick voer, en hebb' ick maer tot pandt,
 Die ick verkoren hebb' die draegt my in haer handt.

39. *Et pin dolfi.*40. *Solatum, non auxilium.*39. *Et pin dolfi.*

Ick die foo menich strick, soo menich groote hoopen
 Van lagers toegerust end' honden ben ontloopen,
 Een hevet my gedaen, het kleeft my in het hert,
 Hoe snel dat ick oock loop, noch snelder is de smert.
 Ick ben nu vergenoech ontkomen 'svyandts handen,
 Ick loop, ick vlieg, ick ren, door bosschen ende landen,
 Die my quetst is van hier, ick hebb' van haer geen noodt.
 Maer niet te min is zy de oorfaeck van mijn doot.

40. *Solatum, non auxilium.*

Ick ben noch eens ontvlucht, ick ben noch eens ontsprongen
 Der honden groot geweld, die my soo vreeslick drongen.
 Mijn hert, mijn hert beswijckt. den adem ben ick quijt,
 Ick hijg, ick hijg, ick hijg, ick hebbe geen en tijdt.
 Mocht ick in die fonteyn mijn tonge wat besproeyen,
 Die met een sacht gedruys gaet door de bloemkens vloeyen.
 Ick worde weer gejaecht. het is om niet versint,
 Eer't een verdriet ophoudt, het ander weer begint.

41. *Les*

41. *Les deux sont un.*42. *C'est tard avisé.*41. *Les deux sont un.*

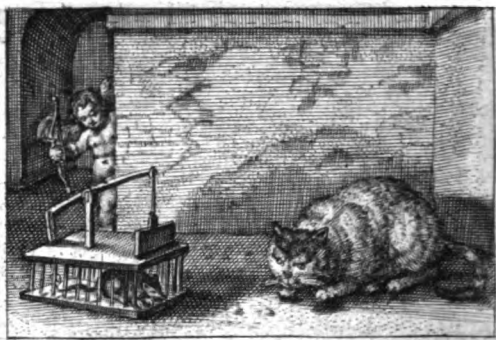
Den boom die met zijn top seer hooch en wijt geresen,
 Niet verre van't gebou des hemels schijnt te wesen,
 Met vruchten schoon bekleet, de vruchten die men meent
 Van hem alleen te sijn, en heeft hy maer ontleent.
 De maechdom is alsoo, die maechden wilt beerven,
 En moet geen maecht meer sijn, maer haeren maechdom derven,
 En worden ingelijft door Venus in den man,
 Die van een maecht alleen veel maechden maken kan.

42. *C'est tard avisé.*

Ben ick niet wel beraen? is dat niet wel gevonden?
 Als ick geschoren ben, soo schudd' ick eerst de wonden.
 Verdroncken is mijn peert, ick wercke dach en nacht,
 Ick vulle nu den put, daer't peert in licht verfmacht.
 Het is met my gedaen, ick mocht mijn moeyt wel laeten,
 Als ick den arbeyt doe en mach hy my niet baeten.
 Het is niet wel versint, alst huys al is verbrandt,
 Het wateruyt den put te nemen in de handt.

L 5

43. Ni

43. *Ni m'esme la mort.*14. *Il mal mi preme, & mi spaventa il peggio.*43. *Ni m'esme la mort.*

Het een is gans vergaen, het ander staet noch schoone,
 En spreyt zijn rancken uyt seer rijckelick ten toone,
 Altijdt sijnd' even groen: soo gaet het oock met dy,
 O Venus lieflick kindt, die altijt woont in my.
 De dootd neemt wech den mensch', maer laet de liefde leven,
 Zy wordt noch door den dootd noch door den tijdt verdreven,
 Zy blijft alst al vergaet, zy bloeyt oock in den nootd,
 De dootd verwint het al, maer Venus oock de dootd.

14. *Il mal mi preme, & mi spaventa il peggio.*

Als ick in liefde ben, dan ben ick als gebonden,
 Als ick daer buyten ben, dan ben ick gans geschonden.
 VVaer doe ick doch aldus? ontbonden wil ick sijn,
 Soo ick ontbonden ben, soo meerdert doch mijn pijn:
 Soo ick dus lange blijf, ick moet mijn vreuchden derven,
 Soo ick dus niet en blijf, soo moet ick doch wel sterven.
 Soo ick ghesloten blijf, soo blijf ick in den noot,
 Soo ick ontsloten word', soo gae ick in de doot.

45. *Serò*

45. *Serò detreſtat onus qui ſubijt.* 46. *Perch'io ſteſſo mi ſtrinfì.*

45. *Serò detreſtat onus qui ſubijt.*

Hier voortijds als ick placht van minnen t'hooren ſpreken,
En van dat bitter ſoet en van die looſe treken,

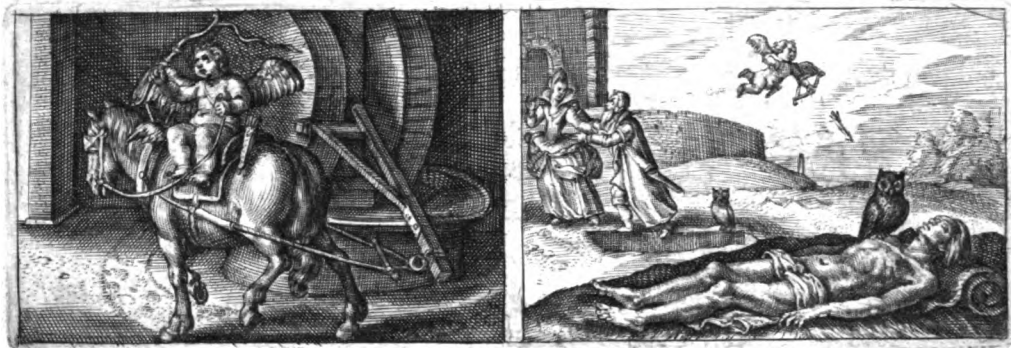
My docht het was ſoo moy, men koſter uyt en in,
Dat heeft my eerſt gebrocht het minnen in de ſin.
Ick ſach het jock wel aen, maer 'tdocht my licht om weſen,
Gevlochten en gebreyt van rooskens t'ſaem geleſen
Vuyt Venus gouden tuyn, my docht ick was een man,
Maer als ick weet wat 'tis, en kan ick niet daer van.

46. *Perch'io ſteſſo mi ſtrinfì.*

Als ick hebb' vry geweest, ick hadde groot verlangen
Om vaſt te mogen ſijn, ick moeſte ſijn gevangen:

Ick ſach het minnen aen, het was een lieflick ſpel,
Vvaer dat ick henen ſach, het ging al even wel:
Ick ſach de vryers aen, ick ſach haer ſoentjens geven,
En ſoete praet uytſlaen: ick docht, dat waer mijn leven,
My docht het ging ſoo wel. maer als ick ben int perck,
Nu word' ick eerſt gewaer hoe dat het gaet te werck.

47. *Mon*

47. *Mon mal me suit.*48. *Noctua ut in tumultis, super
utque cadavera bubo.*47. *Mon mal me suit.*

Het gene dat ick vlie dat moet ick selve draegen,
 Ick voere waer ick gae het geen dat my doet klaegen.
 Ick wend' my hier end' daer, ick ben noch even blendt.
 Ick gae, ick keer, ick kom, 'tbeginfel is het endt.
 'Tsy dat ick blijde ben, 'tsy dat ick ben verbolgen,
 Het gene dat ick vlie, dat moet ick selve volgen.
 Daer ick gae is mijn liefd', ick moeder doch wel aen,
 Ick most my selven eerst, woud' ick mijn brandt ontgaen.

48. *Noctua ut in tumultis, super utque cadavera bubo.*

Ick ben een levend' lijck: nu denck ick eerst om minnen.
 Als ander houden op, dan gae ick eerst beginnen.
 Dedoot klopt voor de poort, Cupido woont int hert.
 Ick smaecte voor mijn doot die liefelicke smert.
 Ick ben mijn leven quijt, nu denck ick om te leven:
 Mijn leven dat begint alst my wilt gaen begeven.
 Het komt of vroech oft laet: ick vreesde voor de doot,
 En krijge voor mijn graf mijns alderlieftsten schoot.

H Y M N V S
oft
L O F - S A N C K
van

Bacchus,

Vaer intgebruyck ende misbruyck
vande VVijn beschreven vvort.

DANIEL HEINSIUS

aen de Heer

P. SCHRIVERIUS.

BERVVEERDE Heer ende Vriendt,
*In het lesen van de schriften, die de
Heydenen ons nagelaten hebben, en
vinde ick niet dat meer te verwonde-
ren is, dan de groote blintheyd daer in
zy geuueest sijn: soo verre komende
te lesten, dat zy hare gebreken den hemel toegeschre-
ven, hare sonden aengeboden hebben. Tegen dese
duuaesheyd, hebben niet alleene mannelick gestreden, alle
de groote helden van het Christendom: als daer is Iu-
stinus, Clemens, Tertullianus, Cyprianus, Augustinus,
Arnobius, Lactantius, Cyrillus, Theodoretus, ende
meer andere, die vry van ioncks aen byna meer als de
boecken van de Heydenen ghelesen hebben: maer oock
de vryse Socrates, ende de gene die zyn vrysheyt
op het tooneel placht te brengen, Euripides. Van vvelc-
ke, den eenen dicuils by den grooten Plato van de
Goden soo spreeckt, dat byse prysende genoeg schijnt
te belacchen. Gelyck Bion openbaerlick gedaen heeft, met*

A 2

meer

V O O R - R E D E N

meer ander, die haer vwerck daer af gemaect hebben, ende vworden over sulcks van Clemens ende de vaders geprefen ende hooch geroemt: niet om dat zy de vvaerheyt kenden, maer de d'vvaefheyt fagen, die voor yeder openbaer was, ende in den put van Democritus niet en lach begraven. Doch boven al heeft my altijt ten vterften behaecht het gene datmen by Euripides leeft in zynen Cyclops: die gemaect is om de hoorders ende fieners van zyn andere treurspelen te vermaecken, ende alfoe de droefheyt van het herte, de tranen van de oogen te vvaiffchen. Daer brengt hy u den vernuftigen Klyffes, die tot zyn groot leetvvefen aen het eylandt van den vwoesten Polyphemus gefttrandt vvefende, ende vol vveefe van de doot, daer hy alreede vvaſte beloften af hadde, foeckt alle middelen, om hem met het vvoronderbare fap van druiven in den ſlaep te locken, op dat hy mochte ontkomen zyne tanden, die op hem geſcherpt ende genoechſaem gewet vwaren. Om het vvelcke beter te volbrengen, begint eerſt met vele ſoete vvoornden, die hy niet te foecken en hadde, maer hem van ſelfs uyt de mondt gevloeyt quamen, den godloofen Cyclops te bepraten, pruyfende de kracht van den Godt die hy op de vviſſe in die kluchten gebruyckelick, Βαχχιόν, dat is het vviyntien, ofte het lieve Bacchuſien noemt. VVaer op de groote Polyphemus, die geen goden kende ofte vierde, ſoe de Griecken ſeyden, ſat ende vol ſijnde, van boven
als

*als de boeren plegen, vvat laet vliegen ende risft hem in
de mondt, seggende,*

Ἐγὼ γὰρ ὃ ἀνὴρ ἰδιὸς ἐγώ.

Dat is,

Ick voel' het: vvant o grooten sot

Ick rispe vvel van defen God.

Ende een vveynich daer na,

Θεὸς δ' ἐν ἀσκήπτῳ γένηθ' ὅπως ἔχων;

Vvat is het voor een God, die leeft

En in de fles zijn vvoning' heeft?

*Geuende de Griecken heymelick daer mede te kennen,
dat de volckeren die geenen God en hadden, so men meyn-
de, vvijsen vwaren als die sulcke dienden. De godsali-
ge ende hoochgeleerde vader Clemens van Alexandrien,
schrijft dat Antisthenes hoorende van Venus spreken,
antvvoorde, Die van Venus spreeckt, die soud' ick
vvel doorschieten, kond' ick hem maer krijgen:
vvant zy vele degelicke vrouvvē heeft bedurven.
Cupido en is oock niet als een recht gebreck van
de nature: van de vvelcke dit ellendich volck over-
vvonnen sijnde, segghen dat de sieckte een God is.
Vvaer nyt ende meer ander diergelycke spreucken, soo
van oude filosofhen als poëten, men genoegh bemercken*

V O O R - R E D E N

kan, wat gevoelen dat zy selve van die Godts-dienst gehadt hebben, al ist dat zy de gemeyne sotbeyt dicwils tegemoet gegaen zijn. Ander hebben dat bedecktelscher gedaen, ende schrijvende de lof van de Goden, hare schanden ende leelickheden ontdecks, als ick meyne dat vry oock gedaen hebben. Vele onder haer, (het welcke hier bysonder plaetse sal grijpen) en hebben met de naem van Vulcanus, Bacchus, Venus, ende andere naemen, gelijck Plutarchus wel segt in zijn boeck vvaer in hy leert, hoe dat de ionge lieden de poëten sonder schade souden mogen lesen, niet dan het vier, de vvin, de minne, ende hare krachten, goet ende quaet, gebruyck ende misbruyck, willen te kennen geven. Als al de Grieken meest doen. Soo dat byna gans de oude vvijsheyt ende philosophie, die Aristoteles daer na op een ander maet heeft willen brenghen, onder dese naemen ende vvoorden begraven en bedeckt licht. Gelijck vry souden sien, indien vry de boecken van Pherecydis hadde, ende van meer andere, die Pythagoras gebroeyt ende voortgebracht heeft: ende over al by Plato kunnen mercken. Maer sonderlinghe onder die van Bacchus ende zijn historien, vwort ons, al het gene van de vvin tot eere ende schande van den selven, ofte veel eer van de menschen, die de gaven Godes misbruycken, soude geseyt kunnen vvoorden by de filosofhen ende poëten, die de eerste vvijsse geveest zyn, vvijsloopich beschreven. Gelijck nu noch de schilders doen,

doen, die niemand qualick af en neemt, dat zy het gebreck van dronckenschap, ende de nateur van den dranck alsoo te kennen geven. Indien het den tyd en de ongeleerde nieuwshyts van de menschen beliest hadde, sou den noch veel oude schryvers konnen toonen, die haer verck daer van gemaect hebben. Gelyck daer zijn geveest de Bassarica Soterichi, ende Dionysij uyt Samos: ia noch sijn de Dionysiaca van Nonnus. die in achtenveertich boecken al het gene dat de andere van Bacchus hadden nagelaten heeft begrepen: vresende een Christen, ghelyck het genoeg blijkt uyt het gene hy op het heylich Euangelie van Sint Ian heeft geschreven. Doch om dat de Grieksche sprake boven al bequaem is om den aert van alle dinghen uyt te drucken, soo ist dat zy in het beschryven van de eygenschappen deses lieven Gods, haer selven overwonnen ende ganschelick ghebruyckt heeft. Het welcke siende veel geleerde treffelike mannen van onsen tyd, hebben willen proeven, ofte men het selve in de Latijnsche sprake niet en soude konnen doen, alleenelick om sich te oeffenen, ende om de kracht van de talen wel te ondersoecken. Als daer zijn geveest, de godtsalighe Flaminus: de geleerde Marullus, de velsprekende Muretus, te lesten oock de prince ende koninck der geleerden van onsen tyd, Iulius Scaliger: met meer andere, die ons alle Bacchi lofsanck nagelaten hebben. Niet om dat zy yet van hem ge-

V O O R - R E D E N

loofden (Godt beschermte daer van alle redelicke menschen) maer om haren geest te toonen , ende om den trots der Griecken in een ander tale te bestryen : doch voor al bemerckende , datter geen bequaemer stof en is voor de poëten , om te toonen wat zy doen kunnen. Naer dese is gekomen de vermaerde Petrus Ronsardus, een bekend frans poët, die hem in zijn spraeck gemaect heeft, soo wytnemende aerdich , dat hem de beroemden Auratus, een van de dapperste van onsen tijdt in Vrankrijck , in het Latijn heeft doen spreken. Dese hebben de gelesen , ende my daer over seer verwondert , hebbe eens willen sien , of oock onse spraeck soo onbequaem is als vele lieden meynen, die niet achten dan dat buyten is , en met groote moeyte geleert wort. Doch in het schrijven hebbe bevonden, dat Ronsardus veel gheseyt, maer noch meer nagelaten hadde. Ende boven al verwondert de bequaemheyt van de tale. Nu alsoo ick oock geen bequaemer dach hebbe kunnen vinden, om van Bacchus onbegrijpelic te spreken , als den genen op de welcke de Christenen hem schandelicker vieren als de Heydenen, soo hebbe ick u dat op de selve willen senden : te meer dat ick daer in de vrijheyte van de oude Griecken, dit stuck rakende, meest wytgedruckt hebbe. Want den aert van seggen, vinden wy wel aen ons selven, ende is van ons gewas. Doch met sulcke meyninge, dat ghy het alleene sult lesen, ende op de lieden dencken,

Qui

DES AVTEURS.

Qui Curios simulant, & Bacchanalia viuunt.
Die Curij met vvoorden fijn,
En leven altijt in de vvijn.

Dat is, die de Vastelavont een gans iaer is, gelyck hy ons eenen avondt is. Ick vvenste dat zy haeren God aensagen, toch in sulcker voege, als hy van ons geschildert is. VWant zy hier haer seluen soudē vinden, ende spotten met de blintheyt der Heydenen, sonderlinge int lesen van dese vvoorden, die hem met al zyn geselschap vvonder vvelt vybbeelden:

Nachtlooper, heupe-soon, hoochschreeuvver,
grooten springer,

Goetgever, minne-vriendt, hooftbreker, leeuwvvinger,

Hertvanger, herffendief, tongbinder, schuddebol,

Geestroerder, vvaggelvvoot, straetkruyffer, altijt vol.

Plutarchus verbaelt dat een vvijds man met namen Cineas hoorende op eenen tijdt den vermaerden Timotheus de godinne Diana pruyfen, ende stijf roepen, haer noemende gelyck de poēten pleghen, μαινάδα, θυάδα, φοιβάδα, λυσάδα, dat is, rasende, vvuelende, besetene, dolle, riep met luyder stemme, God verleene u sulck een dochter. Ick meyne oock indien u God een sone gawe, gelyck desen

V O O R - R E D E N

desen God is, dat ghy hem in d'hooge schole sout besteden, daer het brasilijs hout geraapt voort. Het selve sult oock dencken als ghy eenige andere redenen sult lesen, daer mede ick den aert van het volck hebbe willen uyt drucken, die geen God en kennen dan die in de kanne voort, ende gemeynelick haer laeten voorstaen, dat de doot ons leven besluyt, sonder wat meer te verwachten. Dencende het gene dat Plutarchus segt, datter veel aengelegen is, wie de poëet doet spreken, ende wiens manieren hy uyt druckt. Want anders spreeckt Hercules of Theseus: anders Eteocles ofte Ixion, gelijk de selve schryver seer wel segt. Ia om de deucht te leeren, moeten dicwils de gebreken nabootsen. Vaert wel, ende bevaert dit voor u alleen, ten sy dat ghy het liever hebt te branden: want desen God niet beter en kan sijn, als zijn vrou moeder: die door het vier gegaen is, nadat haer de goeden gesel Iupiter misbruyckt hadde. Al ist dat ick niet en vrees, dat in my kan begrepen worden, het gene in ander niet en voort mispresen, ende daer vele niet en mogen tegen halen. Oock en vinde ick geen reden. Want indien ick de wijn gepresen hebbe, het is een gave Godes. Ende voort noch Bacchus van de poëten genoemd. Indien zy het van Bacchus selve nemen: ick en soude niet wenschen alsoo gepresen te worden. Ofte indien zy het voor lof ende prijs met gevelt willen nemen, ick sal seggen, dat Synesius de bisschop, een hooft van de kercke bin-

nen

DES AUTEURS.

nen Theben, de kaelheyt, Erasmus, de sotheyt, ick de luys gepresen hebbe. Het selve meen ick oock aen haer medemaet, mijn heer den esel, te doen, als ick eenich tijt te oversal hebben. Ter eere van de gene die niet en vreten, ende alles laecken. doch daer in verstandiger sijn, dat zy Bacchus liever drincken als prijsen, daer den esel hem met vwater laet genoeghen. Met vvelcke sieckte indien ick ofte ghy bestoven vwaren, soude hem selve niet geschreven, noch aen u gesonden hebben. VWant men niemant op zijn seer moet raecken. Daerentusschen, dese goede dieren sullen ons hier vvel te pas komen, om Silenus op te setten. VWant zijn peert by na van sulcken leeft vvas. Vaert andermael vvel. Tot Leyden M D C XIII deses Vastelavonds.

LOF-SANCK

1

LOFSANCK VAN BACCHVS.

At kan men beter doen des avonts voor de Vasten,
 Dan dat mē Bacchus prijst in't midden van zijn gasten
 Aen eenen goeden dis? wy sullen zijn verheucht
 In uwten soeten naem, o Vader van de vreucht,
 O vinder van de vviijn. wie soumen vergelijcken
 By dijne stercke macht? de Goden moeten wijcken
 V, die maer een en sijt, en meerder sijt van naem,
 Naest Iupiter alleen, als d'ander al te saem.

My komen in de sin op eenen tijdt veel dingen.
 VVat sal ick leest van u, wat sal ick eerstlick singen?
 Hoe Iupiter ontnam van Semele dat pack,
 12 Dat zy gedragen hadd', en in zijn heupe stack.

A

De

De vreesfelicke vlam (ô groot; ô schricklick wonder!).

Omringde gans u lijf, de suster van de donder,

De Slixem stondt om u, tot dat u vader quam,

26 En met zijn eygen handt u uyt de vlamme nam.

Naer dat ghy waert verloft en uyt het vyer genomen,

Sijt ghy weenuyt de dyē van Iupiter gekomen,

Geboren meer als eens. dit hebt ghy oock met gean

30 Van alle dieder sijn in't Hemelrijck gemeen.

Maer waer is dat geschiet? veel van de oude wijsen,

Die seggen dat ghy zijt geboren binnen Nijssen,

Veel ander seggen neen. eenyder segget zijn.

34 Ick meyne dat ghy zijt geboren aen den Rijn.

Van daer komt edel nat naer Dordrecht afgevaren,

Dat Nederlandt verheucht: daer waren uw' autaren.

Daer is noch uwen naem. de Spaenjaerts hooge moet

38 Die geeft u self den prijs, al is zijn druyve soet.

Ick weet oock dat den dranck van Creta vwordt gepresen,

Zy souden geerne sien, dat ghy mocht landtsman wesen

Van haren Iupiter. maer wacht u toch daer af,

32 Zy souden laten sien de volckeren u graf.

Van daer sijt ghy terstondt gegeven de Godinnen

Die in het water sijn. dat waren uwe minnen,

Die hebben u bewaert, en wonderlick behoedt

36 Voor Iunoos grooten haet en vreesfelick gemoedt.

De neef van Atlas groot die ginck u daer besteden,

Om dat ghy scherpt de tong, doet vloeyen onse reden,

Gelijck het honich vloeyt. het honich dat men meent

Dat ghy, gelijk de wijn, de menschen hebt verleent.

Ick weet wel niet te min dat ander' oock toestonden

Hier voortijds, dat de soon van Phœbus had gevonden

Het fuycker van de bien. maer vreesse dat de nyt

44 Den hemel oock geraect, die niemandt niet en myt.

V namen sijn seer veel, die beelden uyt u machten,

En sonderlingen aert, en wonderbaere krachten,

Die sonder eynde sijn, ontallick, onbepaelt :

48 De Schilders hebben oock u wonder afgemaelt.

Lyæus heet ghy meest, om dat ghy kondt ontbinden

Ons sinnen en verstandt, de sorgen komt verflinden.

Maer waerom sijt ghy naeckt, ô Evan, ende staet

52 Geschildert sonder kleedt, om dat ghy leugens haet,

Geen dobbelheyt bemint. de waerheyt licht besloten

In uwen soeten dranck. want als wy zijn begoten,

D Dan is de tonge los. al watter in de grondt

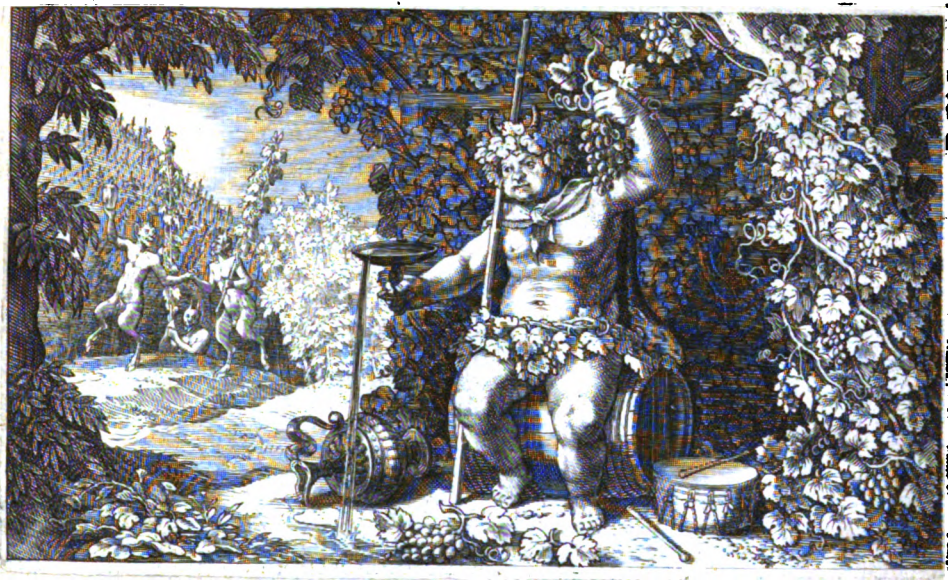
56 D Begraven is van't hert, komt wonen in de mondt.

M aer waerom sijt ghy jonck? om dat u soete vruchten

D e rimpels doen vergaen, den ouderdom doen vluchten.

A 2

Dan

- Dan sijn wy jonck van hert. En waerom sijt ghy vet?
- 60 Om dat ghy noch op pijn noch swaricheyt en let.
 V trommel wijft ons aen, dat die u niet en vieren,
 Maer nemen sonder maet, seer bulderen en tieren,
 En maecken groot geraes. de kroone die ghy draccht,
- 64 Is moeder van den dranck die alleman behaecht.
 Veel hebben u den naem van Nomius gegeven,
 Om dat ghy aldereerst de wetten van het leven
 Gebracht hebt aen den dach. oock maeckt ghy dese wet,
- 68 Dat niemant zijn gelas oft beker neer en set,
 Voor dat hy is geleecht. die dese wet derf breken,
 Die moetter noch eens aen, en sonder tegenspreken
 Noch eenen keeren om. ick weetter die daer af
- 72 Het herte niet en kreuckt, en wenschen om u straf.
 Maer boven al de naem van Liber past u wonder,
 Die komt u eygen toe, die hebt ghy toch bysonder

Altijdt seer lief gehad: om dat u volck bevrijt

Van achterdencken is, ghy selve lustich sijt.

Vwant Liber als ghy komt met uwe soete gaven

Ons vloeyen in het lijf, dan worden oock de slaven

Tot Koningen gemaect; de droefheyt ende smert

Verdwijnen met den dronck, ontbonden is haer hert.

Maer waerom is het toch dat zy dy hoorens geven?

Ist om dat ghy ons geeft de nootdrift van het leven,

De volle volheyt schenckt? en brengt in ons gemoet,

Als ghy ons maer geraect, een hóóp van overvloed?

Of ist om dat de wijn, als hy eerst wiert gedroncken

Van het gemeyne volck, in hoorens wiert geschoncken,

Eer dat men wist van gout? of ist om dat de wijn

Ons dertel maect, gelijk de hooren-beesten sijn?

Of ist om dat ghy sijt van Ammon voortgekomen?

Of ist om dat ghy eerst de ossen hebt genomen,

En in den ploech gevoecht? of ist om dat ghy sijt

Seer stout en onversaecht, en niemant niet en mijt?

Dit maken zy ons wijs. maer mach ick u wat vragen?

Ist niet om dat ghy doet de mans de hoorens dragen?

Vwant als de vrouwen sijn bestoven van ukruyt,

Dan sijnse bly van sin, en slaen van achter uyt.

Mensecht dat Phœbus heeft gemaect in oude tyden

Een groot en swaer autær, geknocht aen alle syden

Met hoorens, die hem bracht zijn suster uyt het veldt,

Die menich hooren-beest by Delos had gevelt.

Dat selve komt u toe, ô beyde soon en swager

Des grooten Iupiters, ô grooten hoorendrager,

M Dat selve komt u toe, een nieu-gebout autær

D In't midden van u kerck van hoorens groot en swaer.

Dat selve komt u toe. Maer meerder soud' hy wesen
 Als hy by Delos was, daer wy soo veel af lesen.

Want dat een yder man by een zijn hoorens brocht,

108 Die hem zijn liefste geeft, hy quaem tot aen de locht.

Iacche geef my toch, soo ick my moet begeben,

Gelijck de meestendeel, om met een vrou te leven,

Dat zy u foet vergif niet al te veel en smaect;

112 Dat zy van haren man Actæon niet en maect.

Och laet het sijn genoeg dat op Citherons kappen

Soo menich Thyas stelt haer dolende voetstappen:

Dat Mænas wildt en woest, op sijnen hoogen top,

116 Al roepend' in de locht werpt haren dollen kop,

O Bassareu geef my de bladeren te raken

Die ghy draecht om het hooft; den soeten dranck te smaken

Die ghy gevonden hebt: omringt my met den huyt

120 Die om u schouders hangt, u middel-waert besluyt.

Leent my den hollen stock die ghy draecht in de handen

Als my de voet begeeft, bevrijt my toch van schanden.

Of spant u Tygers in. ick nemet alles aen:

124 Alleen op uwen kop u hoorens laet ick staen.

Ghy zijt altijt geweest tot liefde seer ontfeken,

Veel Nymphen hebben u manhaftich hert doen breken.

Men vindt daer seer veel af, hoe dat ghy wierdt gesint

128 Op Berœe seer schoon, en ander hebt bemint.

Hoe Ampeli geel hayr van Zephyrus gedreven

Dijn ongeruste siel in droef heyt dede leven.

Hoe dat ghy door den stier, en om de droeve maer

132 Van sijne wreede doot, gingt maken groot misbaer.

Ghy wenstet menichmael dien tijdt te mogen derven

Het aensicht van de Son, ghy wenstet om te sterven.

Maer, Vader, die maer eens den schoonen hemel siet,
 136 En woont by Phlegethon noch by Cocytus niet.

Dat komt de menschen toe, die dickvvils huyden leven,
 En eenen dach daer aen gaet haer de geest begeben.

Zy moeten alle sien, hoe fris en hoe gesondt

140 Den drygetackten kop van Cerberus den hondt.

Maer desen grooten rou vviert dadelick verdreven,

Als ghy nae zijne doot de vvijngaert hebt gegeven.

Eubule leert my toch, Limnæe maect my kondt,

144 Hoe dat ghy aldereerst het sap van Druyven vondt.

De Griecten sijn vol vvindt en ydelheyt . vvy lesen

Hoedat de bock u heeft de vvijngaert-ranck gevvesen .

Maer die soo groot een saeck, het vinden van de vvijn

148 Toerekenen den bock, dat moeten bocken sijn .

Het is een schaedlick dier, dat dickvvils uvve vvijnen

Al vvroetend' aen de stock doet dadelijck verdvvijnen ;

Verderft

Verderft de soete vrucht. hierom ist dat hy moet

- 152 V stillen met sijn doot, versoenen met sijn bloet.
 Vuyt dese reden ist hier voortijds oock gesproten,
 Dat eerst den bock gekeelt, en daer nae vviert begoten
 Met louter soeten vvijn: dan vviert zijn leelick vel
 156 Getrocken van het lijf, tot een vermaecklick spel.
 Een spel dat Theseus heeft doen leeren zijne boeren,
 Als hy begonnen heeft ufeesten in te voeren.

- Zy maken eenen sack, daer springen zy vast op,
 160 En vallen in het sandt met haren droncken kop.
 Hier mercken vvy dan uyt, dat dit sijn rechte kluchten,
 En boerten sonder aert, en leugens sonder vruchten,
 Recht oude vvijven klap. toch evenvvel den bock
 164 En isser niet vvel aen, en laetter zijnen rock.

Ghy hebt het gouden haer van Ampelus genomen,
 Verandert in een plant, de vvijn daer uyt doen komen:

- Daer mede dat terstondt u svvaricheyt, u smert,
 168 V droefheyt, u verdriet ginck drijven van het hert.
 Vvy laten staen de kool, geboren van de tranen
 Lycurgi vvreet en dol: en vvillen niet vermanen
 Van droefheyt desen dach. nochtans en kan ick niet,
 172 Ter eere van u macht, versvvijgen u verdriet.

Naer dat ghy vvaert gevluht in't midden van de baren,
 Om dat u Thetis sou in haren schoot bevwaren,

- Gekomen vveer aen landt, saecht ghy den vogel staen,
 176 En joecht hem daer hy ginck een groote dvvaefheyt aen.
 Ghy floecht hem met u spies, en hieltet hem gebonden
 Met uvve vvijgaertranck. zijn oogen die bestonden
 Van tranen overdeekt te vloeyen. en terstondt
 180 Quam hem een leelick nat gedappert uyt de mondt.

Al waer het droeve nat van d'oogen quam bespoeyen
 Des aertrijcks dorren schoot, daer sach men kóólen groeyen,
 Een wonderbare plant. want noch waer datse staet.

184 Indien daer wijngaert is, de wijngaert die vergaet.
 Daerom is zy noch goet, naer dat men heeft gesopen,
 En dat de swaren damp komt in het hoofdt geslopen,
 En maect daer groote pijn. dan wort het goeden kost,

188 VWant die de pijn voelt, die wort er af verlost.
 Iacche sonder u licht Venus als gebonden,
 Cupidoos vier gaet uyt, zijn pijlen sijn geschonden:

Maer als ghy ons aensiet, soo sijn wy bly van sin,
 192 Bequaem tot soeten praet, en vierich in de min.
 Hierom ist dat men pleecht hier voortijds op d'autaren
 Van Griecten wijdt vermaert met Venus u te paren:

VWant sonder Bacchi nat, en, Ceres, uwe vrucht,
 196 Ist met de min gedaen, tijt Venus op de vlucht.

De vreucht die komt van u, want sonder uwe gaven
 Al levend' sijn wy doot, al levende begraven.

Siet toch de mensch eens aen van voren tot het endt,

200 Het eerste dat is pijn, het lest dat is ellend.

Hy komt met tranen voort, met stenen ende fuchten

Gaet hy van daer hy quam, met hopen ende duchten

Volvoert hy zijnen loop. soo dat hy niet en heeft

204 Van tleven eenich nut, als hy met droefheyt leeft.

Het leven is een merckt, daer in wy sijn geboren

Om vreucht in onsen tijdt en vrolickheyt t'corboren.

Die meest koopt voor zijn geldt, en best den tijdt bestet,

208 Die hem gegeven is, betoont dat hy meest weet.

De rest is als een windt. want als de geest getogen

Is een mael uyt het lijf, en uyt de mondt gevlogen,

- Hy blijft soo lange wech, en laet ons hier een handt
 112 Of twee van aerdt en stof. dat geeft hy ons te pandt.
 De kruyden in den tuyn, en bloemen, die verdwijnen,
 En rijfen weder op: de rancken van u wijnen
 Die komen weder voort: de goudē Son, die staet
 116 Soo dickwils weder op, als hy te bedde gaet.
 Maer wy, naer dat wy sijn met tranen eens begoten,
 Gescheyden van der aerdt, en in een kist gesloten,
 VVy blijven daer wy sijn, wy liggen altijd neer,
 120 Verslagen van de doot, en keeren nimmer weer.
 Daer gaen de sorgen heen. daerom hebt ghy gevonden
 Een wonderlicke plant, versoetende de wonden
 Van alderley verdriet, die tsamen met den dorst
 124 De pijn en swaricheyt doen dryven van de borst.
 Ghy past altijd seer wel op Iupiters geboden,
 Om die te volgen naer, bemint van d'ander Goden.
 Ick neme Ceres uyt: te weten van diertijdt
 128 Dat zy u heeft gedaen een wonderlick groot spijt.
 De saeck en is niet lanck, noch buyten onse palen.
 Het was op eenen tijdt dat Iupiter liet halen
 De Goden in zijn sael, en vraechd' een yder af,
 132 VWat toch het beste was dat hy de mensche gaf.
 Apollo brocht de lier, de vruchten van der eerden
 Droech Ceres in haer handt, Neptunus bracht de peerden,
 Osiris bracht oock wat, en Isis, ende Pan,
 136 Mercurius de tong, die hy wel roeren kan.
 Vulcanus bracht het vier, Mars schrickelicke krachten,
 De suster ende vrou van Iupiter, haer machten.
 Men sach daer niemant aen. Minerva bracht haer plant,
 140 En Bacchus droech een kan van Rijnschen in zijn handt.

Cupido

Cupido was van huys van bestevaer gesonden,
En Venus was oock wech, soo datse niet en konden

Betooveren zijn oog. veel seyden op die stondt,

244 Dat Liber vol van geest was meester van de vondt.

Een yder prees het zijn, een yder ginck bewijfen,

Dat hy de meeste was, zijn eygen gaven prijsen.

Doch Bacchus loech hem toe, en maeckt hem soo veel wijs,

248 Hem schenckende de wijn, dat hy behielt den prijs.

Maer Ceres hooch gemoedt en mocht dat niet verdragen,

Liep dadelick van daer, inspannend' haren wagen,

En heeft soo veel gemaect door Achelöus raedt,

252 Dat zy schier in de plaets van Bacchus selve staet.

Haer kooren wort gesoon, haer kooren wort geschoncken,

Haer kooren wort gesoon, haer kooren wort gedroncken,

Haer kooren klimt in't hoofdt, en sonderling met hóp

256 Gebrouwen en gemengt, doet suyselen den kóp.

B 2

Dat

- Dat wijfen ons nochaen de boeren in de venen,
 Die qualick van den dranck van Ceres zijn te spenen,
 Soo smijten zy hem in. het is een vreemt verstandt,
 160 Het kooren drincken zy, verberrenen haer landt.
 Men kan de gramschap noch van Ceres in haer mercken.
 VVant als het komt in't hoofdt, en daer begint te wercken,
 Dan volchter trots en spijt, het mes komt op den hoet,
 164 De kankomt in de vuyft, dan volchter menschen bloet.
 Ghy hebt ô Nycteleu geweest tot allen tijden
 Seer vriendelick van aerdt, geneygt tot medelijden,
 Een yeder goet gedaen van outs, gelijk men leeft,
 168 Een hulper in verdriet en tegenspoet geweest,
 Een toevlucht in de noot voor mannen ende vrouwen.
 Is Ariadna niet door ~~de~~uwwe min behouwen?
 VVant alsoo Theseus was uyt Naxos wech gegaen,
 172 Gelooopen van zijn bruydt, soo vondt ghy haer daer staen.
 Zy riep met droever stem, ô borger van Athenen,
 Hoe zijt ghy soo gegaen, hoe zijt ghy soo verdwenen?
 Eylacen mijnen slaep, u wreet en hart gemoet,
 176 Is die my dit verdriet en swaricheyt aendoet.
 Ick was in eenen droom. my dochte dat wy lagen
 Te samen mondt aen mondt al hijgend' en verslagen
 Van een gemeene vreucht: ick stack mijn rechter handt
 180 Naer Theseus in het bedd' die Theseus niet en vandt.
 Ick keerde my noch eens half slapend' om te soecken
 Of hy daer niet en was, en wend' in allen hoecken
 Mijn armen allebey. het was voor niet gedaen,
 184 Het was voor niet gesocht; want Theseus was gegaen.
 Onnoosel als wy sijn, wy laten ons berooven
 Van onsen besten pandt met lichte te gelooven:

En als een dochter is de soete maechdom quijt,

188 Het gene datter blijft is ongenoecht, en spijt,
Leetwefen, en oneer. Och oft my mocht gebeuren,
Dat my nu eenich dier quam dadelick verscheuren,
En vallen op het lijf: of dat den hemel viel

292 Met blixems uyt de locht, en smoorde dese siel.
VVaer sal ick henen gaen? dit eylandt is gesloten:
Het landt is voor my toe van daer ick ben gesproten,
En dat oin uwent wil. van uyt mijns moeders schoot

296 Ben ick om uwent wil gekomen in de doot.
Indien ghy waert bevrees, ô moorder, ô verrader,
Te voeren my naer huys by dijnen ouden vader,
Een dochter als ick ben van konincklick geslacht,

300 Van alle man bekend, van alle man geacht:
Te minsten hadt ghy my gebruyckt tot ander saken,
Om u gemack te doen, en om u bed te maken.

Te minsten soud' ick sijn by Theseus laet en vroegh,
304 Ick soude Theseus sien, dat ware my genoegh.
Nu sterf ick sonder u. dit sijn de bruyloft gaven.

Die Theseus my verleent: een eylandt sonder haven,
Zee, winden, ende locht. hy geeft zijn bruyt eylaes

308 Der roovers tot een proey, de vogels tot een aes.

Dit is dan uwetrou, die ghy my hebt gegeven,

Als ick met mijne handt behouden hebb' u leven,

En van de doot verlost. Och! dat toch geene vrou

312 Voortae haer op demans en haren eedt betrou.

VWant als zy vierich sijn, en yet van ons begeeren,

Dan hoort men haer veel schoons beloven ende sweeren:

Maer als sy haren lust eens hebben van de min,

116 Gaen de beloften schoon en woorden uyt de sin.

Dewijle dat zy noch vervolchde dese reden,
 En in haer klachten was, komt Bacchus aengetreden
 Met zijnen droncken hóóp, die volchden zijnen tocht,
 320 En smeten vast het hoofdt al roepend' in de locht.
 O Evan Evöe, tien briessende Mænaden
 Omringden dijne koets, en even veel Lenaden,
 Elck hadd' een lange spies bekleedt aen alle kant
 324 Met klimmerbladren groen in zijne rechter handt.
 De Satyrs sprongen op, Silenus vol gesopen
 Met zijnen esel traech quam achter aen gedropen,
 Hy droech aen d'eene sy de goddelicke wan,
 328 En aen zijn ander handt een groote volle kan.
 Twee Goden uyt den hoop, die van u nachten wisten,
 Die droegen uwen tuych in twee besloten kisten:
 Haer volchde Maron naer, en lefchte zijnen dorst
 332 Dewijle dat hy ginck met soete nieuwe most.

Den droncken Staphylus, en Botrus kael van veren,
 Met al het huysgefin quam achter aen laveren,
 En Methe vol van wijn, dat onbesuyfte wijf,
 336 Viel dickwils in het gaen Sylvanus op het lijf.
 Veel bommen grof geluyt, gemengelt met cymbalen,
 En hamers groot gebons omringden gans de palen
 Van Naxus onbewoont. self Echo dede me,
 340 En riep wat dat zy mocht, ô Evan Evöe.
 Met dat ghy komt in duyn, begint haer te vertoogen
 Dat schoone Minos kindt: haer klare bruyne oogen
 Die waren noch bedaut. gelijk in't schoone weer
 344 In't midden van de Mey de druppels vallen neer:
 Met dat Aurora root haer reys heeft aengevangen:
 Soo lach dat lieflick nat noch boven op haer wangen,
 Het haer hinck sonder bandt, en lach op haren schoot,
 348 Haer kleeren waren los, haer borsten waren bloot.
 Haer huyve lach om leeg gevallen, daer de baren
 Eerst comend' op het landt gemeenelick vergaren,
 Die speelden vast daer met, wat hooger aen haer sy
 352 Lach haren rock in't sandt, de borstlap lach daer by.
 Zy riep noch Theseus aen, en wierp noch vast haer ermen,
 Maer in de plaets van hem quam Bacchus haer ontfermen,
 En sach haer lieflick aen, en met een wijngaertblad,
 356 Dat hy nam van zijn hoofdt, wiesch af het droeve nat,
 Dat van haer wangen liep. hy dede staen zijn wagen,
 En seyde, lieve kindt, wat baet toch al dit klagen,
 En jammerlick gelaet? is Theseus wech gegaen,
 360 Ick sal u Theseus sijn. siet my toch eenmaelaen.
 Slaet toch maer eens om hooch u oogen. laet toch v
 Het gene ghy nu denckt, en wilt u met my paren.

Ick

- Ick ben de groote Godt, die droefheyt ende pijn
 364 Doet over al vergaen, de vader van de wijn.
 Minöis dochter sweech, en wierp eens van ter sijden
 Haer droef gesicht op hem. dat dede dy verblijden
 O Evan Evöe. by naer op't selve pas
 368 VVierp zy u toe een ooch, dat vry wat soeter was.
 Dat was genoeg geseyt voor menschen en voor Goden.
 VWant als een dochter swijcht, dan spreken hare boden.
 Het is een wonder volck, seer dobbel in de grondt,
 372 Zy seggen sonder tong, en spreken sonder mondt.
 O Evan Evöe, behouder van het leven,
 Doen hebt ghy haer terstondt aen beyde sy gegeven

- Een lieffelicken kus : een bedde toe bereyt
 376 Van u gespickelt vel, en in het sandt geleyt.
 Men sach terstondt in duyn schoon wijngaerden voortkomen,
 Het sandt gaf schielick uyt ontallicke veel blomen,

De zee lach stil en stom, de winden bleven in,

380 Doch Zephyrus alleen was jonstich uwe min,

En blies uyt zijnen mondt veel witte violetten,

Veel roosen soet van reuck: self Venus quam besetten

De plaetse daer ghy laecht met myrten, die zy vlocht

384 Met wijngaertrancken t'saem, en by den ander brocht.

Daer laecht ghy gans den dach. Mimallones die liepen

Al rasend' om end' om, en al de Satyrs riepen

O Evan Evõe: maer Evan lach geruft,

388 En bluste met het spel der minne zijnen lust.

Naer dat de soete strijt ten ende was gekomen,

Heeft hy de blijde bruyt in zijne koets genomen,

Verheven in de locht, en daer gestelt ten toon,

392 Dicht aen het beeldt dat knielt, een schoone gouden kroon.

Die komt nu noch te pas den minnaers, als zy snijden

Her woefte blauwe veldt, en zijnen schoot berijden,

En dickwils isser een die van u liefde melt,

396 Den oorspronck van de kroon zijn medemaet vertelt.

My licht oock in de sin, hoe dat ghy by de Goden

Vulcanus hebt gebrocht, naer dat hem was verboden

Te komen in haer hof, geworpen metter handt

400 Van Iupiter verstoort in't midden van het landt

Van Lemnos hart en dor, vol buylen en vol wonden,

En manck aen beyde sy. ghy hebt terstondt gevonden

Een wonderlicken vondt. ghy hebt Silenus peerdt,

404 Den esel traech van ganck, getoomt aen zijnen steert,

Deknecht daer op geset. soo quam hy aengereden,

En tot by Iupiter al huylende getreden,

En toondē zijnen voet, hy riep in sulcker voech

408 Al sittend' op de beest, dat Iupiter self loech,

C

Gaf

- Gaf hem zijn plaetse weer. Ick meyn dit is de reden,
 Dat Iuno wederom op u is wel te vreden,
 Om dat ghy haren soen soo geestich op dat pas
 412 Gebracht hebt in de plaets daer hy te voren was.
 Maer of dit al is waer. soo hebben veel Poëten
 Hier voortijts uwe macht en kloekheydt niet geweten,
 V daden niet doorsien. zy seyden dat ghy waert
 416 Geboren tot genoecht, van Vrouwelicken aert.
 Maer, Evan, Phlegra weet van uwe deucht te spreken,
 Doen Mimas met zijn volck den hemel wild' opbreken,
 Du stontst naest Iupiter, gaefst Rhæcus eenen steeck,
 422 Verandert in een leeu, dat hy ter aerden weeck.
 Hy rolde van den berch twee nachten en twee dagen,
 Tot dat hy neder quam, daer licht hy noch verslagen,
 In teyken van u macht. uw' vader die dit sach,
 424 Ter cere van zijn soen gaf eenen donderslach.

Den hemel sweete self, Typhæus weeck ter sijden,
 Porphyriion sach toe, de Goden moesten lijden,
 Dat Iupiter u hiet, ô Evan op dien tijdt

428 Bewaerder van zijn hof, en meester van de strijdt.

Mars self heeft moeten sien gewapent tot de tanden,
 Dat ghy den eersten prijs gevoert hebt in de handen:
 Ghy saet eerst aen den dis, en Ganymedes schanck

432 Veenen beker versch van Goddelicken dranck.

Die hebstu noch bebloet, vol sweet, vol stoff, gegrepen,
 En nemend' in de vuyft tot drymael uytgenepen.

De Goden riepen t'saem met duydelick geschal,

436 O Evan Evöe, bewaerder van ons al.

Terstondt heeft Iupiter den hemel door geboden,
 Te drincken het behoudt van altemael de Goden.

Hier van is dat gebruyck gekomen, en die wet,

440 Dat yder voor zijn vriendt gesontheden inset,

H Y M N V S O F T L O F S A N C K

- Zy drincken dickwils tsaem, ô Pæan, ses gelafen,
 En sommige wel meer, met tieren ende rasen,
 Tot datse meester sijn geworden van het var.
 444 Het meeste dat ick wensch, dat is een klaverbladt.
 Het eerste voor de maegh, het ander voor de sinnen
 Te brengen tot genoecht, tot lacchen, en tot minnen,
 Het derde mach wel met, want dat is om gerust
 448 Te vallen in den slaep, die alle sorgen bluft.
 Dit is oock het getal der Gratiën, die geven
 Genoecht, en rechte vreucht, by Venus selve leven.
 Die dry mael dat instelt, en lustich heeft voldaan,
 452 Blijft binnen het getal van Phœbi susters staen.

- Orontes weet oock wel hoe dat ghy hebt doen stuyven
 Den viandt met u spies bekleet met groene druiven.
 VVant hierom hebben zy Thriambus u genoemt,
 456 Om dat ghy u met recht van uwe daden roemt,

En dat ghy quaemt gekroont met groene vijgeblaren
Seer blijde van gemoet door Indien gevaren,

V vianden ten trots, naer dat ghy hadt in't veldt

456 Met ongehoorde macht Deriades gevelt.

Self Iuno sach u aen al levende, twee dieren

Seer vreesselick om sien met uwen toom bestieren,

Twée Panthers, die in't hoofdt twee oogen hadden staen

460 Gelijck twee kolen viers. men sach twee vlammen gaen

Vyt haren heeten neus. het schuym met groote hoopen

Quam als met vlocken viers uyt haren mondt gelooopen

Rontom de toomen heet. ghy hielt haer in het jock,

464 En saet daer boven op met eenen nieuwen rock.

Den rock die was gemaect van alderhande kruyden,

En bloemen vreemt van aerdt, die dijnen aerdt beduyden,

Beschrijven dijne macht, maer aen u rechter sy

468 Ginck Oorlooch en Gewelt: de Dwaef heyt sat by dy:

De Gramschap, en de Vrees, de Tweedracht, en Quaet spreken,

De Deucht, de Vryheydt naect, en menige gebreken,

Flerlij, en Pijn in't hoofdt, die nu noch altijd sijn

472 V trouwe medemaets, en kinders van dewijn.

V macht streckt over al. Diana wort verheven

Van die haer tot de jacht en tot het wildt begeven.

De man van Venus heeft de smeden in zijn handt.

476 Apollo wort gekent by luyden van verstandt.

Neptunus wort gediend van schippers, die bevaren

Zijn ongetemde baen, en loopen deur de baren:

Doch Bacchus wort te saem van Iagers ende Smeen,

480 Van luyden hooch-geleert en Schippers aengebeen.

Zy drincken altemael, en wenschen om te mogen

Ververschen haren dorst met onvervalste togen

- Van uwen Rijschen geur. wat volck oock dat het is,
 484 Zy sien u staen met vreucht op eenen vollen dis,
 Men secht dat Cato self tot staticheyt geboren,
 Sijnd' alijdt onbeweecht, en alijdt ongeschoren,
 Heeft dickwils met u nat ontsloten zijnen geest.
 488 Ia Socrates en was daer geenfins voor bevrees.
 Dit is de man geweest, die ons heeft leeren schincken
 Een schuymende gelas, en dat versch uyt te drincken,
 Niet groot noch ongeschickt, maer dat haest omme gaet,
 492 Gemengelt met genoecht en vroeyelicken praet.
 Dit is genoeg voor ons. Ick laet de Moscoviten
 In't midden van den dranck stijf schreeuwen ende krijten,
 En maken groot getier. maer ick wil doen bescheyt,
 496 Tot meerdering van vreucht, en rechte soeticheyt.

De middelmaet is best. die buyten die wil drincken,
 Die moet op Pholus sien, en op Hylæus dincken.

Icarius

Icarius voor al die leert ons dat de maet

100 In uwe soete vrucht voor al te mercken staet.

Ghy quaemt by hem in huys, daer hebt ghy hem geschoncken

Een fles met nieuwen wijn, die heeft hy eerst gedroncken,

De boeren megedeelt, dat haer niet wel bequam.

104 VVant yder van haer all' een groote vlegel nam,

En togen hem te lijf, tot dat hy is gebleven

Verflagen in het sandt, en heeft den geest gegeven.

Maer Evan heeft hem self, zijn dochter, zijnen hondt,

108 In't midden van de locht een schoone plaets gejon.

Triambeweest gegroet, ô vianden verwiner,

Groothertich, groot van kracht, grootdadich, ô beminner

Van die u volgen naer. maer seker die niet wel

112 En spreken van u macht, die sijt ghy bijster fa.

Leuconoe was dol, zy moet nu daerom vliegen
Des avonts en by nacht, zy hiet u Priesters liegen,

- Zy spotte met u volck. De schippers waren sot,
 516 En loegen met u macht, en hielden haren spot
 Met uwe jonge jeucht. zy sagen hare gasten
 Veranderen wel haest: zy sagen hare masten
 Met kleverkruyt bekleet. ter sijden aen de kant
 520 Van haer geweldich schip wiert uwe vrucht geplant.
 Mijn viandt wensch ick toe dat hy sich wil verheffen
 En worstelen om prijs, hy sal wel haest beseffen,
 Lyæ wie ghy sijt. ghy weet wel wat ghy doet.
 524 Ghy dreycht ons aen het hooft, maer vat ons aen de voet.
 All' ander Goden zijn hooveerdich met haer kercken,
 Van kostelick gebou, van treffelicke wercken,
 En met autaren rijck, daer de gemeyne man
 528 Zijn offerhanden doet. maer ghy woont in de kan.
 Dat is de kerck, het huys, daer ghy wordt in gepresen,
 Van daer sendt ghy u kracht, en laet ons sien u wesen.
 Daer woont benefsens u de Blyschap en de Vreucht,
 532 De Hoop, de soete Min, het Lacchen, en de leucht.
 Daer woont de soete Slaep, die alle pijn kan temmen,
 Vernieuwen ons gemoet, en doen ons sinnen swemmen
 In een geleende vreucht, met Ikelos zijn maet,
 536 En Phantasos zijn soon, die dickwils met u gaet.
 Soo haest als ghy ons geeft den reuck daer af te riecken,
 Soo vliegen wy om hooch, wy krijgen nieuwe wiecken,
 Ons herssens, ons verstandt, ons sinnen, waerse sijn,
 540 Die komen altesaem ghelooopen na de wijn.
 Dan gaen wy boven d'aert, dan sijn wy recht geseten
 Op Heliconis hooft. Hierom sijn de Poëten
 O Vader u betrouwt. het is een volck dat niet
 544 Met meerder ongenoecht' als ongenoechte siet.

Maer als zy uwe melck soo lieffelick sien springen
In een gelafen schael, beginnen sy te singen.

En als ghy komt in haer, dan worden zy terstondt

548 Van uwe rasery bestoven en gewont.

Dan laten zy de vloet van Castalis wel varen,

En leeren Phœbi beeck met delewijn versparen.

Daerom is Griecken sot, en wonder onbeleest,

552 Dat zijn Poëten niet dan enckel water geeft.

O Vader, dat is recht voor ossen ende schapen,

Niet voor een hooch gemoet, niet voor Apolloos knapen,

Die meesters van de doot, en meesters van de rijdt,

556 Door haer onsterflickheyt van beyde sijn bevrijt.

Maer uw' Thebaensche Swaen en kan ick't niet vergeven,

Al is hy groot van mondt, en in de locht gaet sweven.

VWat komt hem in de sin, als hy zijn liedt begint,

560 En secht, dat water is het beste dat men vindt?

Ismenus moeste sijn van wonderlicke krachten,

Of mogelick van wijn, dat heeft de man doen achten

Het water boven al. of anders meyn ick, dat

564 Hy niet en is geweest een borger van u Stadt.

Homerus weet wel bet, de vader van ons allen,

Die in de klare wijn heeft wonder goet bevallen,

En spreekt met sulcken lust en yver van u nat,

568 Dat ick my duncken laet, dat hy moest wesen sat.

Siet eens Achilles aen, soo haest als hy fiet komen

Vlysses met zijn maet, hy heeft een kop genomen,

En haer die toegebracht, al was hy schoon ontfelt,

572 Om dat Briseis hem ontschaeckt was met gewelt.

Läertis wijse soon, eer dat hy gaet vertalen

Zijn wonderbare reys, en al zijn leet verhalen,

- Eer Polyphemus woest, en Scylla komt ter baen,
 Soo vangt hy eerst den lof van uwe gaven aen.
 576 Heeft Orpheus niet begoft den volcken eerst te leeren,
 O Soon van Iupiter, hoe dat men u moet eeren?
 VWant van zijn kunstich spel en citer wijt beroemt
 580 VVort uwen hoogen berch Cithæron soo genoemd.
 Cratinus wist oock wat, die seyde, dat van't water
 Niet anders voort en komt dan klap en sotte snater,
 En om dat uwe vrucht ons trecket van der eerdt,
 584 Soo secht hy dat de wijn is der Poëten peerdt.
 Siet eens Anacreon, wat heeft hy toch beschreven?
 Niet Cadmi groote reys, niet Agamemnons leven,
 Gelijck hy selve secht, beginnende zijn sanck,
 588 Maer Venus, haren Soon, en Bacchi milden dranck.
 De kroes is zijnen schildt, daer wilt hy op doen snijden,
 Niet Orionis sweerdt, noch sterren, die de tijden
 Des jaers ons wijsen aen, de somer voeren in,
 592 Maer zijn verkoren lief, en Bacchus, en de Min.
 Hierom ist dat men secht, dat ghy meest opgetogen
 Van Phœbi susters sijt, en hebt die self gesogen,
 En op Parnassus woont. ja noch op desen tijdt
 596 Gebuyr en naeste vriendt van onse Goden sijt.
 Ghy wort oock over al, waer dat men siet vergaren
 Een vroeyelick gelach, gepresen of met snaren,
 Of lieffelicken sanck. Ick meyn oock, het is waer,
 600 Dat Cadmus is geweest u rechte grootevaer,
 Die van zijn vader gram Agenor uytgesonden,
 Niet siende dat hy socht, wat beters heeft gevonden,
 De letters heeft bedocht, en als met eygen handt
 604 Gans Griecken door en door de wetenschap geplant.

O Reufen-dooder groot, ô blixems kindt, ô hater
Van ongeneucht en leet. ô viandt van het water!

Ick voele dijne macht. ô vader, ick ga krom

608 Gebogen naer u ſap, de kop die loopt my om.

Ick ſie twee ſonnen ſtaen daer boven, en twee manen,

Ick ſie recht voor my gaen veel ſpieſſen ende vanen.

Het hert brandt my in't lijf. O Phanes, mijn gemoet

612 Ontſteken van u vier doet drillen mijnen voet.

Ick ſtijch tot in de locht, ſie liggen daer beneden,

O Evan Evöe, veel landen ende ſteden.

Thyoneu, Bugenes, hoe ben ick dus berooft

616 Van ſinnen en verſtandt? ick ſie dijn offen-hooft.

Cithæron ſtaet in brandt. Ick ſie twee groote hoopen

Van vrouwen op hem gaen, ſiet Baſſaris komt loopen

Met yſſelick geluyt. haer yſer is gevelt,

620 De bladeren ſijn wech, ick vreeſe datt' my geldt.

Ick ſie haer vlechten wildt een deel beneden hangen,

Een deel om hooge gaen, gemengelt met de ſlangen,

Die krullen in den loop, en maken groot gebaer,

624 Al rafend' uyt de mondt, en dolen in het haer.

VVaer wilſtu dat ick gae? wat klopfu voor de deuren

Van mijn onſtuymich hert? het hoofdt dat wil my ſcheuren.

O Evan Evöe, bey kindt en oude man,

628 O Sabon, Indiaen, Ofiris, ende Pan.

Denys, Hymenean, Euafſta, Sinne-breker,

Lenæ, Ligyreu, ghy Snorcker, ghy Groot-ſpreker,

Ghy Moorder van de pijn, ô onverwinlick Godt.

632 O Hyeu, Niſean, Pean, Iraphiot.

Nacht-looper, Heupe-ſoon, Hooch-ſchreeuwer, Groote-ſprin- (ger,

Goet-gever, Minne-vrient, Hoofdt-breker, Leeuwen-dwinger;

Hert-

- Hert-vanger, Herffen-dief, Tong-binder, Schudde-bol,
 636 Geest-roerder, VVaggel-voet, Straet-kruyffer, Altijdt-vol.
 O Dithyrambe groot, geboren uyt u moeder,
 En uyt u vader met, ô liefelicken voeder
 Van blyfchap ende vreucht, vrou, man, Godt, ende ftier,
 640 Van water opgebracht, geboren uyt het vier.
 De tong kleeft aen de mondt. Babaſta wat ſal't weſen?
 Geeft my wat van u nat, ſoo ſal ick ſijn geneſen.
 Maer jaecht de Nymphen wech, en doeter vry wat in,
 644 Op dat ick al mijn ſorch en droef heyt overwin.
 Hoe volchſtu my dus naer? hoe doeftu my dus dolen?
 VVat heb ick dy miſdaen? dijn huysgewant verholen
 En heb ick niet geklapt. Lycurgi wreede daet,
 648 En Penthei dol gemoet heb ick altijdt gehaet.
 VVaer wilſtu dat ick loop? in't midden van de baren,
 Gelijck men van u leeft? wie ſoude my bewaren?
 VVant ghy, ô Liber, hadt in Nerei woelte ſtroom
 652 Leucothean u moey, Neptunus was u oom.
 Veel liever wil ick ſijn begoten van u vlagen,
 Die al onſterflick heyt van ons gemoet kont jagen,
 Opheffet onſen ſin, doet naer den hemel gaen
 656 All' ons gedachten hoog, en by de Goden ſtaen.
 Als du komt in den kop, du ruckſt ons van de menſchen,
 Ontſtekeſt onſe ſiel met wonderbare wenſchen,
 VVy lacchen met de doot, vertreden met de voet
 660 Het ſchrickelick geluyt van Acherontis vloet.
 Licnita weeft gegroet, ô ſwaricheyts verdrijver,
 En volcht my daer ick gae, naer t'huys van onſen Schrijver,
 Die deſen avont heeft mijn vroeylicheyt gepacht,
 664 En my met eenen kroes van Malveſeye wacht.

Vvleggingen ende verklaringen

Op de Hymnus

V A N B A C C H V S

Verf. 12.

En in zijn heupe stack,] Leest de fabel van Semele, moeder van Bacchus, en zijn geboorte in het derde boeck vande Veranderinge Ovidij, en by Nonnum in het sevensto van Bacchus: die alle beyde dese historie seer breed verhaelen. Siet oock Appollodorum in het derde boeck; Higynum in het c c x x i x capittel; Philostratum in zijn schilderyen, ende meer andere. Iupiter, gelijk wy hier naer verhaelen sullen, met den blixem op het versoeck van Semele by haer gekomen zijnde, heeft zijn lieff verbrandt, zijnen soen Bacchum tot hem genomen ende in zijn heupe gesteken. VVaer mede de Poëten te kennen hebben willen geven, de plaetse daer hy opgevoet is, de welcke Μηρὸς in het Griecx, dat is een heupe, genaemt wert. Al ist dat Tiresias by Euripidem in zijne Tragœdie Baccha genaemt, seght dat de heupe van Iupiter is geweest, μέρ@ τὴ τῇ ἐγκυκλιῶν χθονὶ αἰθέρι@. dat is, een deel vanden hemel die d'aerde van alle kanten omringt. Alwaer hy het kint eerst geboren zijnde verborgen heeft. Ick meyne dat zy niet anders hebbē willen niet de heupe te kennen geven, dan de kuype of het var, daer de druyve in licht als zy geperft wert. want dan wort de wijn eerst geboren, maer en is noch niet bequaem om te drincken, voor alcer dat hy gesuyvert ende in ander vaten getont is.

Verf. 13.

De vreeselike vlam] De Poëten hebben geseyt, dat Bacchus uyt het vier geboren is, om de hitte des wijns ende natuerlicken brandt; gelijk de Poët Thespis den selven noemt αἶθοπα φλογμὸν, dat is, swarten brandt, ἰδε σοι βρομίε αἶθοπα φλογμὸν λαΐω. Strabo in zijn derthiende boeck beschrijft eenige plaetsen die heel verbrant zijn, ende nochtans goede wijnen voortbrengen; gelijk in Lydia, in Mysia, ende oock by Catinia. De selve meynt dat Bacchus daerom geseyt wort uyt het vier geboren te zijn; al ist dat ick meyne het eerste insonderheyt waer te wesen. Hierom wort hy ignigena van Ovidius, πυριγενὴς van andere, πρόωρον@ van Orpheus genoemt. Doch door het verbranden van Semele, op wiens versoeck Iupiter met den blixem was gekomen, geven ons de Poëten, die d'eerste Philosophen ofte wijsen sijn geweest, merckelick te kennen, wat de loon is vande groote; het ende vande eergiericheyt: die verkrijgende haer wenschen, krijgt haer doot ofte straff: ende dat de gaven vande machtigen recht blixems zijn, die de kleynen, die haer volgen, niet vereeren maer vertoeren.

D

Verf. 14.

Vers. 14.

de suster vanden donder.] De Poëet heeft de vlam vanden blixem, suster genaemt vanden donder, om dat zy t'lamen op eenen tijdt inden buyck vande wolcke geboren worden, d'een met vier, d'ander met geluyt; ende een moeder hebben; dewelcke van Aristoteles genoemt wort, *αιαθυμία* (*Cis Zhega*); in het negende capittel van zijn tweede boeck *Meteor.* die wel ten rechten wederleecht Empedocleum ende Anaxagoram, die meyn den dat de donder geschiede als het vier vanden blixem verdwijnt. Daerom en heeft de wijse Solon niet eygentlick genoegh gesproken, als hy segt:

Βροντή δ' ἐκ λαμπρόης γίνεται ἀστρόπαῆς.

Dat is:

Des donders vreeselicke kracht

Wort vanden blixem voort gebracht.

Gelijck Plutarchus in het leven vande selve Solon wel bewijst.

Vers. 19.

Geboren meer als eens] De Poëten hebben geseft dat Bacchus tweemaal is geboren: ofte om redenen die vooren verhaelt zijn, ofte om dat hy eerst wast in d'aerde, ende daer naer wederom geboren wort inde kuyp oft perse. Ende daerom ist dat hem Ovidius *bis genitum*, de Griekische Poëten, *διγενον*, *διθυραμβον*, ende *διθυραμβογενῆ* genoemt hebben. VVaer van wy hier naer sullen spreken, ende de selfde namen t'zijnder plaetsen verklaren.

Vers. 22.

Geboren binnen Nyfen,] Stadt van Arabien. alwaer Iupiter het kindt, dat hy in zijne heupe hadde, gebrocht, ende de Nymphen heeft gegeven om op te voeden. waerom hy oock *Διόν* (*Q*) genoemt wert vande Grieken, gelijk Diodorus Siculus betuycht. Al ist dat Phurnutus, Macrobius, Orpheus, ende andere, anderen reden bybrengen. Ander seggen, dat hy in Nyfa op Cithæron; Q. Curtius, Arrianus, Philostratus, Pomponius Mela, dat hy in Nyfa, wesende een stad van Indien, is geboren, sijnde niet verre gelegen vanden berg Meros. het welcke inde Grieksehe tael beteyckent *een dye*. inde welcke om dat hy opgebracht is, hebben de Poëten (seggen zy) versiert, dat hy geboren is uyt de dye ofte heupe van Iupiter. Al ist dat dit zijn natuerlicke reden heeft, als boven bewesen is.

Vers. 26.

Daer waren nu autaren,] De Poëet verstaet *Baccharab* aen den Rijn. van waer de beste Rijnsche wijnen komen: geseft (soomen meent) van het Latijnsche *Bacchara*, dat is, *den autaar van Bacchus*.

Vers. 29.

den dranck van (reia) Malvasaye.

Vers. 31.

Verf. 31.

Van haer Jupiter] VVant die van Creta seyden dat Iupiter by haer geboren was, gelijk Callimachus getuycht in zijn Hymno van Iupiter, voor aen int beginfel :

Ζῷ σε μὲν Ἰδαίοισιν ἐν ἔρεβι φασὶ γένεσθαι,
Ζεῦ σε δὲ ἐν Ἀρκαδίῃ· πρότεροι πάτερ ἐψεύσατο;

Dat is:

*Arcadien is trots met u geboort' en Creten.
Wie dat van beyden liecht, o Vader, laet my weten.*

Verf. 32.

Zy sonden laten sien] Die van Creten waren soo sot en leugenachtich, dat zy seyden, dat Iupiter niet alleen by haer geboren maer oock begraven was. Daerom vermaent de Poët, dat Bacchus wel toe sien mach, dat hy die van Creten niet te veel toe en geeft, op dat zy het selve van hem niet en seggen. Van het graff van Iupiter, dat in Creta wert getoont, leest hy Diodorus Siculus in het vierde boeck, Solinus in het ses-tiende capittel, Pomponius Mela in het tweede boeck, aent sevenfte capittel; den ouden vader Laëtantius in het eerste boeck, vande valsche ofte waen Religien, in het elfde capittel; Cicero in het derde boeck vande Natuere der Goden; Lucianus, Varro, ende andere; onnoodich alle hier te verhalen. Siet daer. Maer boven al Callimachus op de aengetrocken plaets, daer hy alsoo voort gaet, ende spreekt Iupiter aen:

Κρήτες αἰεὶ ψεύσαι· καὶ γὰρ τάφον ὦ αἶσα Ζεῖο
Κρήτες ἐτελέσθησαν· ὧ δ' ἔθανες, ἰοδὲ γὰρ αἰεὶ.

Dat is:

*Het volck van Creta steekt vol leugens. jae, zy derven
Wel lasen sien u graf. maer ghy en kont niet steruen.*

Verf. 33.

Gegeuen de Godinnen] De wijngaert is van sulcken aert dat hy seer genegen is tot water, ende daer sonder vergaet. Daerom hebben d'oude Philosophen geseyt, dat de Godinnen van het water, de minnen ende voesters zijn geweest van Bacchus, ende hem opgebracht hebben. ofte, om dat de wijn gedroncken sonder water, schadelicken is. VVaer van ick niet en kan laten hier by te stellen het Griecx epigramma by onsen Poët gemaect, 'ende noch in druck niet uytgegeuen. VVaer in getoont wert, Hoemen de wijn behoort te gebruycken.

ὦ Φειλε μὴδ' ἐγὼ ποτ' ἐνὶ μερόπῳσι Λυαῖε,
Μηδὲ σ' ἐτίμην ὅλως ἐκ Διὸς ἢ Σεμέλη.
Λίην γὰρ δύσχευς ἔφυε χαλεπὸς τε πελάσσαι,
οὐ φεικλὸν παιτρὴ χρῆμα καὶ ἔπαρξιν.

Ὅς γὰρ σε συγέηκιν, ἐνὶ φρεσὶν ἦσιν αἰετὶ
 Νηφάλιον πίνθῃ, τὸ σῶμα δ' οἱ δίδεται.
 Οὐδ' ὅγε συσσίτοιζιν ἔπῃ φίλον ἐκταμνύουσι
 Δύσμορθον, ἐδ' ἐτάροις αἰδράσιν ἐν θαλάμῳ.
 Ὅς δέ σ' ἄρην φιλήκιν, αὐμφρυτόντε πῶλιν,
 Ἀμφότερον καὶ νῦν καὶ πόδας ἀσατέφ.
 Πολλὰκι μὲν βάζων τόπερ ἦν ἄρρηκον ἄμνον,
 Ὅτις τις ἐν πιδίῳ πῶλῳ ἀφηνιάζας.
 Ὅς δέ μόνῃ Λοφός ἐστιν, ὃς αὖ πῖπῃσι, χαμίσκων
 Τὸν βρόμιον Νύμφαις, τλῶ χάριν Ἀρποκράτῃ.

Het welke de Poët selve in tweederley talen overgeset heeft: int Latijn van woorden
 de tot woorden, als volgt:

*Dij facerent natus nunquam esses Bacche, nec esses
 Te propter Semele de Ioue facta parens.
 Vsu difficilis quippe es, tangique recusas,
 Vitatu pariter pessimus atque aditu.
 Nam nimium qui vitat, ei sub pectore fixa est
 Sobrietas tristis, linguaque vineta manet.
 Nec gratum in mensa convivis promere dictum,
 Aut inter socios fundere verba solet.
 At qui multus amat, nec Nymphis iungere carat,
 Non pede, non animo constitit ille suo:
 Sapiens effundens, quod dictum postmodo nollit,
 Vt loro in campis se sine iactas equus.
 At sapiens bibet, ut thalamo quasi iungat eodem
 Et Bromium Nymphis, & Charin Harpocrati.*

Ende in onse moederlicke tale:

Och of ghy noeyt en waert wyt Semele genomen
 Door Iupiters toe doen, en hier by ons gekomen.
 Want het gebruyck van v, is moeyelijck en quaet,
 Het sy dat men v neemt, het sy dat men v laet.
 Want, Bacche, die dyschout, is dadelick geschonden,
 Zijn hert is vol van rou, de tonge staet gebonden.
 Soo dat hy niet en kan by vrienden aen den dis
 Een reden brengen voort, die om te lachen is.

*Maer die de Nymphen vlien, en v te seer beminnen,
 Die worden schielick los van voeten en van sinnen,
 Gelyck een peert dat holt: en smijten dicwils wyf
 Dat best gesivegen waer, en niet te veel en sluyt.
 Daerom is hy wel wijs, en sal alleen beklijven,
 En vroeylick in den dranck en sonder schade blijven,
 Die voecht vier saecken i'saem die quaet te voegen sijn,
 Het swijgen by de vrecucht, de Nymphen by de wijn.*

Vers. 37.

De neef van Atlas] Mercurius. wiens grootvaer Atlas, gelyck de Poëten van hem spreken, is geweest.

Atlantis magni, Pleionesque nepos.

Voorder seggen de selfde dat Mercurius Bacchum heeft gegeven aen de Nymphen, om dat het gebruyck van de wijn een wel-sprekende tonge veroorsaect: gelyck Hostatius secht,

Faecundi calices quem non fecere disertum?

Dat is:

*Ben volle kroes geeft yder man,
 Dat hy te beter spreken kan.*

Vers. 39.

Het honich datmen meent] Ovidius in zijn Fastis secht dat Bacchus oock dé honich heeft gevonden. Den welcken hier inne de Poët navolcht.

Vers. 42.

De soon van Phœbus] Aristæus, soon van Phœbus ende Cyrene: den welcken het meeste deel vande Poëten het vinden vanden honich toeschrijven. Gelyck Virgilius in het lange te kennen geeft in het vierde boeck van zijn Landtbouwinge. Nonnus in zijn derthiende van Bacchus, toont hoe hy met den seksten gestreden heeft, settende het honich tegen den wijn, ende den strijd heeft verloren.

Vers. 43.

dat de nijs Den hemel oock geraeckt,] De Poët heeft inde sin gelegen t'geen Plato secht, ὁ Φθὶν ὁ γὰρ ἔχων τὴ θεὸν χορὴ ἰσάται. Dat is, de nijs en raect het volck der Goden niet. Dit selfde is daer hy hier vrees voor heeft, dat het soo vast niet en gaet, als Plato wel secht.

Vers. 49.

Lyæus heet ghy meest] VVant Lyæus is gesecht ὡς δὲ τὸ λυέν. Het welck beduyt, ontbinden. De redenen hier van heeft de Poët self verhaelt, onnoodich hier weder op te halen.

Vers. 51.

O *Euan*] Dit is een vande namen van Bacchus. om dat de priesters met de priestersfen, ende de gene die hem vierden, plachten te roepen, *Euan Euan*. Het welck geschrey doorgaens in dit gedicht gevonden wordt. VVaer van de selfde oock genaemt zijn *Euanis*. Ovidius onder andere namen geeft oock desen aen Bacchus. als mede Statius ende ander Poëten meer doen.

Vers. 53.

De waerheyt licht besloten In neuen soeten druck,] Hier uyt is gesproken het spreekwoord, ἐν οἴνῳ ἀλήθεια, dat is, *waerheyt in de wijn*. VVaer van Athenæus te lesen is in zijn tweede boeck, die een weynich anders het selfde spreekwoord voorstelt, te weten: οἶνον καὶ ἀλήθεια. Dat is, *de wijn ende de waerheyt*. Theocritus heeft een wonder soet lietich gemaect op een voeys by de herders ghebruyckt (men noemtet *Carmen Dactylicum*, ofte *Bucolicum*) dat begint:

Ὅϊνον ὦ φίλε παῖ λέγεται καὶ ἀλάθεια.
 Κ' αμμεις χρὴ μεθύοντες ἀλαθείας ἔμμεναι.
 Κ' ἡγὼ μὲν τὰ φρεσὼν ἐρέω κίεατ' ἐν मुखῷ.
 Ὅυχ' ὅλας Φιλέειν με θέλησθ' ἀπὸ καρδίας.

Dat is:

*Men segt o lieve kindt, DE WAERHEYT EN DE WIJN.
 En ick en wil voorwaer niet leugenachtich sijn.
 Maer seggen, datter licht diep in mijns herten gronds.
 Vw' hert is ver van my. ghy mint my met de mond.*

Vers. 57.

Maer waerom syt ghy ionck? om dat u soete vruchten] Dit is de oorfacck waerom de Poëten Bacchum ionck maecken. Ende de wijse Plato in zijn boecken vande VVetten, en wilt niet dat ionge luyden wijn sullen drincken, maer wachten tot dat zy tot haer iaren zijn ghekomen, overmits dat de wijn de medecijne is van den ouderdom. μέθης δὲ καὶ παροιονίας τὸ πρῶτον τὸν νέον ἀπέχει· τῆ παρσίοντα δὲ ὀπιβαίνοντα ἐτῶν, ἐν τοῖς συσσιτίοις εὐφρομένη, καλεῖν τὰς τε ἄλλας θεάς, καὶ δὴ καὶ Διόνυσον πρῶτα καλεῖν εἰς τὴν τῶν περισσούτερων τελείῃ ἄμα καὶ παιδιαί, ἣν τοῖς ἄλλοις αὐθρότοις ὀπίκρον τῆς τῆ γῆρας ἀνσηρότητος ἐδωρήσατο, τὸν οἶνον Φάμακον, οἷς εὐηθῶν ἡμᾶς. Dat is: Voort dat sick een ionckman tot de veertich jaren van dronckenschap ende overdadich misbruyck vande wijn sal wachten: doch rakende de veertich jaren, in gemeyne maeltijden sich sal mogen verheugen, ende daer Bacchum met d'ander Goden aenroepen, dat zy toch willen de feest vande oude lieden ende de vreucht helpen vermeerderen. overmits by de menschen den
 wijns

wijn tot een hulp vande moeyelichheit des ouderdoms, ende tot een medecijne om weder jonck te werden, heeft gegeven.

Verf. 59.

En waerom sijt ghy vet?] De schilders van onsen tijdt maecten Bacchum gemeenlick vollijvich ende vet. Ende al deden het de schilders soo niet, soo toonen het de droenkaers genoeg selve. Maer dat en schijnen d'oude niet over al in gebruyck gehad te hebben; gelijkmen soude konnen besluyten uyt eenige oude beelden. Al ist datmen oock uyt ander stucken kan afnemen, dat zy het selfde oock gedaen hebben. Daer van een goede gertygenisse geeft het afdrucksel vande oude gesnedē steen, die by den hoochgeleerden ende vermaerden Isaacus Casaubonus in zijn boeck *De Satyrice Poësi*, eerst uytgegeven is, ende hier mede vertoont wert.

Verf. 61.

U trommel] Vande trommel van Bacchus, ende waerom hy die voert, siet hier beneden, Verf. 337.

Verf. 63.

De kroone die ghy draecht Is moeder] Te weten de wijngaertbladen, daer mede hem Bacchus kroont. Doch dese manier van spreken *Is moeder*, schijnt genomen te sijn uyt den Poët Euripides, die in zijn tragœdie *Baccha* genoemt, den wijngaert met een soet woort, het selfde beteeckenende, *δὶνομήτορα*, dat is, *moeder vande wijn*, noemt.

Verf. 65.

Van Nomius gegeven] Dese naem is by de Griecken gebruyckelick van het woort *νόμιος*, het welck *een wet* beteeckent. De oude heeten Bacchum *Νόμιον*, om dat zy seggen dat hy de selfde is met Osiris, ende eerst wetten heeft gemaect. doordien dat de menschen na dat de wijn is gevonden, op alle dingen hebben beginnen te lettē; ende sonderlinge op de wetten, daer zy niet op en dochten doen zy water droncken ende int wilt liepen. Dese naem wort Baccho onder andere gegeven vande ouden Poët, die zijn namen nae't vervolgen vande letteren by een vergaert heeft.

Verf. 73.

Vers. 73.

Maer boven al de naam van Liber] VVan *liber* is vry gesecht int Latijn ; ende daer en is niet vryer dan die beschoncken is.

Vers. 82.

De nootdrift van het leven] De oude willende uytdrukken de volheyt van alle dingen, plachten een hooren vol vruchten te schilderen , die sy *Cornucopiam* , dat is, *des hoorns overvloet*, noemden.

Vers. 84.

Ben hoop van overvloet] Daerom secht Ovidius sprekende vande wijn , *inim pauper cornu sumis*, dat is, *dan krijcht oock een arm mensch hoorens*. gevende daer mede te kennen de hope van overvloet die de wijn maeckt. Ende Horatius , Bacchum aenspekende, & *addis cornua pauperi*, dat is, *ghy doet den armen hoorens aen*.

Vers. 86.

In hoorens viert geschoncken] Hier van is te lesen Athenæus , ende andere. de welke seggen, dat de Griecken hoorens in voorige tijden gebruyckten om de wijn in te mengen: ende alsoo zy de hoorens *κίερα* noemden , mecnē dat zy daer van gehouden hebben het woort *κίερα*, dat is, *mengen*.

Vers. 89.

Van Ammon voort gekomen] Diodorus Siculus in zijn vijfde boeck secht , dat Bacchus daerom met hoorens wort geschildert , om dat hy de soen is van Iupiter Ammon, de welke over al met hoorens geschildert wort.

Vers. 90.

De ossen hebt genomen &c.] Overmits Tibullus ende ontallicke andere seggen , dat Osiris ende Bacchus een sijn. Nu weten wy dat Osiris , soo zy seggen , eerit de ossen inde ploech gevoecht heeft.

Vers. 92.

Seer stout] Gelijck de hoorn beesten. als terstont hier naer volght. die daerom de hoorens plachtē met hoey bedeckt te dragen, om darfe niemant souden opt lijf loopen ende beschadigen. Daerom secht Horatius seer aerdich vande spijtge ende lebbige poēten, die niemant niet en sparen noch verschoonen: *Fenum habet in cornu*, dat is, *hy draecht hoey op syn hoorn*.

Vers. 94.

De mans de hoorens dragen] Het is een gemeen spreekwoord hier te lande, dat wy seggen een alfulcken hoorens te dragen, die zijn huysvrou ontrouwicheyt bewijst, ende haer met een ander vergeet. Het selde is gebruyckelick geweest by de Griecken,
die

de welcke seyden , *Κίετα τινὲ ποιῶν*, dat is , *ymant hoorens setten*; welckers vrou dat gebruyckt wort: gelijk ons leert Artemidorus in zijn boeck vande Droomen, in het tweede boeck, aen het XII capittel.

Vers. 97.

Men secht dat Phæbus] Callimachus in zijnen Hymnus van Apollo; Plutarchus in zijn boeck vande vernufttheyt der dieren; Martialis; de schrijver des briefs van Cydippe aen Acontius, spreken van dit autaar, het welcke Apollo ende Diana van hoorens gebout ende gemaect hebben. De selfde Plutarchus in het leven van Theseus secht, dat het voorgemelde autaar alleen gemaect is geweest van slincker hoorens, ende int voornoemde boeck, van rechter hoorens. Maer laet ons Callimachum hooren:

Τετραίτης τὰ πρῶτα θεμέλια φοῖβε ἔπηξε
 Καλῇ ἐν Ὀρτυγίῃ, περιηγέει ἐγγύθι λίμνης.
 Ἄριστος ἀγρώσας (α καρχαία σιωνεχὲς αἰγῶν
 Κνωθιάδων φορέειεν, ὃ δ' ἔπλεκε βωμὸν Ἀπόλλων.
 Δείματό μιν κρεάσων ἰδίθλια, πῆξε δὲ βωμὸν
 Ἐκ κρεάων, κρεάς δὲ πῆξε ὑπεβάλλειο τοίχας.

Dat is:

*Vier iaer was Phæbus oudt, als hy begoft te stellen
 In Delos een autaar ontrent het ront moras.
 Diana ginck ter iacht, en placht hem toe te tellen
 De koppen van het wilt, daer Cynthus vol af was.
 Apollo timmerd aen, hy leyde vast de gronden
 Van d'hoorens die hy kreech, daer maeckt' hy het mē vast,
 Soo dat de muynen self op groote hoorens stonden
 Rontom dat wonder werck, elck op zyn plaets gepast.*

Vers. 98.

geknocht aen alle sijden Met hoorens] VVant Plutarchus secht dat de selfde hoorens sonder lijm oft eenig ander klevende stoffe aen een hingen.

Vers. 112.

Aëdon niet en maeckt] Aëdon is in een hert van Diana verandert, ende heeft van haer zijn hoorens verkregen. VVelcke fabel genoegh bekend is.

Vers. 113.

op Citharens kappen] De Berg in Bæotia, op de welcke Bacchus wiert geviert.

Vers. 114.

Soo menich Thyas stelt] De vrouwen die Bacchus vierden, wierden genoemd *Thyades*, van het Griexsche woort *θύαν*, dat is geleyt, *offeren*.

E

Vers. 115.

Vers. 115.

Dat Menas] De selfde worden oock anders *Menados* genaemt, van het Griecxsche woort *μαίνεσθαι*, dat is, *dol ende rasende sijn*: om dat zy dol wierden, soo haest als zy Bacchum begonden te vieren.

Vers. 117.

O Bassaren] *Bassaris* was een lanck kleedt, dat de priesters ende priesteressen van Bacchus droegen, tot de voeten toe komende. In Thracia wierden de vossen *bassares* genaemt; daerom meynen sommige dat dit kleedt van vossen vellen was. Hoe het is, Bacchus wort daer af *Βάσαρος* van Orpheus, *Bassarum* van Horatius ende andere genaemt.

Vers. 119.

met de huyl] De Poëet verstaet de huyl, die *μελεις* vande Grieccken wort genaemt, van het woordt *μελεις*, dat is, *een hindcken*. Vvelcke huyl Nonnus onde al de Poëten hem toe schrijven.

Vers. 121.

Leent my den hollen stock] In het Griecx *νάθηξ*, in het Latijn *serula* genaemt: die de Poëten seggen dat Bacchus ende zijn priesters in de handt dragen, om het vallen te behoeden. Het is een plant wonder licht, ende van binnen mergachtig ofte sponsig. In de selue seggen oock de Poëten dat Prometheus het vier gesloten hielt, dat hy Iupiter ontnomen hadde. Nu dat hem de priesters van Bacchus droegen, getuycht genoeg het speeckwoort dat by Plato ende ander wort gelesen:

Πολλὲ μὲν νάθηκεφόροι παῦροι δὲ τε Βάκχοι:

Het welcke te seggen is, *datse niet al Bacchus sijn, die sijnen hollen stock dragen*. Gelijk het oock niet al *kecsen* en sijn, die lange messen dragen: naer ons gemeyn spreekwoort.

Vers. 128.

Op Beroë] Leest dese historie by den Poëet Nonnus in zijn x i boeck, hoe dat Bacchus ende Neptunus alle beyde *Beroë* lief gehadt, ende om haer gevochten hebben.

Vers. 129.

Hoe Ampeli]. Leest oock den selfden Nonnus in zijn x i boeck, alvaer hy vvijsluchtich vertelt, hoe Ampelus in een vvijsngaert verindert is. Den vvelcken onse Poëet hier volcht. Tis te vveten oock, dat het Griecksche vvoor *ἄμπελος* een vvijsngaert beteykent, aldaer de selfde Nonnus zijn oog op heeft.

Vers. 136.

En woont by Phlegethon] Een helsche rivier alsoo genaemt *ᾠδὴ τὸ φλεγέθων*, dat is, *om datse alwijs brandt*.

Daer

Daer by.

noch by Coxytus niet] Een helsche rivier alsoo genaemt $\delta\alpha\pi\epsilon\ \tau\hat{\upsilon}\ \kappa\alpha\kappa\upsilon\lambda\hat{\iota}\varsigma$, van den rou die daer altijt gemaectt vort.

Vers. 143.

Enbule leert my toeb] Bacchus vort in het Griecx genaemt $\epsilon\upsilon\beta\alpha\lambda\lambda\omicron\varsigma$, dat is, *van goeden raet*, om dat hy de sinnen scherpt. Het vvelck de Persen vvel verstonden, die altijt beschoncken zijnde raetsloegen, ende met groote saecken besich vwaren. De Poëet geeft hem hier de naem, om dat hy geern van hem soude vveten, hoe dat hy de vvijn heeft gevonden. Het vvelck een kloecken vont vvas.

Daer by.

Limnae maectt my kent] Dese naem heeft Bacchus gekregen, om dat hy te Limnen aldermeest geviert wiert, wesende een dorp buyten Athenen.

Vers. 156.

Tot een vermaecklick spel] De Poëet bewijst onder ander de dwaefheyt van de gene die het vinden vande wijn den bock toe schrijven, door dien dat die van Athenen den bock om de schade die hy aen de wijngaert dede, vilden, ende van zijn huyl sacken maeckten, die zy besmeerden, ende alsoo daer op springende in het sant met den kop vielen, het welck sy noemden $\alpha\iota\sigma\kappa\omega\lambda\iota\alpha\lambda\hat{\iota}\varsigma$. Hier op heeft de Poëet Virgilius gelet in zijn eerste vande Lantbouwinge als hy secht:

Mollibus in pratis unctos saliere per utres.

De seeste selve hiet $\alpha\iota\sigma\kappa\omega\lambda\iota\alpha$, ende die de selve vierden, werden $\alpha\iota\sigma\kappa\omega\lambda\iota\alpha\varsigma\alpha\iota$ genaemt, ende $\alpha\iota\sigma\kappa\omicron\delta\omicron\rho\omicron\mu\hat{\iota}\tau\alpha\iota$. VVelcke naem eenige kettters onder de Christenen gegeven is geweest, die hier in de heydens volchden.

Vers. 173.

Ghy sloecht bem met u spier] De Poëten seggen, dat de tranen van Lycurgus, coninck van Thracen, die hem uyt de oogen op d'aerde neder vielen, doe hy alsoo van Bacchus vvert gehandelt, in koolen veranderden. Gelijk de selve fabel vvijtsloepich vort vertelt int Griecksche boeck vande Landtbouvvinge, uyt verscheyden oude schrijvers by een vergaert, ende door last vanden Keyser Constantinus uytgegeven.

Vers. 169.

Naer dat ghy waert goulucht] Leeft by Homerus in zijn sefte, daer hy verhaelt, hoe Bacchus van Lycurgus geiaecht is geweest, ende heeft hem in de zee begeben.

Vers. 195.

Want sonder Bacchinias] Het bekent seggen vande Latijnsche comœdiant, het welck onse Poëet hier uyt gedrukt heeft, luydt aldus ; *Sine Cerere & Baccho friget Venus.* dat is, *Sonder Ceres* (dat is broot) *ende Bacchus, is Venus* (dat is de liefde) *kouet.* Het welcke de selfde Poëet by een ouder schrijver heeft gevonden ; namentlick dit Griecx : *νεκρὸν Ἀφροδίτῃ Διονύῳ δόξα καὶ Δήμητρῳ.* dat is, *Sonder Bacchus ende Ceres is Venus doot.* Ende Euripides secht :

Ὅμως δὲ μὴ παρόν(τ)ι ἐκ ἔσω Κύπρις.

Dat is :

*Neemt wech den liefelicken wijn,
Soo salder oock geen Venus zyn.*

Vers. 213.

De kryden in den wyen en bloemen.] De Poëet druckt uyt de woorden die gemeenlick gebruyckt worden, van de gene die anders geenen Godt en kennen als Bacchus, die niet veel en passen op het toekomende. ende heeft in den sin gehadt de plaetse van den Poëet Moschus, die beklagende de doot van de Poëet Bion, alsoo singt :

Ἄι αἰ ταὶ μαλάχαι μὲν ἔπαυ κατὰ κάπον ὀλῶνται,

Ἡ δὲ χλωρὰ σέλινα, τό, τ' εὐθαλὲς ἔλιν ἀνηθον,

Ἵς τερὸν αὖ ζῶντι, καὶ εἰς ἔτ(τ)ι ἄλλο φύοντι.

Ἀμμες δ' οἱ μεγάλοι καὶ καρτεροὶ ἢ (σοφοὶ ἀνδρες,

Ὅπότε πρῶτα θάνατος, ἀνάποσι ἐν χθονὶ κοίλα,

Εὐδομος εὖ μάλα μακρὸν, ἀτέρμονα, νήχρον ὕπνον.

Dat is :

*Eylacen siet de kool, naer dat zy is verschoven,
De petercely groen, het dil gekrult in d' hoven,
Het leeft noch evenwel: men siet het weder bloeyen
Het naeste iaer daer aen, en even vlytich groeyen.
Maer wy dat groote volck, begaest met kracht en reden,
Naer dat de bleecke doot ons komt aen boordt getreden,
Men gaet ons dadelick met holle aerds bedecken,
En slapen eenen slaep, die niet en is te wecken.*

Vers. 215.

de gonde son die staet, Soo dickwils weder op] Catullus:

*Soles occidere & redire possunt,
Nobis cum semel occidit brevis lux,
Nox est perpetua una dormienda.*

Dat is:

Dat is:

*De dagen gaen en keeren weer,
Maer als wy eenmael liggen neer,
Wy zijn berooft van alle kracht,
En slapen eenen langen nacht.*

Verf. 229.

De faeck en is niet lanck] Dese fabel en behoeft men niet te soecken: want zy is van het gewas van den Poët, ende by hem gedicht.

Verf. 233.

Apollo bracht de lier] Hier wort int cort verhaelt, wat elcke Godt tot s'menschen oorboor gevonden ende bygebracht heeft. Gelijck Apollo de lier heeft gevonden, al ist dat de Poët Horatius, Mercurio die toeschrijft, den welcken hy noemt *curvae lyra parentem*, dat is, 'vader vande kromme lier.

Verf. 234.

Neptunus bracht de peerden] Die hy aldereerst gevonden heeft, op den selfden tijt als Minerva de olive vant, doe zy twisteden, wie dat van haer tweek de stadt van Athenen de naem soude geven.

Verf. 235.

Osiris bracht oock wat] Een Godt van Egypten, den welcken men toeschrijft dat eerst de ossen inden ploech gevoecht heeft, wiens huysvrouw Isis was, die hier volcht.

Verf. 238.

De suster ende vrou van Jupiter] Iuno. die de Poëten willen datse de suster ende huysvrouw van Jupiter is geweest.

Verf. 251.

Door Achelous raet] Achelous is een bekende riviere, gelijk getuycht de Grieksche schrijver Didymus, ende voor hem een ander genaemt Agesilaus: dewelcke aenteyckent, dat Oceanus tot zijn huysvrouw genomen heeft Tethyn zijn suster: dewelcke veel kinderen voort geteelt hebben. VVaer van d'outste is geweest Achelous, wiens naem zy daerom gebruyckt hebben, gelijk Ephorus een oude historischrijver oock betuycht, voor alle water. als de Poët Aristophanes, seggende in zijn comödie, genaemt *Cocalus*, *Ἥταιρε γὰρ μὲν οἶνος ἔμικται πρὸς Ἀχελῷον*. dat is, *de wijn heeft mijn gequetst om dat hy niet gemengt was met den drank van Achelous*. Hier op heeft Virgilius gelet, sprekende van Bacchus:

Poculaque inventis Achelœia miscuit uvis.

Dat is:

*Die Achelous droeve vloet
Gemengt heeft met de druive soet.*

Onse Poët insgelijcx heeft Achelous hier gebruyckt voor t'water.

Vers. 265.

Ghy hebt o Nyctelen] Een naem van Bacchus , ἀπὸ νυκτός, dat is: *van de nacht*. om dat hy by nacht geviert wert.

Vers. 273.

Sy riep met droever stem] De klachte van Ariadne hebben gemaect ' Catullus', in zijn bruylof-liet, van Peleus en Thetis; ende Nonnus in zijn seivenveertichste boeck. Siet oock by Ovidius den brief van Ariadne aen Theseus.

Vers. 319.

Met zynen droncken hoop,] Desen hoop ofte toerusting van Bacchus , gelijk hy quam by Ariadne , in zijne volle cracht , wort vande Griecken genoemt χορός Ἀριάδνης.

Vers. 321.

Thien briesfende Menaden,] De priesteressen van Bacchus. De oorsaeck vande naem siet boven.

Vers. 322.

En even veel Lanaden] Soo worden oock de priesteressen van Bacchus genaemt, ἀπὸ τῆ ληνῆς, dat is, *vande pers*.

Vers. 323.

Eick hadt een lange spies] Een spies bekleet met wijngaerdbladeren, ofte, so als andere seggen, met klimmercruyt, vande Griecken genaemt θυρσος. den welcken zy Bacchus in d'hand geven. Nonnus beschrijftse aldus in zijn veerthiende boeck:

καὶ πάλιν ἔγχεα θύρσα , καλυπτομένη δὲ πετήλοις
Δέρεσσι αἰμπελούσῃ ἐν χαλκῇ καὶ αἰχμῇ.

Dat is :

*En thyrsus was zijn spies: die was met bladren dicht,
Van wijngaerden bekleet: van yser was de schicht.*

Doch Euripides, gelijk de Poëet, noemt dese spies, κίσσινον βέλ.

θύρσῳ τε δὲ ἰς χεῖρα , κίσσινον βέλ.

Dat is:

*Hy gaf den thyrsus in de hant,
Vol klimmerkruyt aen alle kant.*

Vers. 325.

Silene vol gesopen] Die de Poëten seggen dat Bacchus opgebracht heeft , ende gesadich hem met zynen sel volcht.

Vers. 326.

Vers. 326.

Met zynen esel traech] Desen esel secht Aratus dat daer na inden hemel is geset. het welck niet en is te beklagen, overmits datter noch genoegch op d'aerde blijven.

Vers. 327.

De goddelicke wan] Ander seggen dat het een wiege was, deur dien dat het Grieksche woort *λίαν*, soo wel een *wiege* als een *wan* beteyckent. Virgilius schrijft Bacchus de wan toe, daer hy secht, *ὦ μυστικὰ νάννου Ιακχί*, dat is, *den heyligen wan van Bacchus*.

Vers. 328.

Een groote volke kan] Die de Poëet Virgilius, Sileno toeschrijft: ende noemtse *cantharus*, als hy secht:

Et gravis attrita pendebat cantharus ansa.

Dat is:

*Een kruyck met een versleten oor,
En swaer genoegch, die hinck daer voor.*

Vers. 329.

Die van u nachten wisten] Dat is van uwen Godsdienst, om dat Bacchus by nachte geviert wert. Om welke oorfaeck oock Virgilius den berch Cithæron, daer dese Godsdienst geschiede, vande nacht *nocturnum* noemt.

Vers. 330.

Die droegen uwen tuych] De Poëet heeft uytgedrukt het Grieksche woort *οργυια*, dat is, het heymelick tuych van Bacchus.

Daer by:

In twee besloten kisten,] De Grieken houden het selfde woordt, ende noemen dese kisten van Bacchus, *κίστας*: ende Tibullus en noemt het niet anders int Latijn, met dit veers:

Et levius occultis conscia cista sacris.

Dat is:

*En oock daer by de lichte kist,
Die zijn verborgentheden wist.*

Vers. 331.

Haer volckde Maron na] Een priester van Bacchus, ofte een van zijn gevolch. vande welke Athenæus secht in zijn selte boeck, dat de wijn zynen naem heeft. diemen noemt int Latijn *vinum Maroticum*: *ὄινος Μαρσιώτης* int Griecx geseyt, ofte veel eer

eer *Μαρείας*, de stad van daer hy komt. *εἰληθεὶς ὡς τοι* (secht hy) *τὴν ποσειδηρείαν*
λαβῆσαι διὰ Μάρωνος, ενός τῶν μετὰ Διοτύου τὰς στρατείας πεποιημένων. Dat is:
Dit haren naem van Maron heeft genomen, een vande gene die den tocht van Bacchus ge-
volgt hebben.

Vers. 332.

Den droncken Staphylus] Siet van Staphylus ende Botrus, vrienden van Bacchus, Nonnum in zijn achtiende boeck. Zy hebben alle beyde haren naem, d'een van *σαφυλή*, d'ander van *βότρυς*; bereykende beyde een druive. De Poëet noemt Botrus *kael van veren*, om dat de dronckaers gemeynlick naeckt en kael zijn.

Vers. 334.

En Methe vol van Wijn] *Μέθη* is de dronckenschap int Griecx, daer van is de Godinne vande selve *Methe* genoemd. Siet Paulianus, ende andere.

Vers. 335.

Sylvanus op het lijff] De Godt vande bosschen, die Virgilius oock by Bacchus voecht.

Vers. 336.

Veel bommen gref geluyt] Die de Griecken ende Latijnen *symphonia* noemen, dat is, *strommels*. Die Bacchus by Euripides segt dat hy ende Rhea gevonden hebben. Siet den seifden Poëet in zijn Tragœdie genoemd *Baccha*.

Daer by:

gemengelt met cymbalen] Nonnus ende andere schrijven de cymbalen overal Bacchus toe, gelijk oock de hamers, hier oock niet vergeten, die hy *ρόπτρα* noemt:

*Καὶ τελέλει' ἄρπυιον ἐπεισιώσας Λυαίῳ,
 Πρώτῃ ρόπτρον ἔειπεν· ἐπεπλάττει δὲ βάκχῳ
 κύμβαλα διενύσας περικροτὰ διζυγί χαλκῷ.*

Dat is:

*Zy heeft de fessen eerst van Bacchus in gaen voeren,
 Den hamer eerst beweicht, en aldereerst gaen roeren:
 Zy heeft oock eerst geroert, en voor den dach gaen halen
 Van koper toegeroecht, twee klinckende cymbalen.*

Doch op dat een yeder verstaen mach, hoe ende wat maecksel dat de cymbalen van Bacchus geweest zijn, hebben de selue goet gevonden hier by te laten uytdrukken, alsoo zy noch in de overblijffelen van de outheden gevonden wierden te komen.

Hier

Hier vooren inde afgebeelde oude steen van Bacchus, staet een vrouwe met dese cymbalen inde hant daer op spelende, liet op't veers. 59.

Verf. 337.

Veel hammers] Die wy alreede gefeyt hebben, dat de priesterffen van Bacchus gebruyckten, ende van de Griecken *ῥόπαλα* genaemt wierden.

Verf. 370.

Dan fpreken hare boden] VVt den Poëet Musæus, die secht:

*παρθενικῆς γὰρ
κυπελίων ὁάρων αὐλάγγελός ἐστι ζωπή.*

Dat is:

*Want als een dochter swijcht int midden van de min,
Denckt dan dat zy wat heeft van Venus in de sin.*

Verf. 376.

Van uw' gespickelt vel] Dat van de Griecken *νεβελς* genaemt wort: als hier boven is gefecht. Euripides noemt het *νεβελδος ἱερὸν ἰνδύλον*. Dat is, *het heyligh kleet van nebris*, ofte, *het binde-vel*.

Verf. 379.

De zee lach stil en stom] De Poëten hebben een manier, dat zy de zee stil ende stom maken, soo daer yet befonders gefchiet. Dit noemt de Poëet Ennius *pausam maris*, d'andere, *silentium maris*; de Griecken, *ἠσυχία*. Alsoo secht de Poëet Callimachus:

Ἐσυχμῆ καὶ ᾠῆς ἐπ' Ἀπόλλωνος αἰοιδῆς.

Dat is:

*De zee die licht gans stomen stil
Als maer Apollo singen wil.*

Verf. 385.

Mimallones die liepen] Die van Macedonien noemden alle kloecke vrouwen ende die de 'mannen navolchden , μιμαλλόνας, ὅτι τῇ μιμῶντι τὰς ἀνδρας : om dat zy de mans naer deden. Dese naem geven de Poëten de vrouwen die Bacchus vierden, gelijk Ovidius, ende andere. Hesychius : μιμαλλόνες, βάκχαι, dat is, *Mimallones* werden de Baccha ofte priestersfen van Bacchus genaemt.

Verf. 391.

En daer gestelt ten toon.] Leest by Aratus, Germanicus zijn uytlegger, Ovidius ende ander, hoe dat Bacchus de kroon van Ariadne onder de sterren plaets heeft gegeven, die daer noch staet.

Verf. 392.

Dicht aen het beelt dat knielt] Dat vande Griecken daerom ἐγγόραζιν genaemt wort, dat is, *knielende*. Die vande hemelteyckenen schrijven, seggen dat het Hercules is die knielt.

Verf. 399.

Geworpen metter bam.] Siet Homerus in zijn eerste Iliados. daer ghy sult vinden hoe Vulcanus van Iupiter uyt den hemel geworpen ende in Lemnos gevallen is.

Verf. 402.

En manck aen beyde sy.] De Poët druckt uyt de naem ofte eygenschap die Homerus Vulcano geeft, hem noemende ἀμφιγυήντα, dat is, *aen beyde syden krepel, oft manck.*

Verf. 403.

Ghy hebt Silenus peerd.] De Poët spreekt beleefdelick; noemende den esel van Silenus, een peerd. Dese fabel en vintmen (mijns wetens) by niemant vande ouden, dan alleen by den Griekschē Orateur Aristides in zijn oratie Διώνυσος, dat is, *Bacchus*, genaemt; daer hy aldus onder ander spreekt: καὶ μὴν καὶ τῷ Ἡρακλεῖ καὶ ὡς μὲν θεῶν τῷ Διὶ δὴμιλλαξε· κομίζας τὸν Ἡρακλεῖ ἀκονίει· εἰς τὸν ἔρανον· καὶ ταῦτά τε αἰαθεῖς ὄντα· καὶ ὡς μὲν αἰνιγματῶν ἐστιν ἐν τῷ λόγῳ, δῆλον· δῆλον δὲ ἐστὶ τὸ τελευτᾶ τὸ αἰνιγμα· ὡς ἄρα πολλή τις καὶ ἀμαχία ἢ δύναμις τῷ θεῷ· καὶ δύνανται αὐτῷ καὶ ὄντας περὶν, ἐκ' ἵππου μόνον. Dat is: *Voorder sechtmen oock, hoe dat hy Iuno wederom met Iupiter versoent heeft: naer dat hy Vulcanum tegen zijnen danck in den hemel gebrocht hadde. Die hy op eenen esel heeft geset. Welcke fabel merckelick een ander beduytsel heeft. Het welcke oock licht is om te verstaen. Te weten, dat dese Godt een besonder groote kracht heeft: ende dat hy niet alleen de peerden, maer oock de esels vleugels kan geven. Alsoo moet die* plaets

plaats gelezen worden : te weten in stede van, τῷ υἱῷ Διὶ δαΐζειν, dat is, *met haeren soen versoent*, τῷ Διὶ δαΐζειν, *met Iupiter versoent*. VVan Iuno op Iupiter gestoort was, om dat hy haeren soen uyt den hemel geworpen hadde, die daer naer weder wel te vreden wiert op Iupiter. moet oock gelezen worden κομίζας τὸν Ἡφαιστον ἄκοντι εἰς τὸν ὑπανάον: dat is, *naer dat hy Vulcanum tegen den danck van Iupiter in den hemel gebracht hadde*, niet ἄκοντα, *tegen den danck van Vulcanus*. Het welcke veroorsaecht heeft dat de geleerden Canterus hier gedooit ende die plaats niet wel verstaende, qualick overgeset heeft in zijn Latijnsche oversettinge. Onse Poët heeft dit vernuftelick gemerckt, ende niet min verstandelick dan geluckelick verbeterd. Dat ick niet genoegch kan prijsen. Dan laet ons voort varen.

Vers. 417.

Phlegra] Een stadt in Macedonien, uyt welcke de Poëten seggen dat de Gigantes ofte reusen den hemel bestormt hebben, ende daer vande Goden verslagen zijn geweest.

Vers. 418.

Mimas] Een vande hemelbestormers oft reusen, by Horatius ende andere gemelt.

Vers. 419.

Rhæcus] Dit is oock een reuse, daer van Horatius secht, sprekende van Bacchus:

*Rhæcum retorsisti leonis
Vnguibus, horribilique mala.*

Dat is:

*Ghy hebt daer Rhæcus neer gevelt
Als eenen leeu, met groot geweld.*

De selfde Poët op een ander plaats voecht Rhæcus ende Enceladus als twee reusen by malkander.

Vers. 420.

Verandert in een leeu] De Poëten seggen, dat Bacchus vechtende tegen de reusen, in een leeu verandert is geweest; om te kennen te geven, de sterckte die de wijn geeft.

Vers. 425.

Typhæus] Dit is van gelijcken een reuse. Leest van hem ende zijn volkomen beschrijvinge by Nonnus in het eerste ende tweede boeck; met meer andere. De Poëten seggen, dat dese soen is geweest van Titan ende Terra.

Vers. 426.

Porphyryon] Oock een vande reusen, daer Horatius van secht,
minaci Porphyryon statu,
gevende te kennen hoe vreselick ende schrickelick hy was.

Vers. 431.

Ganymedes] De schencker van Iupiter, by al de Poëten bekend. D'oorfack van zijn naem, siet by den Filosooph Xenophon in zijn Maeltijdt.

Vers. 441.

O Paan] Siet d'oorfack van dese naem beneden, opt veers. 632.

Vers. 445.

Het eerste voor de maech] Onse Poët schijnt uytgedrukt te hebben de delicate veerskens van Eubulus de Poët, die noch gelezen worden by Athenæus in zijn tweede. VVaer hy spreekt, van de eygendommen ende krachten vande wijn, als oock van de maet in het gebruyck van den selven :

Τρεῖς γὰρ μόνον κρατῆρας ἐγκραυνύω
 τοῖς εὖ φρονέσι· τὸν μὲν ὑγείας ἔνα,
 "Οὐ πρῶτον ἐκπίνουσι· τὸν δὲ δεύτερον
 Ἐρωῖ' ἡδονῆς τε, τὸν τρίτον δ' ὕπνου.
 "Οὐ εἰσιπτόντες οἱ Λοφοὶ κακλήμενοι
 "Οικαδὲ βαδίζουσιν.

Dat is:

*Die wijs en sedich is, die wil ick drymaelschinken,
 Het eerste mogen zy om haer gesontheyt drincken.
 Het tweede mach wel met. want dat is om te minnen,
 En vroeyelick te sijn. het derde doet de sinnen
 Bevangen van den slaep. met dese dry gelafen
 Laet ick de lieden gaen, die niet en willen rasen.*

Vers. 449.

het getal der Gratien] VVant de Poëten seggen, darter dry Gratien zijn, met namen, Aglaïa, Euphrosyne, Thalia.

Vers. 450.

by Venus selve leven] Om dat de Poëten seggen, dat de dry voorgemelde Gratien, camerieren sijn van Venus. die niet alleen vande min, maer van alle aerddicheyt godinne is, diemen door het misbruyck des wijns te buyten gaet.

Vers. 451.

Die drymael dat instelt.] VVant drymael dry is negen, ende soo veel Musæ sijnder.

Vers. 453.

Oromtes] De schoonsoon van Deriades (koninck vande Indianen) die Bacchus heeft (gelijk Nonnus in zijn seventhiede verhaelt) soo verre gebracht, dat hy hem selven

selven het leven heeft benomen. VVaer van de rivier, daer hy in gevallen is , Orontes is genaemt.

Verf. 455. en Verf. 457.

Thriambus u genoemt.] Diodorus Siculus, ende ander schrijven, dat Bacchus alder eerst heeft getriumpheert komende uyt Indien , het welck de Griecken noemen *Θεῖαμβεύειν* : ende de triumphe selve *Θεῖαμβον* . welck woort schrijven vele , zinnen naem te hebbē van *Θεία* , het welcke beteekent *vijgeblaeren*, om dat Bacchus daer mede is gekroont geweest uyt Indien komende.

Verf. 456.

Met ongehoorde macht] VVant de Poët Nonnus verhaelt , dat hy alleen met zijn spies beleet met wijngaertbladers, Deriadem voornoemt geraeckte, ende wierp hem in het water, daer hy bleef.

Daer by:

Deriades geweld] De koninck van Indien , daer wy alreede van gesproken hebben. Nonnus verhaelt int breede, hoe hy oorloch tegens Bacchus gevoert heeft , ende zijn doot, in het veertichste boeck.

Verf. 459.

Twee panthers] De panthers ende tigers, vreeselicke dieren, worden Baccho vande Poëten toegelichickt, om te kennen te geven de hitte ende de kracht vande wijn.

Verf. 465.

Van alderhande kryyden.] De Poëten geven Baccho eenen rock gemaectt van bloemen, die de Griecken noemen *αἰθήρην χιτῶνα*, dat is, *den gebloemden rock*. De reden hier van geeft Phurnutus met dese woorden : καὶ τὸ μὲν τῆς αἰθῆρας αἰθήρην, τὴν ποικιλίαν παρίσχει τῆς ὁπώρας. Dat is: *Dit bloeyende kleedt geeft te kennen de verscheydenheyt van zijn vruchten*. Gelijck de druyven oock van verscheyden coleuren zijn.

Verf. 485.

Men secht dat Cato self] Horatius in zijn derde boeck Odar.

*Narratur & prisçi Catonis
Sape mero maduisse virtus.*

Dat is :

*Men secht dat d'oude Catoos deucht
Haer inde wijn wel heeft verheucht.*

F 3

Verf. 486.

Vers. 486.

en altijd ongeschoren] Soo wort Cato vande Poëten genaemt , door dien dat hy hebbende medelijden met zijnen tijt , ende volgende de Philosophen , die Stoici genaemt werden , ongeschoren ginck. gelijk Lucanus onder andere van hem vertelt in zijn tweede boeck vande oorlogen tusschen Iulius Cæsar ende Pompeius : dat hy selve op zijn eygen bruyloft , geduyrende de inlandsche oorloge , hem niet en heeft laten scheeren.

Vers. 488.

Iae Socrates en was] Alcibiades inde maeltijt van Plato , vertelt dat Socrates niemant aen tafel placht schuldich te blijven , ende gevende hem een groote gesontheyt , secht van hem : πρὸς μὲν Σωκράτη , ὦ ἀνδρες , τὸ σόφισμά μοι ἔδεν · ὁπότεν γὰρ αὐτὸν κελεύσῃ τις , τοσῶτον ἐκπιῶν , ἔδεν αὐτὸν μᾶλλον μεθύσθῃ . Dat is , *An Socrates , goede vrienden , en hebbe ick geen kans . want doet hem drincken al dat u goet dunckt , hy sal de selve man blijven , sonder dronck te werden .*

Vers. 604.

Een schuymende gelas] De woorden van Socrates sijn , nae dat hy geseft heeft inde maeltijt van Xenophon , dat hy ganschelick wil drincken , doch met soetichcyt : Ἦν δὲ ἡμῖν οἱ παῖδες μικρᾶς κύλιξι πυνκὰ ὀπιψευκάζωσιν (ἵνα καὶ ἐγὼ ἐν Γοργίαισις ῥήμασιν ἔπω) ἕτως ἔβιαζόμεθα ὑπὸ τῶν οἶνων μεθύειν , ἀλλ' αὐαπειθέμεθα πρὸς τὸ παιγνιωδέστερον ἀφιζόμεθα . Dat is : *Maer indien ons de knechten kleyn ende schuymende bekerkens dickwils toebrengen , (op dat ick de woorden van Gorgias gebruycke) soo en sullen wy niet met geweld gedrongen worden dronck te sijn , maer met soetichcyt ende al spelende tot de vroolickheyt geraecken .* Cato by Cicero in het boeck vanden Ouderdom , denckende op dese plaets , noemtse *pocula vorantia* , dat is , *schuymende gelaeskens*.

Vers. 498.

Die moet op Pholus sien] Pholus ende Hylæus zijn Centauri geweest (dat is , *half man , half peert*) die doort overdadich gebruyck vande wijn , tegen de Lapithen gevochten , ende teenemael de bruyloft van Pirithous gestoort hebben . Siet by Virgilius in zijn tweede boeck vande Lantbouwinge , daer ghyf alle beyde met namen sult vinden . De fabel self hebt ghy by Ovidius in zijn twaelfste vande Veranderinge .

Vers. 499.

Icarius voor al] Proportius noemt hem *Icarum* . Siet de fabel by Hyginus in c x x capittel ; Apollodorus in zijn i i i boeck , ende andere .

Vers. 507.

Maer Evan heeft hem self , zijn dochter , zijnen honds] De dochter van Icarus wort *Erigone* genaemt , ende inden hemel *Virgo* , dat is , *maech* . Siet Aratus , Germanicus , Hyginus ,

Hyginus, ende andere. Den hondt wort genoemt *Mara*, ende inden hemel *Canicula*, dat is, *Hondeken*.

Verf. 513.

Leuconoe was dol] Die Bacchus, om datse met zijn heylicheyt spottede, gelijk Ovidius ende andere schrijven, in een vleermuys verandert heeft. Siet *Ælianus* in zijn derde boeck van Veelderley historien. De Philosophen seggen, dat de vleermuys niet soo seer en haet, als het klimmercruyt, dat Bacchus aldermeest in eeren hout ende beminnet. Soo datse vanden reuck sterft. Zy wort van Ovidius *Alciboe* genaemt.

Verf. 515.

De schippers waren sot] De schippers van Tyrrenen, de welke Bacchus in haer schip genomen hadden om in Naxos te brengen, bespotteden hem, ende wierden daerom in dolfijns verandert, haer seylen ende touwen in klimmercruyt ende wijngaert rancken. Leest Hyginus in het c x x i v capittel, Ovidius in zijn Veranderingen. Appollodorus secht dat de mast ende riemen in serpente zijn verandert geworden, het schip met klimmercruyt geladen. Siet hem in zijn derde, Nonnus in zijn x l i v, ende Lucianus. Oppianus sprekende vande dolfijns secht aldus:

Ὡς ἴσον καὶ φῶτες ἔσαν πάροις, ἡδὲ πόληας
 Ναῖον ὅμῃ μερόπειασι, Διονύσοιο δὲ βαλῇ
 Πήλον ἐπημείψατο, καὶ ἰχθύας ἀμφεβάλοιο
 Γήους.

Dat is:

*Het waren menschen eerst, en woonden inde steden
 Ia by het ander volck: maer Bacchus heeft haer leden
 Verandert en gemaect, dat zy nu visschen sijn
 En wonen ind Zee.*

Verf. 524.

Ghy dreycht ons aen het hoefi] Plautus uyt een ander Griekischen Poët, die *Athenæus* aen roert, secht vande wijn in zijn Comedie, genaemt *Pseudolus*:

----- *Magnum hoc vitium vino est,
 Pedes capiat primum: luctator dolosus est.*

Dat is:

De wijn heeft een groot gebreck over hem: hy is een loos worstelaer, ende tast eerst na de voeten.

Verf. 528.

Maer ghy woont inde kan] Genomen uyt de woorden van Cyclops, by Euripides:

Θεός δ' ἐν ἀσκή πῶς γέγηθ' οἶκας ἔχων;

Dat is:

Dat is:

*Wat is het voor een Godt die leeft,
En in de si. s zijn woning' heeft.*

Verf. 535.

Met Ikelos zijn maet] De Poëten seggen, dat Ikelos een soon ofte medemaet is vanden droom, om dat den droom alle dingen naboorst. VWant *ἰκαλῶ* is het selfde te seggen in het Griecx, dat *ὅμοιῶ*, dat is, *gelijk*.

Verf. 536.

En Phantasos zijn soon] Oock een soon vanden droom. De Philosophen seggen dat den droom daer in verscheelt vanden slaep, dat de slaep is sonder inbeeldinge, ofte fantasie: den droom en kan daer sonder niet wesen. Nu hoe yemant meer is beschoncken, hoe dat d'inbeeldingen meerder zijn.

Verf. 545.

Maer als zy wne melck] De Poëet Aristophanes, heeft de wijn genoemd *Ἀφροδίτης γάλα*, dat is, *de melck van Venus*:

Ἦδύς τε πίνειν οἶνον Ἀφροδίτης γάλα.

Dat is:

*De wijn is wonder soet, de welck
Van Venus is de rechte melck.*

Verf. 546.

In een gelafen schael.] Pausanias in zijn tweede boeck verhaelt, dat Pausias de schilder, Methe (dat is de dronckenschap) hadde gemaect drinckende uyt een gelafen schael. Soo dat mē door de schael een mont van een vrou sach. Gevende sonder twijfel daer mede te kennen, dat inde dronckenschap niet verborgen kan wesen.

Verf. 549.

de vloet van Castalis] Een fonteyn aende voet vanden berch Parnassus. De Poëten seggen, dat die daer uyt drinckt oock een Poëet wort.

Verf. 557.

Maer u Thebaensche swaen] Pindarus geboren van Theben, gelijk Bacchus oock mede is, wort genaemt een swaen, om zijnen lieffelicken ende hoogen sancck, gelijk hem Horatius *de swaen van Dirce* noemt, vande fonteyn van Dirce, niet verre vande stadt Theben gelegen.

Verf. 558.

end' inde locht gaet sweven] Gelijk de selve Horatius van Pindarus secht, dat hy gaet vliegen *in altis nubium tractus*, dat is, *in het hoogste vande wolcken*.

Verf. 560.

Verf. 560.

En secht dat water is het beste datmen vint.] Het beginsel van Pindari boecken , die wy hedensdaechs hebben, is: Ἀριστον ῥὸν ὕδωρ &c. Dat is : *Het water is het beste datmen vint.*

Verf. 561.

Ismenus moeste zijn] Een rivier in Boëotien niet verre van Theben. .

Verf. 568.

Dat hy moest wesen sat] D'oude , gelijk oock doet Horatius , die hebben geoordeelt , dat Homerus tot den dronck genegen was , om dat hy milt is int prijsen van de wijn.

Verf. 570.

Hy heeft een kop genomen] In het negenste boeck Iliados. VVant soo haest als Vlysses ende Ajax, gesonden van Agamemnon aen Achilles, dat hy zijn toorn, die hy tegen alle de Griecken toonde , soude laten varen ende neder setten, in zijn tente gekomen sijn , doet hy terstont Patroclus een dronck wijns schincken , om de gesanten daer mede te ontfangen, ende dat met dese woorden:

Μείζονα δὴ κρητῆρα Μενεΐλις ἤε καθίστα,
 ζωρότερον δὲ κέραρα, δέπας δ' ἔστυνον ἐκάστω.
 Οἱ γὰρ φίλαιοι ἄνδρες ἐμῷ ὑπείασι μελάρεσσι.

Dat is,

*Patrocle komt by mijn, en past ons hier te schincken
 Een kan daer meer in gaet, en geeft elck een te drincken
 Wat suyvers uyt zijn kroes. die in mijn huys nu komen
 Dat sijn toch alle bey mijn vrienden uytgenomen.*

Verf. 572.

Om dat Briseis hem] Achilles lieff. de welcke hem van Agamemnon was ontnomen : ende dit was d'oorfaeck , dat hy de Griecken in't oorloch tegen de Troiaanen zijn hulp was weygerende. Siet Homerus in zijn eerste Iliados.

Verf. 573.

Laërtes wijfsoon] Vlysses. soon van den ouden Laërtes.

Verf. 575.

Eer Polyphemus woest] Een reuse in Sicilia, seer wijtloopich van Homerus beschreven , by hem genaemt Cyclops , om dat hy een groot ooge als een ronde schilt in zijn voorhoofd hadde staen.

G

Daer by:

Daer by:

en Scylla komt ter baen] Een monster inde zee, dat by Homerus oock Vlyffes int lauck beschrijft.

Verf. 576.

Soo vangt hy eerst den lof] Vlyffes by Homerus begint zijn groot verhael; waer in hy vertoont al wat hem op zijn reys is wedervaren, in de welcke hy Polyphemus, Scylla, ende meer andere heeft bejegend; met het lof ende prijs van een volle tafel, wel van spijs ende wijn versien. VVaer uyt vele van de oude Philosophen hebben willen bewijfen, dat de Poëet Epicurus toegedaen was. De woorden van Vlyffes zijn dese, ins negende boeck Odyss.

‘Ου γὰρ ἔγωγ’ τι Φημι τέλει χαρίεσσον εἶναι,
 ‘Η ὅταν εὐφροσυνή μὲν ἔχη καὶ δῆμον ἀπαντα,
 Δαιτυμόνης δ’ ἀνὰ δώματ’ ἀκυσάζωνται αἰοιδῶ
 ‘Ηρώοι ἐξείης· ὧς δ’ ἐπὶ πλῆθυσι τράπεζαι
 Σίτῃ καὶ κρειῶν· μέθυ δ’ ἐκ κρητῆρ’ ἀφύσσων
 ‘Οινόχοος Φορέη, καὶ ἐγχείη διπλοῖσι·
 Τῶτο τί μοι κάλλιστον ἐνὶ φρεσὶν εἶδ’ εἶναι.

Dat is:

*Ick meyne dat daer is het alderbeste leven,
 Daer hem het gantsche volck tot vreuchde kan begeuen;
 En daer de speelman hem laet vande gasten hooren,
 De tafel staet vol spijs en e' alderbeste kooren,
 De schencker brengt de wijn, en schenckt die vast in flessen.
 My dunckt dat sulcs wel is, om swaricheyt te lesen.*

Verf. 577.

Heeft Orpheus niet begoft] Siet Diodorus Siculus, die secht dat den heylichdom van Bacchus, die de Griecken noemen ὄργια, Orphica genoemt zijn, om dat hy eerst de feesten van Bacchus ingestelt heeft. Siet oock Lactantius. Hier van secht oock de Grieksche Poëet Antipater, sprekende van Orpheus:

“Ὅς ποτὶ καὶ τελευτᾷ μυσθείδας ὑπέρο βαίχχῃ.

Dat is:

*Die Bacchus eerstmael heeft vereert:
 Zijn heylichdom het volck geleert.*

Verf. 580.

Wort inden hoogen berch Citharon soo genoemt] Lactantius, in zijn boeck der Christelike onderwijfinge, schrijft met uytgedruckte woorden, dat den berch Citharon zinnen naem heeft ontfangen vande cithar van Orpheus.

Verf. 581.

Vers. 581.

Cratinus wist oock was] Een oudt Comœdi-schrijver, die van Aristophanes zijn medemaect ende meer andere, als een groot dronckaert overal beschimpt wort. Dese seyde (alsoo Horatius oock verhaelt) dat niemant goede veersen konde schrijven die geern water dronck. De woorden van Horatius zijn dese:

*Prisco si credis, Mæcenas docte, Cratino,
Nulla valere diu nec vivere carmina possunt
Quæ scribuntur aqua potoribus.*

Dat is:

*Mæcenas, soo ghy wilt geloof Cratino geven,
Geen dichten kunnen lanck beklijven ofte leven
Die komen van een man die drooch en nochter leeft,
En die alleen genoecht int gulle water heeft.*

Vers. 584.

dat de wijn is der Poëten peer] Cratinus, daer wy terstont af hebben gesproken, merckende dat hy selve alderwackerst was ende bequaemst om veersen te maecken, als hy gepoeyt hadde; seyde dat de wijn het peer was vande Poëten. Onse Poët heeft inde sin gehadt dese woorden van Niccratus in het eerste boeck van de Griecksche Epigrammata:

*Ὅπως τοι χαρίεντι πέλει μέγας ἵππος αἰοιδῶ,
Ἴδωρ δὲ πίνων, καλὸν ἔτι τοις ἵπποις ἵππος.
Ταῦτ' ἔλεγεν Δίνυρι, καὶ ἔπνεν ἔχ' ἐνὸς αἰσῆ
Κρατῖνῳ, ἀλλὰ παλὸς ὠδωδὼς πίειρα.
Τοίγαν ὑπὸ στεφάνοις μέγας ἔβρουεν, ἔχων δὲ κρατῆ
Μίτωπον, ὥσπερ καὶ σὺ, κερκοκωμένον.*

Dat is:

*De lieffelicke wijn, is der Poëten peerds,
En dat naer water rieckt dat is van geene weerds.
Dit sanck Cratinus vast, o Bacche, dobbel sat,
En sanck niet naer een fles, maer naer het gantsche vat.
Hierom spand hy de kroon, en droech altyd een hoeds
Van klimmerblaren groen, gelyck ghy Bacche doet.]*

Vers. 586.

Niet Cadmi groote reys] De Poët heeft gelet opt beginfel der veersen van Anacreon, die wy nu in druck hebben. Twelck aldus luyt:

*Θίλω λῆγειν Ἀπερίδης,
Θίλω δὲ Κάδμου ἄδην.*

G a

Ἄβας

Ἄ βάρβιλον δὲ χορδαῖς
Ἐρωῖα μῦνον ἤχοι.

Dat is:

*Van Agamemnon woude ick wel
En Cadmus melden met mijn spel:
Maer hoe ick doe mijn veelsten gaen,
Het wil niet dan de minne slaen.*

Verf. 589.

Maer Venus, haren soen, &c.] Dit, met de vier eerste navolgende veersen, is uyt Anacroon selve genomen, daer hy begeert dat Vulcanus zijn lief Bathyllus met Bacchus ende Cupido op zijnen kroes soude drijven. VVelck al, om de sonderlinge soeticheys wille, wy hier in d'eygen tale by hebben willen stellen, ende in onse Duydsche sprake na de oversettinge van onsen Poët:

Τὸν ἄργυρον τορεύσας
Ἦφαιστὲ μοι ποίησον.
Πανοπλίαν μὲν ἔχῃ·
(Τί γὰρ μάχαι(ι καὶ μοί;))
Πόησον δὲ κοῖλον
Ὅσον δύνῃ βάθυνον.
Ποίῃ δέ μοι καὶ αὐτὸ,
Μήτ' ἄστρα, μήθ' ἀμάξας,
Μὴ συγνὸν Ὠρίωνα·
(Τί Πλειάδων ἴε καὶ μοί,
Τί δὲ ἄστρασιν βοώτῃ;))
Ποίησον ἀμπελὺς μοι
Καὶ βότρυας κατ' αὐτὸ,
Καὶ χρυσίως πατῶν[ι]ας,
Ὅμῃ καλῶ Λυαίω;
Ἐρωῖα καὶ Βάθυλλον.

Dat is:

*Vulcane maeckt terstont voor my
Dat ick begeeren sal op dy,
Niet wapens die ick dragen kan,
Want ick en ben geen oorloochs man.
Maer haelt hier silver voor den dach,
En maeckt een kroes daer nat in mach.
Rontom en wil ick niet sien staen*

*De wagen met de Son en Maen,
 Noch oock Orion, dat sy ver.
 (Wat vraech ick na de Sevenster?)
 Ick wil een wijngaert sien daer op,
 (Wat pas ick op Bootes kop?)
 Met schoone druyven, en daer by
 De druyven trappende dees dry,
 Cupido, Bacchus, en haer maet
 Bathyllus, die ick niet en haet.*

Vers. 595.

en op Parnassius woont] De Poëten seggen, dat niet alleen Apollo, maer oock Bacchus den tweetoppigen berch Parnassus in heeft, ende daer op woont. Onder andere Lucanus, sprekende van Parnassus, secht, *Mons Phœbo Bromioque sacer*. dat is, *den berch die Apollo ende Bacchus toegeeygent is*.

Vers. 600.

Dat Cadmus is geweest u rechte grootvader] VVant Cadmus is geweest vader van Semele, die moeder was van Bacchus, als hier vooren aengeteyckent staet.

Vers. 603.

De letters heeft bedocht] Aengesien dat Cadmus (foo d'onde getuygen) eerst de letters heeft gevonden, ende gefonden zijnde van zijn vader Agenor om Europam zijn suster te soecken, heeft zijne reyse nae Theben genomen, alsoo hy haer niet en vant, ende door dese gelegentheynt heeft gants Griekenlandt de schoone vont vande letters medegedeelt.

Vers. 605.

O reusendooder groot] Gelijck Callimachus om de selfde oorfaeck Iupiter noemt *μηρανίων ὀλετήρα*, dat is, *dooder van de reusen*; foo noemen de Griekse Poëten Bacchus selve *μηρανιοκτέτω*, dat is, *reusen vermielder*. Gelijck als men siet in het eerste boeck vande Griekse Epigrāmata. Voorder de Poët druckt hier uyt de kraecht die de wijn heeft, by den genen die van hem sijn bevangen: foo dat hy hier vry wat hooger gaet.

Daer by:

O blixems kint] Om dat hy, als boven is geseyt, van Iupiter uyt den blixem is ghaelt, die zijn moeder verbrande, als hy geboren werde.

Vers. 609.

Ick sie twee sonnen staen] De Philosophen geven reden, hoe het komt dat die gene die beschoncken sijn, alle dingen dobbel sien. De woorden selve schijnen te gaen naer het gene dat van Pentheus by Euripides geseyt wort in zijn Tragædie genoemt *Baccha*. daer hy secht, dat hy twee sonnen ende twee Theben siet:

Καὶ μὴν ὄραν δύο μὲν ἡλίους δοκῶ,
Διοσάς τε Θήβας, καὶ πόλισμ' ἐπ' αἴετον.

Dat is:

*My dunckt dat ick daer sie twee sonnen voor my gaen,
Twee Theben oock voor my met seven poorten staen.*

Welcke plaetse oock Virgilius gevolcht heeft in het vierde boeck van zijn *Aeneis*:

*Eumenidum veluti demens videt agmina Pentheus,
Et solem geminum & duplices se ostendere Thebas.*

Dat is:

*Gelyck als Pentheus siet de duyrvelse Godinnen,
Twee Theben staen voor hem, twee sonnen, los van sinnen.*

Verf. 611.

O Phanes] Siet van Phanes by Orpheus ende andere . zy hebben Bacchum oock soo genaemt, διὰ τὸ πάντα φαίνειν, om dat hy alle saken int licht brengt, door de wijn. De oude geven daerom dese naem aen de Son, die oock alle dingen door zijn licht ondeckt.

Verf. 615.

Thyone,] Soo is Bacchus genaemt van zijn moeder Semele, die naer haer doot genaemt wiert Thyone.

Daer by:

Bucles] Soo wort Bacchus genaemt om zijn hoorens, waer van wy de redenen boven verklaert hebben. VVan *Buclynes*, wort int Griecx genoemt, die geboren is van een os, osse, stier, ende de selve gelyck is; om dat de droncke lyuden alderbest de dolle stieren gelijcken. Hierom hebben zy hem oock een ossenhoofd gegeven. waerom hem de Griecken noemen ταυρόμαρπον, ταυροκέφαλον, ende ταυρώπιον: welcke woorden hem alle, de gedaente het hoofd ende gesicht van een stier toeschrijven.

Verf. 616.

Ik sie dijn ossen hoofd.] De reden hier van is alreede verklaert. Te weten om dat zy Baccho een ossen hoofd toeschrijven.

Verf. 617.

Citharon] De berch daer Bacchus geviert wiert, als boven aen geteyckent is.

Verf. 618.

Bassaris] Dat is, een van zijn priesteressen. De reden vande naem is hier vooren aen gewesen.

Verf. 619.

Vers. 619.

haer yfer is gevele,] Te weten haere spies, wefende een yfer met wijngaert bladeren bekleet. ende daerom volcht hier, *de bladeren Zijn wech.*

Vers. 621.

Ick sie haer vlechten wilt] VVant foo haest als zy begonden de raferye van Bacchus te voelen ; maecten zy t'haer los, ende lieten het inde wint vliegen. gelijkmen oock van Cassandra ende ander leeft by de Poëten.

Vers. 622.

Gemengelt met de slangen] VVant de Bacchæ, ofte priestersfen van Bacchus, hadden slangen in het haer. daerom secht Horatius van hem,

----- *nodo coërces viperino*
Bistonidum sine fraude crinem.

Dat is:

Ghy bint der Bacchen vreeslick haer
Met slangen sonder ongevuer.

Vers. 627.

bey kindt en ende man] *Kindt*, om dat hy altyt jongelick wort geschildert, ende oock jonck maectt, als boven is geseyt: *endeman*, om dat hy overlang is geboren, ende behoorde wel grijs te wesen.

Vers. 628.

O Sabon] Het gene dat de Griecken seggen *ἰσάζων*, dat is, *schreeuwen ende bulderen*, gelijk zy doen die Bacchum vieren, dat noemen andere *σαβάζων*. VVaer van Bacchus is genoemt *Sabazius*, *Sabo*, ende *Sabus*.

Daer by:

Indiaen] Alsoo gesecht, ofte om dat hy in Indien geboren is geweest, foo veele meynen: ofte; om dat hy de Indianen heeft verwonnen ende t'ondergebracht.

Daer by:

Ofris] Hier vooren is geseyt dat meest alle d'oude seggen dat *Ofris* ende *Bacchus* de selve is.

Daer by:

Pan] Pan is de Godt vande natuere, so de Heydenen meenden, die *Ἰὸ πᾶν* noemden, de weerelt met al datter in was. Veel hebben gevoelt, dat Bacchus de selve Godt is, ende hebben hem daerom een gespickelt kleet gegeven: dat is, *vestem variam*;
om

om te kennen te geven *varietatem rerum*, ofte de verscheydenheden vande saken die inde natuere sijn.

Verf. 629.

Denys] Dat is in het Griecx Διώνυς. om dat hy geboren was in Nysen, stadt van Arabien, als hier vooren inden beginne geseyt is. Ende dat ἑκ Διός, dat is, *uyt Jupiter*.

Daer by:

Hymenean] Om dat hy vrient is van *Hymen*, de Godt der Bruyloften, die sonder Bacchus, ofte de wijn, niet wel gehouden willen werden.

Daer by:

Euaſta] Bacchus wort *Enaſtes* genoemd, ende *Euan* (als boven is vermaent) van het Griecx woord εὐάζειν, dat is, *Bacchum aenroepen*, op de wijze als gebruyckelick was. VVant zy riepen, *Euan Ενοῦ*.

Daer by:

ſinnebreker .] Om dat de wijn het hooft, herſenen, ende sinnen breeckt.

Verf. 360.

Lenec] Soo is Bacchus genoemd van de perſſe daer de druyve mede geperſt wert, geſeyt int Griecx ληνός. waer van oock zijn priesterſſen *Lanaden* zyn genoemd. Als wy boven geſien hebben.

Daer by:

Liggyen] Soo wort hy genaemt van de volckeren in Thracen, *Liggyei* geſeyt, die hem aldermeest vierden. Deſe hadden een kerck, inde welcke de priesters de toekomende dingen, wel vol sijnde, voorſeyden ende openbaerden.

Daer by:

Ghy ſnorcker, ghy grootspreker] Om dat de dronckaers genegen ſijn tot ſnorcken, pocchen, ende van groote dingen te ſpreken.

Verf. 632.

O Hyeu] *Hyes* ende *Hyens*, is Bacchus genaemt, ὡς τὸ ὑεῖν, van het nat dat hy inde menſchen ſent. VVant ὑεῖν beteyckent by de Grieken *regenen*, ofte *nat geven*.

Daer by:

Nyſean] De reden is boven gegeven; namentlick, om dat hy uyt Nysen is geboren; gelijk als d'oude willen.

